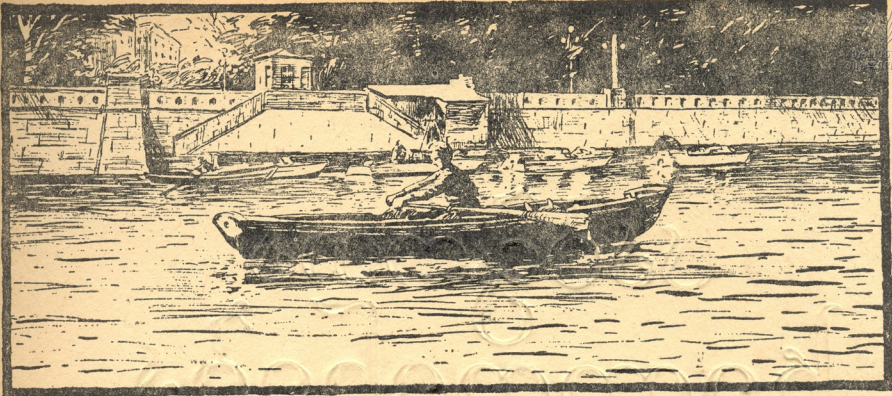

საბჭოთა ხელთვნება

10

1958

რედაქტორი—ოთარ ევაძე

სარედაქციო კოლეგია: შალვა ამირანაშვილი, ვახტანგ ბერიძე, კარლო გოგოძე, შალვა დადიანი, აკაკი დვალისხვილი, ლადო დონაძე, სერგო ზაქარიაძე, დიმიტრი ჯანელიძე, ვანო წულუკიძე (პეგ მდივანი)

საქართველოს კომუნისტური პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტს

თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს

ქალაქ თბილისის ყველა მშრომელს

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო მხურვალედ მიესალმებიან და ულოცავენ ქალაქ თბილისის მცხოვრებლებს, საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ყველა მშრომელს ღირსშესანიშნავ დღესასწაულს — სოციალისტური საქართველოს სახელოვანი დედაქალაქის თბილისის 1500 წლისთავს.

ქართველი ხალხის ისტორიული ბედი, მისი მრავალსაუკუნოვანი ბრძოლა თავისუფლებისა და ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის უცხოელ დამპყრობთა წინააღმდეგ განუყრელად დაკავშირებულია ქალაქ თბილისის ისტორიასთან, რომელიც მრავალი საუკუნის მანძილზე იყო პოლიტიკური და ტერიტორიული ცენტრი, რომლის გარშემოც ერთიანდებოდნენ ქართველი ხალხის საუკეთესო ძალები. რუს მუშებთან და სხვა ხალხების მუშათა კლასთან ერთად თბილისის მუშები აქტიურად იბრძოდნენ ცარიზმის წინააღმდეგ, სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებისათვის.

საბჭოთა ხელისუფლების წლებში ქალაქ თბილისის მშრომელებმა, რომელიც საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი მსხვილი სამრეწველო და კულტურული ცენტრი გახდა, ახალი შესანიშნავი თავი ჩაწერეს თავისი ძველისძველი ქალაქის ისტორიაში და საქართველოს ისტორიაში.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შედეგად ქართველი ხალხის წინაშე დაისახა თავისი სახელმწიფოების, ეკონომიკისა და კულტურის ნამდვილად თავისუფალი და დამოუკიდებელი განვითარების ნათელი პერსპექტივები. საბჭოთა კავშირის მოძმე ხალხების ოჯახში სოციალისტური საქართველო კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით მოკლე ვადაში გადაიქცა აყვავებულ რესპუბლიკად დიდად განვითარებული მრეწველობითა და სოფლის მეურნეობით. თავიანთი დედაქალაქის 1500 წლისთავს საქართველოს მშრომელები ეგებებიან ახალი წარმატებებით კომუნისტური მშენებლობის დიდებული ამოცანების განხორციელებისათვის ბრძოლაში.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო მტკიცე რწმენას გამოთქვამენ, რომ თბილისისა და მთელი საქართველოს მშრომელები საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის მომავალ X XI ყრილობას შეხვდებიან და აღნიშნავენ კიდევ უფრო დიდი მიღწევებით სახალხო მეურნეობისა და კულტურის ყველა დარგში.

გაუმარჯოს ჩვენს მძლავრ სამშობლოს — საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირს, ჩვენი ქვეყნის ხალხთა მეგობრობის ციხე-სიმაგრეს!

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი
სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო

მოსკოვი, 1958 წლის 18 ოქტომბერი

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს

მშრომელთა საერთო საქალაქო მიტინგი, რომელიც მიეძღვნა თბილისის 1500 წლისთავის დღესასწაულს, საბჭოთა საქართველოს დედაქალაქის ყველა მშრომელის სახელით, მთელი ქართველი ხალხის სახელით მხურვალე გულითად სალამს უძღვნის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს, სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს და საბჭოთა კავშირის კოეპინისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს.

თხუთმეტი საუკუნეა დგას მტკვარზე ჩვენი შესანიშნავი ქალაქი, მშრომელი ქალაქი, მებრძოლი ქალაქი, სახელოვანი რევოლუციური ტრადიციების ქალაქი, საბჭოთა ადამიანების მეგობრობისა და ძმობის ქალაქი.

ქართველი ხალხი სამართლიანად ამყობს თავისი სახელოვანი დედაქალაქის გმირული ისტორიით. მრავალი საუკუნის მანძილზე თბილისი მედგრად იგერიებდა უცხოელ დამპყრობთა შემოსევას, თავისი საუკეთესო შვილების სისხლით იცავდა ქართველი ხალხის ტერიტორიულ მთლიანობას. ეროვნულ დამოუკიდებლობას, თვით არსებობასა და სიცოცხლეს.

ქალაქ თბილისთან დაკავშირებულია ჩვენი ცხოვრების უმნიშვნელოვანესი ისტორიული მოვლენა — რუსეთთან საქართველოს შეერთება. ქართველმა ხალხმა სამუდამოდ დაუკავშირა თავისი ბედი თავისი მეგობრისა და ძმის — დიდი რუსი ხალხის ბედს.

კიდევ უფრო მეტი გმირობის, კიდევ უფრო სახელოვანი საქმეების ერა დაიწყო თბილისისათვის იმ ისტორიულ დღეს, როცა ქალაქში, მთელ საქართველოში აფრიალდა საბჭოთა ხელისუფლების ძლევაგამოსილი დროშა, როცა თბილისი მოსკოვთან და ლენინგრადთან ერთად, ჩვენი ქვეყნის ყველა ქალაქთან, მთელ საბჭოთა ხალხთან ერთად დაადგა სოციალისტური მშენებლობის გზას, ნათელი მომავლისათვის, კომუნიზმისათვის ბრძოლის გზას.

ახლა, როცა ჩვენი ქვეყანა ემზადება საბჭოთა ხალხის ცხოვრების ისტორიული მოვლენისათვის — საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის X XI ყრილობისათვის, თბილისელები უმაგალითო შრომითი პათოსით წყვეტენ ბრძნული ლენინური პარტიის დიდებულ წინასწარდასახულობებს.

ჩვენ გვიყვარს ჩვენი ქალაქი, ვამაყობთ მისი გმირული ისტორიით, სილამაზით, მისი უდიდესი წარმატებებით ეკონომიკასა და კულტურაში და ჩვენ მტკიცედ ვიცით, რომ ყველა ეს წარმატება მოპოვებულია პარტიისა და მთავრობის დაუცხრომელი ზრუნვის, ჩვენი მძლავრი ქვეყნის ყველა ხალხის ძმური მეგობრობისა და ურთიერთდახმარების მეოხებით.

ქართველი ხალხის შესანიშნავი ეროვნული დღესასწაულის დღეს ჩვენი გული მიმართულია დიადი სამშობლოსაკენ, მშობლიური კომუნისტური პარტიისაკენ. პარტიისადმი ჩვენი სიყვარულისა და ერთგულების გრძნობა ისევე მხურვალეა, როგორც მხურვალეა ჩვენი სამხრეთული მზე.

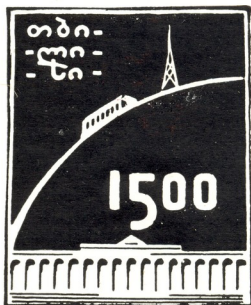
პირობას ვაძლევთ ლენინურ ცენტრალურ კომიტეტს, საბჭოთა მთავრობას, რომ თბილისელები კვლავაც დაიცავენ და გაამრავლებენ სახელოვან რევოლუციურ და შრომით ტრადიციებს, შეასრულებენ ჩვენი დიდი ბელადისა და მასწავლებლის ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის ანდერძს.

გაუმარჯოს ჩვენს მშობლიურ საბჭოთა მთავრობას!

გაუმარჯოს საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიას და მის ლენინურ ცენტრალურ კომიტეტს!

საბჭოთა ხელოვნება

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროსა და საქართველოს სსრ თეატრალური
საზოგადოების ორგანო

10

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“

თ ბ ი ლ ი ს ი

1958

რუსთაველის პროსპექტის ხედი.

შთაბორონების ქალაქი

გ. ა. გეგეშიძე

საქართველოს კომუნისტური პარტიის თბილისის ორგანიზაციის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი

თბილისი ერთი უძველესი ქალაქთაგანია მსოფლიოში. მისი არსებობის ისტორია რამდენიმე ათასეულ წელს მოიცავს. მაგრამ როგორც ქართველი ხალხის დედაქალაქი, იგი 1500 წლის ასაკისაა.

დედაქალაქს — თბილისს საფუძველი ჩაუყარა მეფე ვახტანგ გორგასალმა. მისმა მემკვიდრემ დაიწყო არა მარტო დამამთავრა მამის მიერ დაწყებული ქალაქის მშენებლობა, არამედ ვახტანგ გორგასალის სურვილის თანახმად ქართლის მთავრობის რეზიდენცია მცხეთიდან თბილისში გადაიიტანა. სამეფო ცენტრის ასეთმა გადაინაცვლებამ დიდი გავლენა იქონია თბილისის ბედზე: თბილისმა იწყო სწრაფად განვითარება, ქალაქში თავი მოიყარა ვაჭართა და ხელოსანთა დიდმა ნაწილმა, საგრძნობლად გაიზარდა მოსახლეობის რაოდენობა.

თბილისის დაარსების შემდეგ ომებითა და ქარიშხლებით ჩაიარა 15-მა საუკუნემ. ქართველმა ხალხმა განსაცუვიფრებელი ვაკაცკობით გადაიტანა მრავალი განსაცდელი, შეინარჩუნა თავისი ენა, დამოუკიდებლობა. თბილისმა

იწყო ქვეყნის დაქუცმაცებული, მტრისაგან აოხრებული რაიონების თავის გარშემო შემოკრება, შემომტყიცება და 1801 წელს საქართველოსთან ერთად რუსეთის მფარველობაში შევიდა.

დიდ რუს ხალხთან ერთად ქართველი ხალხი შეუპოვარ ბრძოლას ეწეოდა ცარიზმისა და მემამულურ-კაპიტალისტური წყობილების წინააღმდეგ. რუსეთის მუშაოკლასის გმირული ბრძოლა 1917 წლის ოქტომბერში სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებით დავერვინდა. მაგრამ დასავლეთ ევროპის იმპერიალისტების დანმარებით საქართველოში ძალაუფლება ხელში ჩაიგდეს მენშევიკებმა, რომლებმაც საქართველო რამდენიმე წლით მოსწვიტის საბჭოთა რუსეთს.

ქართველი ხალხის უბოროტესი მტრების — მენშევიკების ბატონობის შედეგად მიიშალა ისედაც სუსტად განვითარებული საქართველოს სამეურნეო ცხოვრება. მენშევიკების ბატონობამ ძიმძე დაღო დასცა თბილისის სახალხო მეურნეობასა და კულტურას. ნედლეულისა და სათბობის უქონლობის გამო ქალაქის სამრეწველო საწარ-

თბილისი 1500 წლისთვის საიუბილეო დღეებში. მოხუცი თბილისი დამთ. ხედი კომკაშორის ხეივნიდან, სადაც აღმართულია საქართველოს დღის მონუმენტური ფიგურა. ავტორი ვლადიკა ამაშუკელი.

მოთა ნახევარზე მეტი უმოქმედოდ იდგა. მიომშალა რკინიგზის ტრანსპორტი, გაღატაკებულმა სოფელმა თითქმის სრულიად შეწყვიტა ქალაქის მომარაგება სურსათით, მიომშალა საქონელბრუნვა. კიდევ უფრო სავალალო მდგომარეობაში იყო ვანათლებისა და კულტურის საქმე. უწყურადღებოდ მიტოვებული სასკოლო შენობები ინერგოდა, მისწავლეთა რაოდენობა მცირდებოდა.

ამგვარად, ქ. თბილისი 1921 წლის თებერვლის გარე-რეალზე ჭრილობებითა და ტკივილებით მოვიდა. მენშვეიკური მთავრობის სასტიკი რეპრესიების მიუხედავად, საქართველოს კომუნისტური პარტია ენერჯიულად მუშაობდა სოციალისტური რევოლუციის მომზადებისა და განხორციელებისათვის, რაზემეც მშრომლებს მენშვეიკური მთავრობის წინააღმდეგ საბრძოლველად, საბჭოთა რუსეთის დახმარებით საქართველოს მშრომელებმა 1921 წლის 25 თებერვალს სამუდამოდ დაამხეს მენშვეიკების ბატონობა და საქართველოს დედაქალაქ თბილისში საბჭოთა ხელისუფლების წითელი დროშა ააფრიალეს. ამ დღიდან თბილისის მშრომელთა ცხოვრებაში ისე, როგორც მთელი ქართველი ხალხის ისტორიაში, დაიწყო ახალი ერა.

თბილისის — ჩვენი რესპუბლიკის დედაქალაქის დაბადება, მისი შემდგომი განვითარება განუყოფლად დაკავშირებულია ქართველი ხალხის გმირულ ისტორიასთან, მის თავდადებულ ბრძოლასთან თავისი სამშობლოს ღირსებისა და დამოუკიდებლობისათვის, თავისი ძველი და თვითმყოფი კულტურის შენარჩუნებისა და შემდგომი აყვავებისათვის.

მეფის რუსეთის მკაცრმა კოლონიზატორულმა პოლიტიკამ ხელი ვერ შეუშალა საქართველოს მიქცეულიყო კაპიტალისტური განვითარების საერთო კალაპოტში. „რუსეთის კაპიტალიზმი, — წერდა ვ. ი. ლენინი, — კავკასიის ითრევადა საქონლის მსოფლიო ბრუნვაში, ანიველირებდა მის ადგილობრივ თავისებურებებს — ძველბურჟუაზიკური კარჩაქეტილობის ნაშთს, — ქ მ ნ ი ა ბ ა ზ ა ნის თავისი ფაბრიკებისათვის“!

საქართველოში კაპიტალიზმის განვითარებასთან ერთად ვითარდებოდა ქალაქი თბილისიც, იზრდებოდა მის სარეწველო საწარმოთა რიცხვი, ფართოვდებოდა ვაჭრობა. სამრეწველო და განსაკუთრებით ისეთ საწარმოთა გაჩენასთან ერთად, როგორც იყო რკინიგზის სახელოსნოები, დეშო და რამდენიმე სხვა ფაბრიკა-ხარხანა, საქართველოში ყალიბდებოდა მუშათა კლასი.

როცა XIX საუკუნის დამლევს კლასობრივი ბრძოლის ისტორიულ ასპარეზზე რუსეთის პროლეტარიატი გამოვიდა, და დიდი ლენინის ხელმძღვანელობით პირველად რუსეთში სოციალიზმი შეუერთდა მუშათა მოძრაობას, „მუშათა კლასის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის კავშირის“ მაგალითისამებრ ჩამოყალიბდა თბილისის სოციალ-დემოკრატიული რევოლუციური ბირთვი, რომელმაც რევოლუციური მუშაობა გააჩაღა მუშებს შორის.

ამ ბრძოლაში იზადებოდა და იწრთობოდა შესანიშნავი გვარდია პრინციპალური რევოლუციონერებისა, რომელიც გმირულ მოღვაწეობას დიდად აფასებდა ვ. ი. ლენინი. ამ დროს თბილისის მუშები უფლებობასთან, ცარიზმის უღელთან, კაპიტალისტთა და მემამულეთა ბატონობასთან ბრძოლის აუანგარდში იდგნენ. იკონებდა რა თბილისის პროლეტარიატის გმირულ ბრძოლას, 1921 წელს ი. ბ. სტალინი ამბობდა „ჩემი პირველი მასწავლებლები თბილისის მუშები იყვნენ“. საქართველოს რევოლუციურ არბიაში თბილისის პროლეტარიატი მუდამ იყო მარქსიზმ-ლენინიზმის დიდი იღვებისადმი ბოლომდე ერთგული მებრძოლი რაზმი.

ბოლშევიკური ორგანიზაციის ხელმძღვანელობით თბილისის პროლეტარიატი შეურიგებლად ბრძოლას ეწეოდა მენშვეიკური ნაციონალისტური მთავრობის წინააღმდეგ. თბილისის პროლეტარიატი თავისი შეგნებითა და რევოლუციური სულით ბოლშევიკური პარტიის მოწოდების სიმაღლეზე აღმოჩნდა. საქართველოსა და მისი დედაქალა-

ქის მშრომლები გმირულად იბრძოდნენ საბჭოთა ხელი-
სუფლების დამყარებისათვის როგორც შინაური კონტრ-
ვოლუციის, ისე უცხოეთის ინტერვენციის წინააღმდეგ.

საბჭოთა რუსეთის დახმარებით საქართველოს მშრომე-
ლებმა დაამხეს მენშევიკების კონტრრევოლუციური დიქ-
ტატურა და დაამყარეს საბჭოთა ხელისუფლება.

* * *

თბილისის 1500 წლის თავს ჩვენი ქალაქის მშრომელე-
ბი შეხედნენ ახალი მიღწევებით მრეწველობაში, მეცნიე-
რებასა და ხელოვნებაში, ისინი მტკიცედ იბრძვიან სკკპ
X X ყროლის ისტორიულ გადაწყვეტილებათა შესრულე-
ბისათვის, ამასთან თავიანთ ყურადღებას აპრობენ ჯერ
კიდევ გადაუჭრელ ამოცანებს.

თბილისი მოწინავე სოციალისტური კულტურის ქალ-
ქი გახდა.

ჩვენი ქალაქში დაულადავად შრომობს მწერალთა,
კომპოზიტორთა, მხატვართა, მსახიობთა მრავალრიცხოვა-
ნი კოლექტივი. მათი ნაყოფიერი მუშაობა თვალნათლივ
დავგანახვა ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების
დეკადამ, რომელიც ამას წინაინ გაიმართა მოსკოვში და
რომელიც ლენინური ეროვნული პოლიტიკისა და სსრ კავ-
შირის ხალხთა ურღვევი მეგობრობის ნამდვილი ტრიუმფი
ყოფ.

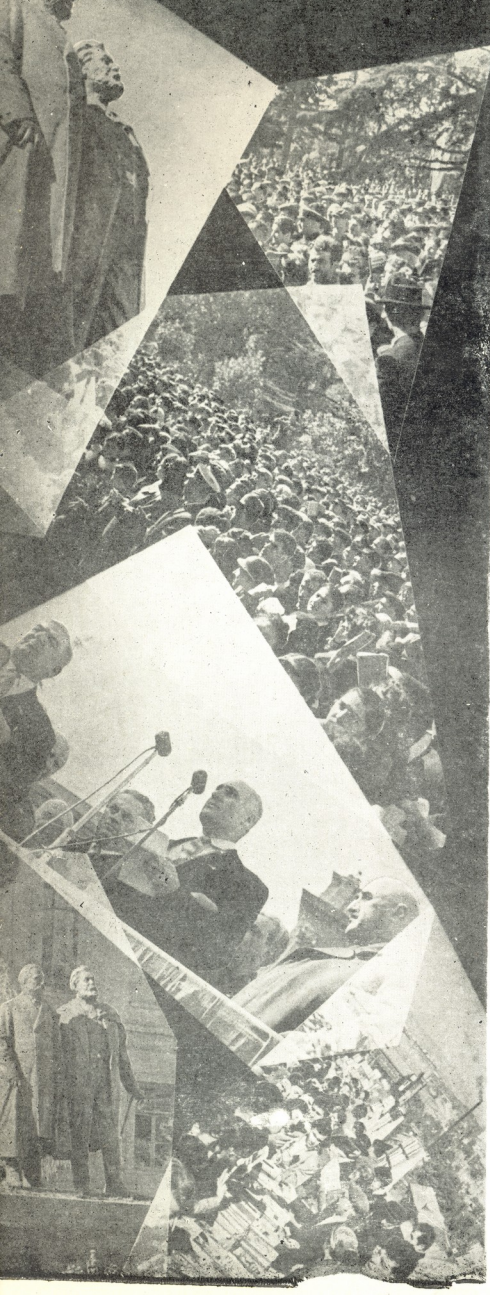
მოსკოვში მაცურებლები და დეკადზე ჩამოსული
სტუმრები გულწრფელად მიესალმებოდნენ ქართული
კულტურის გამარჯვებას, აფხედნენ მას როგორც თავი-
ანთი საყოფიერი ეროვნული კულტურის, მეფილი საბჭოთა
კულტურის გამარჯვებას. ამაღლებელი იყო დეკადის მო-
ნაწილეთა შეხვედრები დედაქალაქის მშრომელებთან, რაც
უშუალოდ ქარხნებსა და ფაბრიკებში ეწყობოდა.

დეკადზე დამსახურებული გამარჯვება ხვდა თბილი-
სის ზ. ფალაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის
თეატრს, რომლის მაღალი თეატრალური და მუსიკალური
კულტურით დადგმულმა საექტაკლებმა დიდი ესთეტიკური
სემოქმედება მოახდინეს მოსკოველ მაცურებლებზე. გან-
საკუთრებით აღსანიშნავია ა. მაჭავარიანის ბალეტი
„ოტელო“, რომლის დადგმა ჩვენი დროის ერთ-ერთ უნი-
ჭერეს ქორეოგრაფს ვახტანგ ჭაბუკიანს ეკუთვნის.
„ოტელო“ საბჭოთა საბალეტო ხელოვნების ნამდვილ
დღისასწულად იქცა. ა. მაჭავარიანის ღრმად ემოციურმა,
დრამატიზმით აღსავსე მუსიკამ, ს. ვირსალაძის მაღალი,
დახვეწილი გემოვნებით შესრულებულმა მხატვრობამ და,
რაც მთავარია, ვახტანგ ჭაბუკიანის შესანიშნავმა აქტიო-
რულმა და რეჟისორულმა ნიჭმა შესძლო შექსპირის დიდე-
ბული ტრაგედიის მუსიკალურ-ქორეოგრაფიულ ენაზე
ამეტყველება.

ქართული დრამატული თეატრების კოლექტივებმა დე-
კადზე გამოამღვანეს ძ. უკანაინი მაღალი პროფესიული
კულტურა. ქართული საბჭოთა თეატრალური ხელოვნება,
რომელსაც შევიდოი საფუძველი რაუჭარეს გამორჩენილმა
რეჟისორებმა კ. მარჯანიშვილმა და ა. ჯაფარიძემ. ეროვ-
ნული ტრადიციებისა და საბჭოთა თეატრალური ხელოვნე-
ბის მდიდარი გამოცდილების შემოქმედებითი ათვისების
შედეგად წარმატებით განაგრძობს და ამდიდრებს თავის
სახელოვან ტრადიციებს. საქეტაკლებმა, რომლებიც მ-ის-
კოვში უჩვენეს რუსთაველის, მარჯანიშვილისა და გრიბოე-
ლოვის სახელობის დრამატულმა თეატრებმა, ნათელი გა-
ხადეს ჩვენი რესპუბლიკის თეატრალური ხელოვნების შე-
მოქმედებითი ძალა.

რუსთაველის სახელობის თეატრის საქეტაკლებმა —
სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფემ“, ჯ. ფლტერის — „ესპა-
ნელმა მღვდელმა“ და მარჯანიშვილის სახელობის თეატ-
რის მიერ განხორციელებულმა შექსპირის „შიზარდ მესა-
მის“ დადგამ უმაღლესი შეფასება მიიღეს. მოსკოვის სა-
ზოგადოებამ ერთხმად აღიარა ქართული თეატრალური ხე-
ლოვნების შესანიშნავი უნარი მსოფლიო კლასიკური ტრა-
გედიისა და კომედიის დადგმის საქმეში და მთელი საბჭო-

თა თეატრალური ხელოვნებისათვის სამავალითოდ მიიჩნეოდა.

ის გარემოება, რომ ჩვენი თეატრების სამ მოღვაწეს ვ. გომიძე, ს. ზაქარაიას და ო. დიმიტრიადის საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტის მაღალი წოდება მიენიჭა, ნათლყოფს ქართული სამეცნიერო ხელოვნების ზრდას. უფროსი და საშუალო თაობის სახელმწიფო მსახიობების, ვ. ჭაბუკიანის, აკ. ხორავის, აკ. ვასაძის, ვ. ანჯაფარიძის, ვ. გომიძის, ს. ზაქარაიას და სხვათა გვერდით და მათთან შემოქმედებით კონტაქტში აღიზარდა ნიჭიერ მსახიობთა მთელი პლადა, რომელმაც ღირსეული ადგილი დაიჭირა თეატრებში. ეს შემოქმედებით ესტუმრება, რომლის შესახებაც ასეთის აღტაცებით ლაპარაკობდნენ მოსკოვში გამართულ დისკუსიებზე, საიმედო, ნიჭიერი თაობის მიერ არის აღტაცებული.

დღევანდელ ცხადყოფს არა მარტო ჩვენი რეჟისორების, მსახიობების, დეკორატორ-მხატვრების ნიჭიერება, არამედ სართულ ქართული თეატრალური კულტურის მაღალი დონე. საექტაკლების მხატვრობა, ხარისხიანობა, ნოლიანობა ყოველ ერთხელ აღსატყუბდა და მკვიდრებულ აზრს იმის შესახებ, რომ საქართველოს თეატრები საბჭოთა თეატრების ავანგარდში დგანან.

თამაშად შეიძლება ითქვას, რომ „ოილიბოს მეფე“, და საბალეტო საექტაკლო „ოტელიო“, სრულიად ახალ პერსპექტივებს შლიან საბჭოთა თეატრალურ ხელოვნებაში. ეპოქისა და აღმართების ღრმა წარმოსახვა, მათი ჩვენება ახალი, ორიგინალური და თამაში სცენური საშუალებებით. დიდი ტრაგედია განცდიდა და მისი სიწრფელი აპირობებს ამ საექტაკლოების მნიშვნელობას. მაგრამ მთავარია ის ფაქტორი, შემოქმედებითად გამართლებული ფილოსოფიური მიდგომა მოველენისადმი, რომლებიც ამ საექტაკლებს აქცევს მნიშვნელოვან მოვლენად საბჭოთა თეატრალურ ცხოვრებაში.

ყველასათვის ცნობილია ის საყოველთაო აღიარება, რომელიც ამ საექტაკლებმა მოიპოვეს. მათი რეზონანსი შორის ვასცადა საბჭოთა კავშირის საზღვრებს და უცხოეთის ქვეყნებს მიწვდა. ვ. ჭაბუკიანის გამოხატვის საშუალებით ამერიკის ქვეყნებში საზოგადოებრიობა შეხვდა, როგორც დიდ მოვლენას.

სახელოვანი გზა განვლო ქართულმა კინემატოგრაფიამ, რომელმაც უკანასკნელ წლებში განიცადა საგრძნობი აღმავლობა. საბჭოთა კინემატოგრაფიის გარკვეულ ქართულ კინომოღვაწეებმა შექმნეს საეტაო მნიშვნელობის ფილმები. ივ. პერესტიანის მიერ დადგმული „წითელი ემპაყუნები“ დღემდე მიჩნეულია რევოლუციურ სათავადასაგლო ფილმების პირველ კლასიკურ ნიმუშად. შემდეგ წლებში შექმნილმა ნაწარმოებებმა — „შენგელაის ელისომ“, მ. კალატოზიშვილის „სვანეთის მარილმა“, მ. ჭიაურელის „არსუნამ“ საყოველთაო აღიარება მოუპოვეს ქართულ ფილმს.

უფროსი და საშუალო ასაკის მოღვაწეების ტრადიცია განაგრძობს ჩვენი კინემატოგრაფიაში მოსულმა ახალგაზრდა რეჟისორებმა, რომლებმაც ღრმად აითვისეს რუსული საბჭოთა კლასიკური კინემატოგრაფიის, აგრეთვე მსოფლიოს პროგრესული კინოხელოვნების მიღწევები.

კანისა და ედინბურგის ფესტივალებზე, ხოლო შემდეგ მსოფლიოს სხვადასხვა ქალაქში „მაგდანის ლურჯას“ წარმატებამ ცხადყო, თუ რა შესანიშნავი მონაცემების რეჟისორები არიან რ. ჩხეიძე და თ. აბულაძე.

რ. ჩხეიძის სურათმა „ჩვენი ვიწ“ ასევე დიდს წარმატებით შემოიარა ევროპის მრავალი ქვეყნის ეკრანები. ეს ფილმი იყო ერთადერთი, რომელსაც ოქროს მედალი ერგო მსოფლიო ახალგაზრდობის VI ფესტივალზე მოსკოვში. აზიისა და აფრიკის ქვეყნების საერთაშორისო კინოფესტივალზე, რომელიც ტამპეკტში გაიმართა, გულთბილად მიიღეს ახალი ქართული ფილმები — თ. აბულაძის „სხვისი შეილები“ და მ. ჭიაურელის „ოთარაანთ ქვითი“. მრავალი

ქვეყნის წარმომადგენელმა ამ ფილმების შექმნის სურვილი გამოთქვა.

არ შეიძლება სიამოვნებით არ აღინიშნოს ის გარემოება, რომ კინოსტუდია „ქართულმა ფილმმა“ „დატმისა“ სახით კარგი სასურჯარი უძღვნა მოძველს ხალხს. ის შეგობრობა და საყვარელი, რომელიც საუკუნეების მანძილზე ცოცხლობდა ამ ორ მეზობელ ერს შორის და რომელიც განსაუთრებით გაცხოველდა საბჭოთა ეპოქაში, ჩინებულად გამოიხატა რეჟისორ ს. დოლიძის მიერ დადგმული კინოსურათით. ეს პირველი ფილმია, რომელიც ოსურ სინამდვილეზეა შექმნილი და რომელშიც მონაწილეობენ ისინი მსახიობები.

დიდი რუსი რევოლუციონერი პოეტის ვ. მაიაკოვსკის ნათელ ხსოვნას მიეძღვნა რეჟისორ კ. პაპინაშვილის ფილმი „მაიაკოვსკი იწყებოდა ასე“, რომელშიც საინტერესოდ არის ასახული პოეტის ბავშვობისა და ყრმობის წლები.

ეს წარმატებული ქართული კინოს მუშაებს ავალუბენ უფრო მეტი პასუხისმგებლობით და მონდომებით იმუშაონ თანამედროვეობის ამსახველ ფილმებზე, რომლებშიც ასახული იქნება ის დიდი ცვლილებანი, რაც ჩვენს ქვეყანაში მოხდა პარტიის ისტორიული XX ყრილობის შემდგომ პერიოდში.

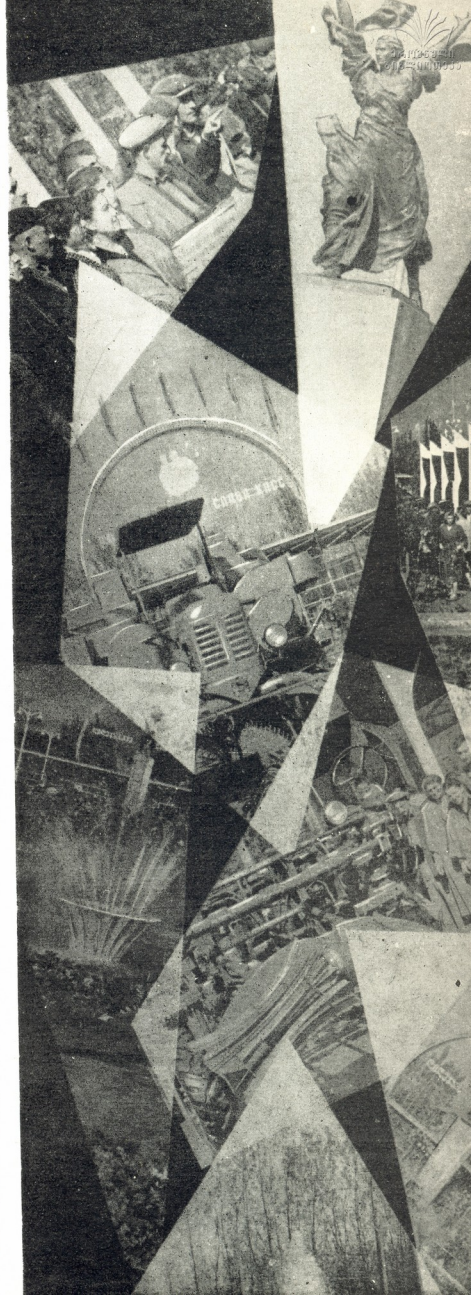
წარმატებებია მოპოვებული ქართული მხატვრული ლიტერატურის შემდგომი განვითარების მიმართულებით. ჩვენმა მწერლებმა დამტკიცეს, რომ ისინი ღირსეულად აგრძელებენ და ახალი შინაარსით ამდიდრებენ ქართული ლიტერატურის მდიდარ ტრადიციებს. ქართული პროზის ოსტატებმა ნაყოფიერი შემოქმედებითი მუშაობის შედეგად დაძლიეს ქართული საბჭოთა ლიტერატურის წლების მანძილზე არსებული ჩამორჩენა ამ დანარსში.

ქართული ლექსის ოსტატებმა ერთხელ კიდევ ცხადყვეს, რომ ისინი საბჭოთა პოეტების ერთ-ერთ მოწინავე რაზმს წარმოადგენენ. ქართული პოეზია ყოველთვის გაუმორჩილად აზრის სიღრმით, მაღალი მოქალაქეობრივი პათოსით, გრძნობათა უშუალობით, ფორმების მრავალფეროვნებით, პოეტურ სახეთა სიუხვით, ღრმა ეროვნული კოლორიტით. დედაქალაქის პოეტებმა ქართული ლექსის ძალა და სილამაზე მიეცი სისრულით გამოკვლინეს ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების დეკადზე ქ. მისკოვში.

დიდი წარმატებები აქვს მოპოვებული ქართულ საბჭოთა მუსიკას. დედაქალაქის კომპოზიტორთა წარმატება მნიშვნელოვანწილად განაპირობა მათი შემოქმედების ორგანულმა კავშირმა ქართული ხალხური ხელოვნებისა და კლასიკური კულტურის საუკეთესო ტრადიციებთან. დეკადზე ერთხელ კიდევ დადასტურდა, რომ ჩრდილ კომპოზიტორები შესანიშნავად ახერხებენ თავიანთ შემოქმედებაში ხალხურობისა და მაღალი მუსიკალური პროფესიონალიზმის ორგანულ შერწყმას.

ქართველმა კომპოზიტორებმა შექმნეს ბევრი მაღალმხატვრული მუსიკალური ნაწარმოები და ამით მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს საბჭოთა მუსიკის განვითარების საქმეში. განსაკუთრებით დიდი წარმატებებია სიმფონიური და ვოკალური-სიმფონიური ჟანრებში. ისეთი ნაწარმოებები, როგორიც არის ა. ბალანჩიშვილის სიმფონია და მესამე საფორტეპიანო კონცერტი, შ. შველიძის სიმფონიური პოემები „ზედადაური“ და „მინდია“, ოთარ თაქთაქიშვილის ორი სიმფონია და საფორტეპიანო კონცერტი, ალ. მაჭუარიანის სავილინო კონცერტი და ორაპორთა „ჩემი სამშობლოს დღე“, ა. ჩიმაკაძის კანტატა „ქართლის გული“ და სხვები, სამართლიანად შევიდნენ საბჭოთა მუსიკის ოქროს ფონდში. ასევე მნიშვნელოვანი მიღწევებია კამერული მუსიკის ჟანრში. დიდი პოპულარობა მოიპოვეს ს. ცინცაძის კვარტეტებმა და საკვარტეტო მინიატურებმა, აგრეთვე ე. გუდიაშვილის, ალ. შავერზაშვილის და სხვათა კამერულმა ნაწარმოებებმა.

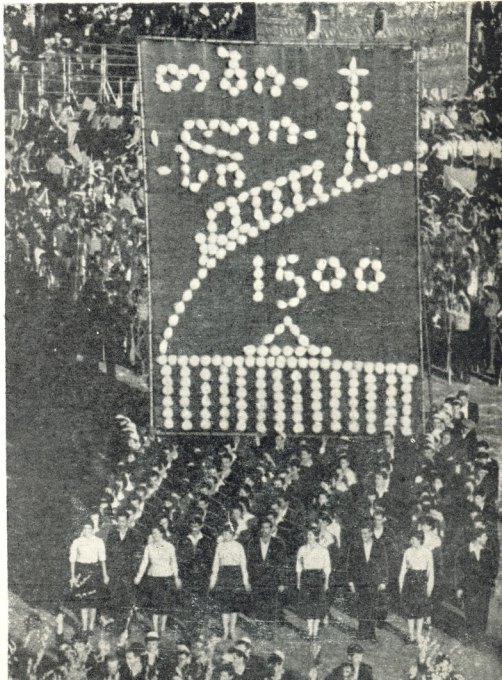
ქართული სიმფონიური და კამერული მუსიკის თვალსაჩინო ნაწარმოებები ხშირად სრულდება სახლგარეშო-თავ, სახალხო დემოკრატიის ქვეყნებში, დასავლეთ ვერო-

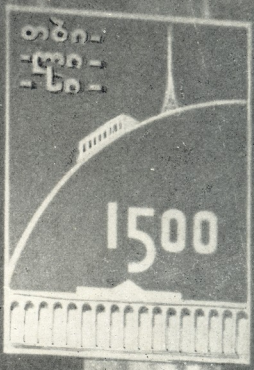

სკკპ ცკ პრეზიდიუმის წევრობის კანდიდატი, საქართველოს კპ ცკ დიონზე გამართულ თბილისის 1500 წლისთავისადმი

პირველი მდივანი ე. ბ. მეგვინაძე სიტყვას ამბობს „დინამოს“ სტა- მიჭენილ საქალაქო მიტინგზე 1958 წ. 18 ოქტომბერს

თბილისის მშრომელთა დემონსტრაციის საქალაქო საბჭოს საიუბი- ლეო სესიის პერიზიდუმში თბილისის ოპერისა და ბალეტის სა- ხელმწიფო თეატრში

ვ. თოგუზაძე «გამარჯვება»

პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი
გ. ა. ჭიჭეშიძე ხსნის სამრეწველო გამოფენას, მიძღვნილს თბილისის
1500 წლისთავისადმი

სამრეწველო გამოფენის შესასვლელი

გის, სამთო და სამშენებლო საქმის, ენერგეტიკისა, გამოყენებითი ქიმიის და ელექტროენერჯის მრავალ აქტუალურ საკითხთა შესწავლასა და გადამკვირვებაში.

ჩვენი რესპუბლიკის დედაქალაქში სულ უფრო მეტი წარმატებით ვითარდება თანამედროვე ტელევიზიის მრავალმა დარგი. მარტო უკანასკნელ წლიანხებურს განსაკუთრებით თბილისში შეიქმნა რამდენიმე ისეთი დიდი საინჟინერო-საკვლევითი დაწესებულება, როგორც არის გამოყოფილი ცენტრი, ელექტრონიკის, ავტომატიკისა და ტელემექანიკის ინსტიტუტი, გამოყენებითი ქიმიისა და ელექტროქიმიის ინსტიტუტი, სამთო საქმის ინსტიტუტი, ექსპერიმენტული და კლინიკური ნეკროსის ინსტიტუტი და სხვ.

თბილისის სამეცნიერო-ექსპერიმენტული ბაზა მალე მნიშვნელოვანდ გამოიღრება საკვლევადი ტიპობური რეაქტორით, რომელიც დიდად გააფართოვებს სტრატეგიული მიმდინარე მეცნიერულ მუშაობას ატომის ენერჯის მშვიდობიან გამოყენების მიზნით.

თბილისის მეცნიერთა მიერ და შრომისმყოფარე კოლექტივს შეუძლია და კიდევ უნდა ვადაპირს უარესად — მხალს და ამავე დროს უარესად საბჭოთა ამოცანა — მხალს უსწორებლეს მსოფლიოში ყველაზე მოწინავე საბჭოთა მეცნიერების უმაკალითო წინსვლას და ლინტეული წვლილი შექმნდეს მის განვითარებაში.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XX ყრითობა დასახე ჩვენს ქვეყანაში კომუნისტური მშენებლობის დიდი პროგრამა, საქართველოს კომუნისტები თავიონი ცენტრალური კომიტეტის ხელმძღვანელობით, ბოლშევიკური ენერჯითა და მთელი სიმტკიცით შეუდგნენ ამ ისტორიული ამოცანის შესრულებას. ამაში გადაწყვეტი როლი ეკუთვნის ქალაქ თბილისის, როგორც საქართველოს ერთ-ერთ უმსხვილეს ინდუსტრიულ ცენტრს.

პარტიის XX ყრითობის გადაწყვეტილებათა განხორციელებისათვის ბრძოლაში ქალაქის მშრომლებმა, თბილისის პარტიული ორგანიზაციის ხელმძღვანელობით, მნიშვნელოვან წარმატებებს მიაღწიეს.

უკანასკნელ წლებში ჩვენი ქალაქი გამდიდრდა ახალი სასოფლო ქარხნებითა და ფაბრიკებით, რომლებიც აღმუშავებენ არიან უახლესი ტექნიკით. წყლის დასახული ამასხულ საწარმოო სიმძლავრეთა ბაზაზე თბილისში შეიქმნა 5 ახალი მსხვილი საწარმო ელექტროტექნიკური განხრით. გარდა ამისა განხორციელდება მთელი რიგი ღონისძიებანი ქიმიური მრეწველობის განვითარების დაქარხნებისათვის ახალი საწარმოო ფართობების შესაქმნელად და არსებულის ვასაფართოვლად.

ქალაქის ისე, როგორც მთელი რესპუბლიკის, მრეწველობის ახალ აღმავლობაში უდიდესი როლის შესრულა მრეწველობისა და მშენებლობის მართვის გარდაქმნამ. ქალაქის მრეწველობის მუშაობის გამოცდილებით ჩვენ უკანალობად დავრწმუნდით, თუ რამდენად დროულად და სწორად გადაწყვიტა ეს უმნიშვნელოვანი სახეობიყო პრობლემა ჩვენი პარტიის ლენინურმა ცენტრალურმა კომიტეტმა.

საქართველოს კ ცენტრალური კომიტეტი და რესპუბლიკის მთავრობა დიდ ყურადღებას აქცევენ თბილისის მშრომელთა მატერიალურ-საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას.

საბინაო მშენებლობის დარგში უკანასკნელ ორ წელიწადში (1954 და 1957 წლებში) სახელმწიფოს ხაზით აშენდა და საექსპლუატაციოდ გადაეცა 3,5 ათასი კვადრატული მეტრით მეტი საცხოვრებელი ფართობი, ვიდრე მთელ მუხუთე ხუთწლიდში, 1958 წელს თბილისში სახელმწიფოსაგან მიიღებენ 100 ათას კვადრატულ მეტრ საცხოვრებელ ფართობს, მათ შორის 28,8 ათას კვადრატულ მეტრს თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის ხაზით.

ახალი შენობები და მაკისტრალები ამდიდრებენ ჩვენი ქალაქის არქიტექტურულ სახეს და უფრო ლამაზს ხდიან

მას; ხორციელდება ქალაქის ყველა რაიონის წესრიგზე მოყვანა და კეთილმოწყობა.

წარმატებით სრულდება საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მიერ დასახული ამოცანები — გადაცემითი თბილისი ქალაქ-ბაღდადი. თუ 1921 წლამდე თბილისში საერთო სარეგლამბის მხოლოდ 25 ჰექტარი მშენებ ნარგავები იყო, ამჟამად ქალაქის პარკებსა და სკვერებს 300-მდე ჰექტარი უჭირავთ. რომ არ ვინაგარი-მთო მშენებ ნარგავები თბილისის ქუჩებში, პარკებში, ბაღებში, სკვერებში, ყვავილნარებში და გაზონებში დაწესებულებებსა და საწარმოებთან.

მნიშვნელოვანდ გაუმჯობესდა ქალაქის მშრომელთა განმრთობლის დაცვა. თუ 1921 წლისათვის თბილისის სტაციონარულ დაწესებულებებში მხოლოდ 1.200 საწოლი იყო და სულ 5 ამბულატორია არსებობდა, სადაც 29 ექიმი მუშაობდა; ამჟამად ქალაქის მოსახლეობას მომსახურებს უწევს 45 სტაციონარული დაწესებულება-საავადმყოფო, დისანსერი, სამობიარო სახლი, სამეცნიერო-საკვლევითი ინსტიტუტების სპეციალური 6.582 საწოლი.

ძირფენიანად გარდაიქმნა სახალხო განათლების მთელ სისტემა. გაიზარდა როგორც სკოლების, ისე მოსწავლეთა რიცხვი. ასე, მაგალითად, თუ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე თბილისში 30 საშუალო სკოლა არსებობდა, რომლებშიც სწავლობდა 12.000 მოსწავლე, ამჟამად არსებობს 114 საშუალო სკოლა 91.560 მოსწავლით.

რეგულაციამდე საქართველოში უმაღლესი ტიპის მხოლოდ ერთი სასწავლებელი — ქალთა უმაღლესი ტექნიკური იყო 314 სასწავლებელი. ამჟამად მარტო თბილისში 12 უმაღლესი სასწავლებელი 21.616 სტუდენტით. თუ თბილისში რეგულაციამდე ორი ტექნიკური არსებობდა 234 მისწავლელი, ამჟამად 27 ტექნიკურში სწავლობს 9.000 მოსწავლე.

ხუთწლიურის პერიოდში ქალაქში მრავალი კინო-თეატრი, მუზეუმი, ზიზლითეატრა-სამკიხელო, კლბები და კულტურის სახლი აშენდა. თუ ოქტომბრის რევოლუციამდე, 1913 წელს თბილისში 3 თეატრი იყო, ამჟამად მუშაობს 9 თეატრი.

საბჭოთა ხელისუფლების წლებში გაიზარდა და გაფართოვდა თბილისის მუზეუმების ქსელი. თუ რეგულაციამდე ქალაქში ორი მუზეუმი იყო, ამჟამად 13 მუზეუმი მუშაობს, მათ შორის 6. ლენინის მუზეუმის თბილისის ფილიალი, საქართველოს ხ. ჯანაშვიის სახელობის სახელმწიფო მუზეუმი, საქართველოს ხელოფლების მუზეუმი, თბილისის ისტორიული-ეთნოგრაფიული მუზეუმი, ლიტერატურული მუზეუმი და სხვ. ასევე მკვეთრად გაიზარდა ზინოლოგიების რიცხვიც.

მეექვსე ხუთწლიანი გეგმა ითვალისწინებს საბინაო მშენებლობის შემდგომ მნიშვნელოვან ზრდას, მოსახლეობის კომუნალურ-საყოფაცხოვრებო მომსახურების გაუმჯობესებას, წყალსადენის, ელექტრობისა და ტელეფონის ქსელის, საცხოვრებელი სახლების თბიფიკაციის გაფართოებას.

უფრო გრანდიოზული ამოცანებია დასახული თბილისის საქალაქო მეურნეობის განვითარების შედღწიანის (1959-1965 წწ.) გეგმით. განვითარების შედღწიანში პერსპექტიული გეგმით განჩარახულია თბილისში აიგოს 27 სამრეწველო საწარმო, რომელთაგან 10 გამოიშვებს საშენ მასალას. სილიკატური აგურის ქარხანა წელიწადში 80 მილიონ ცალ აგურს დაამზადებს, ხოლო ფანჯრისა და სადურჯლო ფილების ფაბრიკა — ექვსი მილიონი მანეთის პროდუქციას. აიგება აგრეთვე ინტრული მასალების დაზარისხეობები, კრამიტის ქარხნები, რეზინ-ტექნიკური ფაბრიკა. მოსახლეობის გარდაიდ მომთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად აშენდება მუსიკალურ-კლავინოანი სკარავების ფაბრიკა, რომელიც წელიწადში ხუთი ათას რიო-ალსა და ჰიანინოს გამოიშვებს.

ქალაქის ტერიტორია გაიზრდება დიდმის მინდვრის

განმავლობაში საექსპლუატაციო გადაცემა მოსახლეობის მთელი გასული 1950 — 1957 წლების განმავლობაში ქალაქის საბჭოს ხაზით გადაცემულ საერთო ფართობზე 14-ჯერ მეტი.

საბურთალოში თავმოყრილია კომპლექსური საბინაო მშენებლობა. აქ განლაგდება შვიდი გამსხვილებული კვარტალი, თვითიული დაიკავებს 5 — 8 ჰექტარს. აიგება 4 — 5-სართულიანი სახლები, რომლებსაც ექნებათ გამწვანებული ღამაში ეზოები. ამ კვარტლების 40-ათასიანი მოსახლეობა უზრუნველყოფილ იქნება ყველა სახის კომუნალური და საყოფაცხოვრებო მომსახურებით. ამ უზენებთან ახლო მდებარე ფერდობები დაეთმობა ინდივიდუალურ სახლებს. ასეთივე მშენებლობა განაღდება ნავთილში, სადაც გაშენდება 85.000 კვადრატული მეტრი ახალი საცხოვრებელი სახლების კვარტალები.

მოსახლეობის წყლით მომარაგების გასაუმჯობესებლად აიგება ახალი ობიექტები.

გაუმჯობესდება ტრანსპორტი. ტრამაიას მოძრაობა გადატანილ იქნება მტკვრის მარცხენა მხარეს, უმთავრესად, ქალაქის განაპირა უბნებში. მარჯვენა მხარეს კი იგლიან ავტობუსები, ტროლეიბუსები, ტროლეიბუსების ახალი ხაზები გაააღის და ტბის ქუჩებზე, ვაკე-საბურთალოს მაგისტრალზე, გათვალისწინებულია ტრამაიას ხაზის დაგება ნაითლუში, ავჭალის სადგურამდე, კამპოლ-შალოს კომბინატიდან — დიდმამდე.

შიდფულის მანძილზე აშენდება ორი სასტუმრო: სტალინის სახელობის რაიონში — ვაგშლის ქუჩაზე, და ორჯონიძის სახელობის რაიონში — საბურთალოს ტერიტორიაზე. ამავე პერიოდში აშენდება და მშობრში ჩადგება ქალაქის თბომომარაგების ნაკვეთიანი, რომლებიც უზრუნველყოფენ საწარმოო-დაწესებულებებსა და კულტურულ-საყოფაცხოვრებო ნაკვეთობათა გათბობას. აშენდება სამი ახალი კალინინის, ორჯონიძისა და 26 კომისრების სახელობის რაიონებში.

უახლოეს წლებში დიდი სამუშაოები გაჩაღდება ქალაქის შემგომი გამწვანებისათვის. გათვალისწინებულია კულტურისა და დასვენების ახალი პარკების გაშენება ორჯონიძისა და 26 კომისრის რაიონებში და ლენინის რაიონისა და ლისის ტბის პარკების, აგრეთვე „თბილისის ზღვის“ კითილმოწყობა.

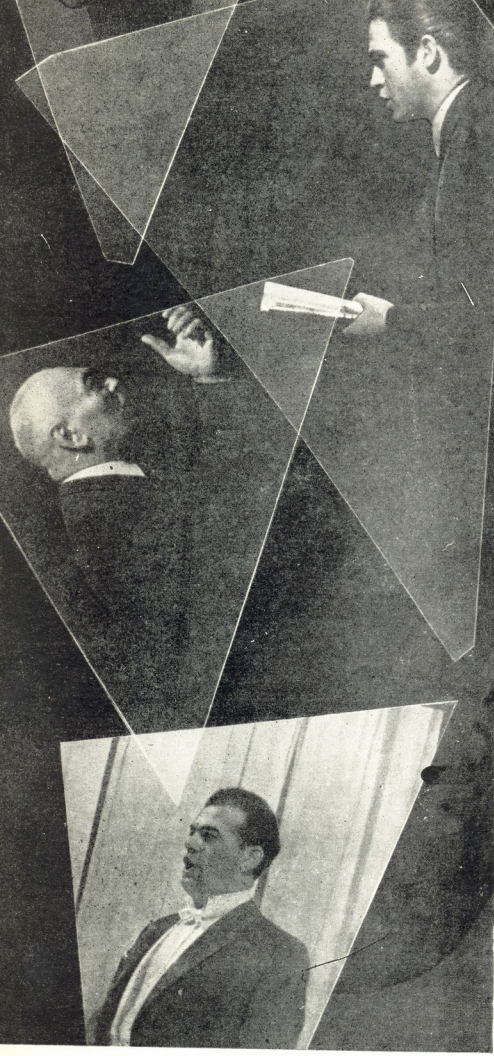
პროექტით დასახულია სკოლების, საბავშვო ბაღებისა და ბაგების ქსელის გაფართოება. სამკურნალო პროფილაქტიკურ და კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებათა შენობებისა და ფიზკულტურულ-სპორტულ ნაკვეთობათა მშენებლობა.

ასეთი თბილისის განვითარების პერსპექტიული გეგმის ზოგიერთი მაჩვენებელი.

ჩვენს ქალაქში გაჩაღებულია დიდი სამშენებლო სამუშაოები თბილისის კეთილმოწყობისათვის. უახლოეს მომავალში დამთარდება ქალაქის ერთ-ერთი უღამაზესი მაგისტრალის მშენებლობა, რომელიც ვაკეს შეაერთებს საბურთალოს საცხოვრებელ მასივთან. მისი სიგრძე 1.800 მეტრი იქნება, ხოლო სიგანე — 50 მეტრი. ქუჩის საკალი ნაწილი შუაში მორთული იქნება გაზონებით. ხილი ქუჩის ნაპირებზე დაიარკვება დეკორაციული ხეები, რომლებიც ხეივანს შექმნიან. ქუჩის მთელ სიგრძეზე დაიდგება მსატარელი ლამპიონები. მოაგრდება ახალი მაგისტრალის მშენებლობა — შუბინანის ქუჩა გაგრძელდება ავეჯის კომბინატამდე. მისი სიგრძე 4 კილომეტრი იქნება და სიგანე — 40 მეტრი. ამ ქუჩასაც მწვანე მასივი და ლამპიონები დაამშვენებს.

იმ მიზნით, რომ რუსთაველის პროსპექტი განტვირთულიყ საკვლავი ტრანსპორტის ინტენსიური მოძრაობისაგან, გაეწყობილ იქნა გზა ელბაქიძის დაღმარების გას-

საყვარელი თბილისი, მიღე მენი სიმღერა...

და საბურთალოს, ზემონათლუისა და ავეჯლის, აგრეთვე ღრმდელის თავისუფალ ფართობებზე. ეს ადგილები დაიფარება ღამაზად ნაკები საცხოვრებელი სახლებით. შეიქმნიან გეგმის პროექტით გათვალისწინებულია აიგოს 697.000 კვადრატული მეტრი ფართობის ახალი საცხოვრებელი ბინები, რომელთა მშენებლობაზე დაიხარჯება 859 მილიონი მანეთი, ე. ი. 1959 — 1965 წლების

წორებით. რუსთაველის პროსპექტზე გადმოსასვლელთან მოეწყო მოედანი, რომელიც სკვერითა და გაზონებით დამაშენდა.

მელიქიშვილის ქუჩაზე გაიხსნა ახლახან აგებული სასტუმრო „საქართველო“. მალე დამთავრდება სანაპიროს მშენებლობა მტკვრის მარცხენა ნაპირზე — კ. მარქსის სახელობის ხილიდან მეტეხის ახალ ხილამდე, ხოლო მარჯვენა სანაპირო შეუერთდება მიასნიკოვის ქუჩას კიროვის რაიონში.

განხორციელებდა ბარნოვის, ფალიაშვილის, ლისის, პავლოვის და სხვა ქუჩების კეთილმოწყობა, დამთავრდება საზაფხულო სასურთავე აუზის მშენებლობა 3.000 კაცისათვის ორთაქალის ჰიდროელექტროსადგურთან.

თბილისელი მიიღებენ კიდევ ერთ მშვენიერ საჩუქარს — სააურო-საბავირო გზას, რომელიც ქალაქის ცენტრალურ ნაწილს შეაერთებს ქალაქის მშრომელთა ერთ ერთ საყვარელ დასასვენებელ ადგილთან — სტალინის სახელობის კულტურისა და დასვენების პარკთან, ორი კომფორტაბელური საკილი ვაკონი რუსთაველის პროსპექტიდან სათაში გადაიყვანს 600 მეზავრს. ზემოაღნიშნულის გარდა, თბილისს კიდევ ბევრი საუცხოო არქიტექტურული ნაგებობა დაამშენებენ.

1500 წლისთავისათვის დედაქალაქს ბევრი საჩუქარი უძღვნეს საქართველოს მშრომელებმა. ბათუმის გემთმშენებელმა ჩვენი ქალაქისათვის ააგეს სამდინარო ტრამპეი, ხოლო ზემოდასახლებული საპრო-საბავირო გზა ჭიათურის მაღაროელთა დამარებით აშენდა. მახარაძელმა და ჩაქველმა კოლმურჩიებმა გამოგზავნეს რამდენიმე ათეული ვაკონი დეკორაციული ხე და სხვა მწვანე ნარგავები, რომლებმაც ქალაქის ქუჩები და მოედნები შეამკეს. ბევრ საჩუქარს ამზადებენ ქალაქისათვის სხვა რაიონებიც.

რესპუბლიკის მშრომელთა ეს პატრიოტული მოძრაობა მკაფიოდ ადასტურებს მათ სიყვარულს თავიანთი დედაქალაქისადმი, მათს მზადყოფნას ახალი შრომითი გმირობით ასახელონ ჩვენი საყვარელი სამშობლო.

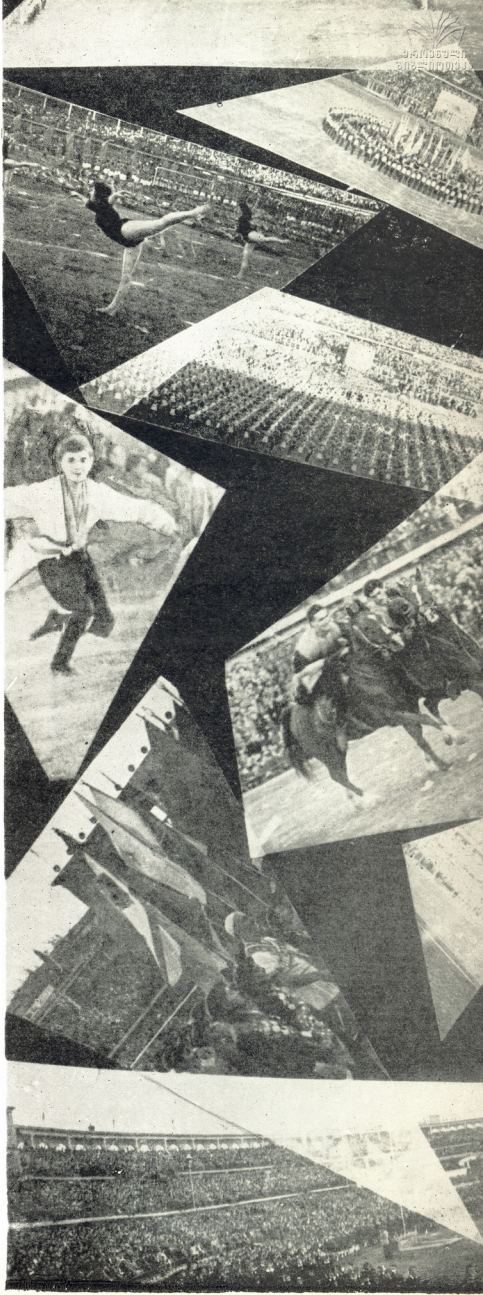
ჩვენი ძველი, მაგრამ მარად ახალგაზრდა დედაქალაქის 1500 წლის საიუბილეო დღეებში მშრომელებმა კანონიერი სიამაყით მიმოავლეს თავალი გავილი გზას. კომუნისტური პარტიისა და მისი ლენინური ცენტრალური კომიტეტის ხელმძღვანელობით ჩვენი დიდი ქვეყნის ხალხთა ძმურ ოჯახში მიღწეულმა წარმატებებმა ყველაზე თამამ ოცნებას გადააჭარბა, რაც ერთხელ კიდევ თვალსაჩინოდ ადასტურებს ჩვენი სამბოთა სოციალისტური წყობილების ურყვე ძალას.

მაგრამ ჩვენი პარტია, დიდი ლენინი გასწავლიან, არ დაჯერდნენ მიღწეულს. კომუნისტურმა პარტიამ იცის, რომ ჩვენს ქვეყანას, ჩვენი ქალაქის მოსახლეობას ჯერ კიდევ არ მიუღწევია ცხოვრების იმ დონისათვის, რომელიც ჩვენ ვევესაჭიროებთ.

საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტი და რესპუბლიკის მთავრობა მთელ თავიანთ ლონისძიებებს წარმართავენ მრეწველობისა და კულტურის განვითარებისათვის, ქალაქის კეთილმოწყობისათვის, მშრომელთა მატერიალური კეთილდღეობის განუხრელი ამაღლებისათვის.

ეს მაღლობის გრძობით ადასტებს ქალაქის მშრომელთა გულებს, აღფრთოვანებს მათ ახალი შრომითი გმირობისათვის ჩვენი საყვარელი სამშობლოს შემდგომი აყვავების მისაღწევად.

დიდი ლენინის პარტიის მზრუნველობის საპასუხოდ თბილისის მშრომელები კიდევ უფრო მჭიდროდ რაზმავენ თავიანთ რიგებს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გარშემო, სამბოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გარშემო და მთელ სამბოთა ხალხთან ერთად მტკიცე ნაბიჯით მიემართებიან წინ — კომუნისზმის ელვარე მწვერვალებისაკენ.

* ლინამს* სტალინი, სპორტსმენებმა, ცხენოსნებმა და მოცეკვევებმა თბილისის მაცურებელ უჩვენეს თვავიანთი ისტატობა

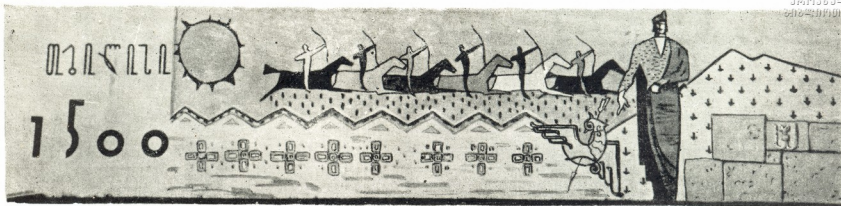
თუ იღიწმ,
კომოკ ან გემო,
ქემო ლემემო
ქემქემქემო!

1500

ამ ადგილზე
საქართველოს სახელმწიფო
თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
ბიბლიოთეკა

ЗДЕСЬ БУДЕТ
ВОЗВЕДЕН ПАМЯТНИК ОСНОВАТЕЛЮ
СТОЛИЦЫ ГРУЗИИ ГОРОДА ТБИЛИСИ
ВАХТАНГУ ГОРГАСАЛИ

თ ბ ი ლ ი ს ი

შალვა დადიანი

ჩრებულების სახალხო არტისტი

ს ერთი უძველეს ქალაქთაგანია მთელს ჩვენს დიად საბჭოთა სოციალისტურ კავშირში. მას აქვს, თუ მეტი არა, თხუთმეტსაუკუნოვანი ისტორია. იგი მრავალმხრივია, რთული და თავისებური.

თბილისი, რომ საქართველო უძველესი კულტურის ქვეყანა და თბილისი კი მთელი ამ თხუთმეტი საუკუნის მახინჯი სულიერი და ნივთიერი სახე იყო და არის ამ საქართველოს მეობისა.

თბილისი იყო და არის დღეაქალაქი საქართველოსი. მამინაც კი, როდესაც საქართველო ისტორიულ გარემოებათა გამო ხშირად დანაწილებული იყო, დაწილია-კებული ცალ-ცალკე სამთავროებად თუ საერისთავოებად, თბილისი მაინც არ ჰკარგავდა თავის ეროვნულ შემკრებლობას და იყო გამომთქმელი ქართული ეროვნული სულისა, მისი მისწრაფებისა.

მხოლოდ რა იყო ეს მისწრაფება? — თავ-თავის დროის შესაფერად, შეძლებისამებრ, მუდამ დგომა კაცობრიობის მოწინავე აზროვნების სიმაღლეზე. ამის მოწმენი არიან ის ფილოსოფოსები, მოაზროვნეები, მაღალხარისხიანი პოეტები, დავიჯგინებული უბალო, რუსთველით, პოლიტიკური მოღვაწეები, გმირი მხედართმთავრები და სხვანი, რომელთა უებრო სახელები ბრწყინავენ საქართველოს ისტორიის კაბადონებზე საუკუნეთა სიღრმეში.

თვით ქალაქის სახელწოდება თბილისი წარმოდგება ქართული სიტყვიდან „თბილი“. გადმოცემით ეს სახელწოდება ქალაქმა მიიღო იმ ცხელი ვოკატილიანი წყლებიდან, რომლითაც ეკრე მდიდრია საქართველოს დღეაქალაქი. არსებობს სხვა ვერსიებიც, მაგრამ ეს მეტად ვიწრო, საეკლარო საკითხია და ამას ჩვენ აქ აღარ გამოვიღებთ.

გეოგრაფიული მდებარეობა ქალაქისა შემდეგია: განვლი 41°-43° აღმოსავლეთით, გრძელი 21° პირველი მერდიანი-დან. სივანით თბილისი უდრის ევროპაში სტამბოლს, რომს და ბარსელს; აზიაში — ტაშკენტს და ხივას; ამერიკაში — ბოსტონს და ჩიკაგოს; სივანით — ბენზას, ნიჭინოვგორდს, სარატოვს — ევროპაში; ბაღდადს, ადენს — აზიაში; მადაგასკარის დასავლეთის ნაპირს — აფრიკაში. თბილისი შავი ზღვიდან დაშორებულია 289 კმ., ხოლო კასპიის ზღვიდან — 320 კმ. ქალაქი დაბლობშია გაშენებული, გარშემო კი სამი მხრით მთები აკრავს, ხოლო მხოლოდ მხრით დია. შუაზე კი ჩამოუღის მდ. მტკვარი, რომელიც ქალაქს ორად აყოფს.

და აი ამ მოედანზე საუკუნეთა განმავლობაში რამდენ ისტორიულ ქარიშხალს არ გადაუვლია! ეს მოედანი თბილისისა მოწმე არის ალექსანდრე მაკედონელის და პომპეუსის ლაშქრობისა, არაბთა ხალიფების თარეშობისა, მონღოლთა შემოსევისა.

ამთ გარდა ისტორიკოსები მოვივთხოვებ, რომ თბილისის თავის კედლებში უნახავს ხაზარები, ჰუნები, სპარსელები, ბიზანტიელები, თურქები, სელჯუკები, ოსმალები.

ზოგი მათგანი მეჩხები დაატყდებოდა და სრულიად ანადგურებდა ქალაქს, იღებდა მცხოვრებლებსაგან ხარკს და უამრავი ნადავლით, ნაძარცვი განით. ბრუნდებოდა თავის სამშობლოში. სხვები მოდიოდნენ თბილისში მრავალრიცხოვანი ლაშქრებით, ანადგურებდნენ ყველაფერს თავიანთ გზაზე და შემდეგ რჩებოდნენ ან კიდევ სტოვებდნენ აქ თავიანთ წარმომადგენლებს, ერთგულ მონებსა და ვასალებს.

ყველა ამათგან, რასაკვირველია, მეტად დიდი ზარალი მოსდიოდა მცხოვრებლებს, უმთავრესად იმათ, ვისზედაც უყრდნობოდა მუქათახორათა მთელი ლაშქარი, ვინც ქვეყანას კვებავდა, სახელდობრ, მიწის მუმებს. აგრეთვე მუ-

მიტინი მეტეხის პლატოზე. მიკროფონთან არის ისტორიულ მუცინებრება დოქტორი პროფესორი შოთა მესხია

დამამე ესეთი შემოსევისა ნადგურდებოდა კულტურული სასუჯეები — წიგნები, ხელნაწერები, ქართული ხუროთმოძღვრების საუცხოო ნაგებობანი და სხვ.

მაგრამ მიუხედავად ყოველივე ამისა, როგორც კი ქვეყანა მოახერხებდა და გადაიგებდა მტრის უღელს, ქალაქი ისევ ისე უნდებოდა, ისევ ისე „მკვდრეთით დგებოდა“, რადგან მისი სულიერი დაიხონება ვერ შესძლო ვერც ერთმა დამპყრობელმა, ვერ ჩააქრეს ქართველი ხალხისა და, მამასადამე, მისი დედაქალაქის მისწრაფება თავისუფლებისადმი.

აღსანიშნავია თბილისის როლი ძველი დროის ვაჭრობაში. თბილისს მშვიდობიანობის დროს სააღდამიციემი დამოკიდებულება ჰქონია ძველ ქვეყნებთან, როგორც დასავლეთით ბიზანტიასთან, ისე აღმოსავლეთით ირანთან, სამხრეთით ეგვიპტესთან და სხვ.

ევროპიდან თბილისზე გადიოდა დიდი სავაჭრო გზა. ეს გზა მიდიოდა შავი ზღვიდან მდ. ფაზისით ანუ რიონით, რომლის ნაპირას გაუმუშაველი იყო სავაჭრო საწყობი. შემდეგ ეს გზა გამოდიოდა სურამის ქედით ქართლში, მცხეთაში, თბილისში და შემდეგ მტკვრით მიდიოდა კასპიის ზღვისაკენ. თბილისიდან გაქონდათ: თაფლი, ბური, ხალიჩები, აბრეშუმი, მატყეუელი, შამაჰა; გაჰყავდათ პირატყევი და ტყევეები. მონებით სამარცხვინო ვაჭრობას, აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნების მსგავსად, თბილისშიც ჰქონია აღკვეთილი.

ვაჭრობისა და ომიანობის გარდა, საქართველოს, უმთავრესად, მის დედაქალაქს თბილისს სხვა კულტურული ურთერთობაც ჰქონია როგორც აღმოსავლეთის, ისე დასავლეთის ქვეყნებთან, განსაკუთრებით კი, ბიზანტიასთან, რომელიც შუასაუკუნეებში ერთადერთი აკვანი იყო განათლებისა, და ქართველებიც საგარეოზობლად ესწრაფოდნენ ბიზანტიაში განათლების მიღებას.

1155-1212 წლებში თბილისი, ისტორიკოსების ცნობით, აზიის ერთი უმძაფრესი სახელმწიფო ცენტრი ხდება. იმავე დროს თბილისს ქართველი პოეტებისა და მწერლების სატახტო ქალაქსაც უწოდებენ.

მაგრამ ეს დიდხანს არ გაგრძელებულა.

კიდევ შემოსევა, მტერთაგან კიდევ დაპყრობა და განადგურება საქართველოსი და თბილისისა მე-19 საუკუნის დასაწყისამდე. 1783 წ. დაიღო ხელშეკრულება, რომლითაც საქართველო რუსეთის პროტექტორატს დებულობდა, ხოლო 1800-1801 წწ. მთელი აღმოსავლეთი საქართველო თბილისითურთ რუსეთს შეუერთდა. მაგრამ მასზე დამყარებული იმედები რუსეთის ცარიზმმა სრულიად ვერ გამართლა, და მთელი 117 წლის განმავლობაში ეს მოაერობა ხიშტიდა და მათრახით ბატონობდა საქართველოში.

მაგრამ ქართველი ხალხის განთავისუფლება ისევე, როგორც ყოფილი რუსეთის იმპერიის სხვა დანარჩენი პატარა ერებისა, მხოლოდ დიდმა ოქტომბრის რევოლუციამ მოახდინა.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ მიუხედავად ცარიზმის ანდარბული რეჟიმისა, საქართველოში ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნეში რუსეთთან კულტურის გზით შემოიტანა სულ სხვა დემოკრატიული იერის მატარებელი აზროვნება. მას უზიარა და დაიწყო რევოლუციამდელი საქართველოს მოწინავე ახალგაზრდობა, რომელიც იმ დროს რუსეთის უმაღლეს სასწავლებლებში დებულობდა სწავლას და ორგანულად ითვისებდა დიდებული ჩერნიშევსკის, პეტინსკის, დობროლუბოვის, პისარევის და სხვათა მოწინავე იდეებს. ამ იდეებით აღჭურვილმა ახალგაზრდებმა თავიანთი სამშობლოში გააჩაღეს დიდი კულტურული მუშაობა; დააარსეს იმ დროის მოწინავე დემოკრატიული იდეების გამტარებელი ჟურნალ-გაზეთები, აკრთვეს იწერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, რომლის მეშვეობით საქართველოს ჩათრეხნილ და მიყრდნულ კუთხეებში მოაწვეეს პირველდაწყებითი და საშუალო სკოლები, ქობ-სამკითხველოები, შეადგინეს ქართული თეატრისათვის მუდმივი, პროფესიული დრამატული დასი და ყველა ამ ორგანიზ-

ზაციის მეოხებით, მიუხედავად მამინდელი ცარიზმის სასტიკი ცეზურისა, ხალხში გააღვივეს ერთგულ-ეროვნულ-ეციურ, განმათავისუფლებელი იდეები. ცხადია, იმ გარემოებაში შეიძლება, ვასული საუკუნის 90-იან წლებში, ფხვიერი ნივთები მოამზადა სოციალისტური მოძრაობის ჩასახვისა, ზრდისა და განმტკიცებისათვის, რაც მიმდინარე საუკუნის დასაწყისში სტალინის ხელმძღვანელობით დაგვირგინდა საქართველოს მუშათა კლასის ღირსებით და გაეროვლუციონერებით.

თბილისი ბევრი აქვს მოსავანარი, და შორეული წარსულის ნიშნად ქალაქში აშკარად შეიმჩნევა ზოგიერთი ნაგებობა, ქართულ წინაპართა მიერ დატოვებული და დამყარებულ მტერთა დარბევისაგან გადარჩენილია.

მაგრამ თანამედროვე თბილისი ხომ ამ მხრივაც შეუდარებლად გაზრდილია და გამწვანებულა. აქ ნახავთ მარქს-ენგელს-ლენინის ინსტიტუტის ფლილიას, საუცხოო შენობას, აქვეა ადმინისტრული მთავრობის სახლის ცენტრალური შენობა, პარტიის ცენტრალური კომიტეტის და სხვადასხვა დაწესებულებათა შესანიშნავი მრავალსართოლის სახლები. ნახავთ ქუჩებს ფართოს, ტედალიანს და მოსავლტებულს, ღამით გაჩირადნებულს ელ-ამპიონებით, დღისით შერდიღებულს ქაღირს ხეივნებით, სააშრ ბაღებსა და სკვერებს, დაშვებულს სხვადასხვა თვალსაჩინო მოღვაწეთა ქანდაკებებით, რომელთაც ავგირგინებს რუსთაველის დიდი ძეგლი. ასეთივე დიდი მონუმენტებია ადმირალის დიდი სტალინისა: ერთი - სტალინის სახელობის სანაპირო ქუჩის შუაგულ ბანდარში, მეორეის პირას. მარქსის სახელობის ხიდთან, და მეორე - ერთეულ წოდებულ მთაწმინდის მთის ხეხუტ, საიდანაც იშლება თითქმის მთელი თბილისის საუცხოო სანახაობა.

აქვე მთაწმინდაზე, მთის შუაგულ კუჩის მთელი ქალაქის უშინდესი ადგილი, რომელსაც უკვე პანთეონი ეწოდება, რადგან აქ არიან დაკრძალული რუსეთის გამოჩენილი მწერალი გრიბოედოვი, საქართველოს უდიდესი მოღვაწელი ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ვაჟა-ფშაველა, დიმიტრი ყიფიანი, კიდევ სხვა თვალსაჩინო მწერლები და ეკატერინე ჯუღაშვილი.

დალა მთელ ქალაქს თითქმის გარს შემოსხლიანს სხვადასხვაგვარი ქარანები და ფაბრიკები. რეინიზის სახელსწრების მეთაურობით, რომელთაც დიდი რევოლუციური წარსული აქვთ და ამჟამად ჰყავთ სოციალისტური შრომის მზავალი ვირონი.

თბილისშივეა განთქმული სამკურნალო წყლები (გოგირდის ბანაოები), რომელთა მთელი უზანი ახლო მომავალში ბალნეოლოგიურ სამკურნალოებას და დაწესებულებებს განეკუთვნება და რომლებიც ამჟამად ახრის კითხლ მოწყობილი და გამაზადებული შრომითეთა ჯანმრთელობის სამწვდურად.

თბილისი განთქმულია თავისი თეატრებით: რუსთაველის სახელობის დრამატული თეატრით, რომელსაც თავის დიდებუთი დიდი სახელი აქვს მოხვეჭილი მთელს კავშირში და საზღვარგარეთაც და რომლის კოლექტივიდან მრავალი დაჯილდოებულია საკავშირო სახალხო არტისტის სახელწოდებით, სტალინური პრემიებით და რესპუბლიკის სახალხო არტისტებისა და დამსახურებულ მოღვაწეთა სახელწოდებით. მეორე მთავანს მიღებული აქვს ორდენები ლენინისა, შრომის წითელი დროშისა და სხვ. იაკობი იოქვის მარჯანიშვილის სახელობის თეატრზე, თ. თალაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრზე, რომელიც აგრეთვე რუსთაველის თეატრთან ერთად ატარებს ლენინის ორდენს.

თბილისშივე არსებობს საქართველოს მცენებრებათა აკადემია, რომელიც უზარმაზარს დიდსა და საჭირო მიქნიერულ მუშაობას მთავადატყისა, ბოლოვებისა, ისტორიისა, ლიტერატურისა და სხვა დარგებში, და ჰყავს დიდად თვალსაჩინო მცენებრები, რომელთაც მოხვეჭილი აქვთ

დიდი სახელი როგორც მთელს კავშირში, აგრეთვე საზღვარგარეთაც.

აქვეა სტალინის სახელობის უნივერსიტეტი, რომელიც თავისი უმარავი ფაკულტეტების მეოხებით ათასობით უზრდის ქვეყანას სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებს.

ქალაქში არსებობს აგრეთვე საქართველოს სამხატვრო აკადემია, რომლის წიაღშიც გამოხლენი არიან თვალსაჩინო მხატვრები და მოქანდაკენი, თავიანთი ნაწარმოებებით სახელგანთქმული მთელს კავშირში.

ეგრევეა მუსიკოსთა წრეში, რომელსაც აქვთ თავისი კავშირი: ხოლო ახალგაზრდათა აღსარებელი ქალაქში არსებობს რამდენიმე მუსიკალური სასწავლებელი და ერთ-ერთი კონსერვატორია, სადაც ამ 20-25 წლის განმავლობაში აღიზარდები ვოკალური და ინსტრუმენტული მუსიკის ოსტატები, კომპოზიტორები, რომლებმაც დიდად გამაიდრეს საერთოდ ქართული მუსიკის სავანძური რამდენიმე ღირსშესანიშნავი სიმფონიით და ოპერით.

ყველა ეს კი მოხდა მხოლოდ სამშობლო ხელისუფლების დაშვებით მშვეუდ საქართველოში. მანამდე როგორც მუსიკის სფეროში, ისე მხატვრობასა და მეცნიერებაში დიდად მნიშვნელოვანი ყოტა რამ გაჩანდა საქართველოს, თითო-ორად ბიიინები თუ მუშაობდა ამ დარგში. რევილუციამდე საქართველომ დიდად რუსეთს მისცა ორი მეტად თვალსაჩინო მოღვაწე: თარხანოვი (თარხან-მოურავი) მეცნიერებაში და იუვინი (სუმბათაშვილი) ხელმძღვანელი.

მხოლოდ სამშობლო ხელისუფლების დროს განვითარდა მასობრივად ყველა ზემოხსენებული დარგი და ამჟამად ქართული მხატვრობაც, მუსიკაც და საერთოდ მეცნიერება აყვავების გზას ადგია.

აქვე არ შეიძლება მოხსენებულ არ იქნეს სულიერი კულტურის ერთი დიდი უზანი, რომელსაც სამშობლო ქართული მხატვრული მწერლობა ეწოდება და რომლის ძირითადი კავშირი თავისი მშვენიერი სახლით თბილისში იპოვება.

ქართული მწერლობისაც ამჟამად ჰყავს მეტად თვალსაჩინო, სახელმწივეტილი და მთავრობის ჯილდოებით დაჯილდოებული პოეტები, ზეღერატისტები, დრამატურგები, კრიტიკოსები და საბავშვო ნაწარმოებთა მწერლები. ისინი ითარგმნებიან როგორც რუსულ და მოძებ რესპუბლიკების სახლთა ენებზე, ისე უცხოეთის ქვეყნების ენებზე, და შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ეკაპობრობის საუკეთესო ნაწილის დიდი უმარავლესობა ეკნება ქართულ მწერლის შემოქმედებას, უმარავოფერებულს საბჭოთა დიდი მოწინავე იდეებით, ეცნება ქართული კულტურული მიღწევების მაღალ შუქლს.

ასე და ამგვარად, ასეთი მოყულ მიმოხილივითა, ზერეულ გადახვეწებას მეიხებრები მიხვდება, რომ დღევანდელ თბილისს ბევრი რამ აქვს სამაყავ.

როდესაც თბილისში ჩამოვიან ექსკურსანტები, უწინარეს ინახულენ იმ შენობებს, რომლებიც დაკავშირებულია ისტორიულ რევილუციურ მოძრაობასთან საქართველოში.

დღეს ათასობით ექსკურსანტი ათავალირებს ამ ადგილებს და მათ წინაშე აღიმართება მოწმენიერული სახე კომუნისმისათვის დიდი მებრძოლებისა, რომლებმაც თავისი სიჭაბუკიდან თავი გადადევს მუშათა კლასის საქმისათვის.

დღეს თავმოწმონდ, მთელი თავისი მშვენიერი პოოვითი, გამოიჭრება თბილისი, ამაყი როგორც თავისი სასახლო რევილუციური წარსულით, ისე დღევანდელი თავისი მიღწევებით ტყეჩიანაში. მეცნიერებაში, ხელოვნებაში, ის დღეს ერთ-ერთი მოწინავე საბჭოთა ქალაქია, რომელიც მუქნიერული ოზრდობა და კიდევ უფრო დამაზადება გარეგნობითაც და შინაარსობრივადაც.

ამგვარად, როგორც მითხელი ამ ნაწერიდანაც იგრძნობს, საქართველომ შექმნა თბილისი და თბილისმა - საქართველო!

ერნსტ ჰალლოვის თბილისური ჩანახატები

ამდინარე წლის სექტემბრის დამლევს თბილისში ჩამოვიდა ტალინელი მხატვარი ერნსტ ჰალლოვი. საპატიო სტუდენტობის თითქმის ოცეწახეობის დასრულებული ჰალლოვი, გატაცებით ეცნობოდა მის ყოველ მხარეს და ყოველ კუჩქულს. სხვადასხვა მასალით (პასტელი, სანგინო) მხატვარმა ქალაქზე აღბეჭდა ძველი თბილისის თავისებურად ნაშრომული და ცხოველბატული კუთხეები, ახალი თბილისის ღიბებული ნაგებობანი, სხვადასხვა ხედვები. ერნსტ ჰალლოვი აღტაცებული დარჩა ჩვენი უძველესი დედაქალაქით, რომლის 1500 წლის იუნბილე ქართულ ხალხთან ერთად მანაც საქართველოში, თბილისში იხეიმა.

ვაქვეყნებთ ერნსტ ჰალლოვის თბილისურ ჩანახატებს და მისივე პორტრეტს შესრულებულს ზეთის საღებავებით საქ. სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის კეთილგანაყოფიერების მიერ.

ქ. მაღალამვილი ერნსტ ჰალლოვის პორტრეტი. ზეთი.

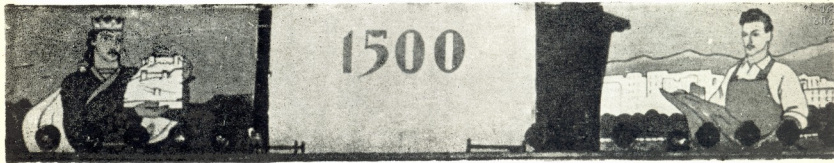
თბილისი, ბარათოშვილის სახ. ხიდი

სანგინო

თბილისის ხანძარი

ნახტი კ. ყარაშვილისა

ზოგი რამ თბილისის წარსულთან დაკავშირებით

1. ახალი ცნობები თბილისის ისტორიიდან

პროფ. სარგის კაკაბაძე

ბილისის ისტორია უნდა გაიყოს ორ ნაწილად: 1) თბილისი როგორც უძველესი დროის დასახლებული პუნქტი და 2) თბილისი მის შემდეგ, რაც ის ათასხუთას წლის წინათ გამოცხადდა საქართველოს დედაქალაქად და იქ დაიწყო საქალაქო მშენებლობა ამ სიტყვის ძველივე გაგებით, ე. ი. შიგ მოეყოლა სახელისონობები, საფაპრო ბაზარი, ამგვარად გაჩნდა საქალაქო მოსახლეობა და შემდეგ თვით ქალაქი შემოკლეს ზღვად.

როგორც დასახლებული პუნქტი, თბილისი ძველისძველია. არქეოლოგიური მონაპოვრებით (უძველესი სამარხებით და სხვ.) თბილისსა და მის გარემოში ადამიანი ბინადრობდა ჯერ კიდევ ენეოლითის (ქვის და სპილენძის) და ბრინჯაოს იარაღების ხანაში (ქ. ი. 5-3 ათასი წლის წინათ). თბილისი, როგორც დასახლებული პუნქტის, წამოიწევა ხელს უწყობდა სამკურნალო თვისების გოგირდოვანი ცხელი წყაროების და დაცვის მხრივაც მოხერხებულ იმედაბრებას. რიგი მოსაზრებები ადასტურებენ, რომ I ათასწლეულში ჩვ. ერამდის თბილისს უკვე ჰქონდა რაღაც სიმამრე ქართის სახელწოდებით. მეგრულად თბილისს ქართს ეძახიან, ხოლო დას. საქართველოში ქართა ახლაც ეწოდება პირუტყვისათვის შემოღობილ ადგილს. ცხადია, რომ თბილისს თავიდანვე ქართი შეერქვა როგორც ასე თუ ისე შემოზღუდულ (გამაგრებულ) ადგილს.

თბილისის უძველესი წერილობითი მოხსენიება მიეკუთვნება ალექსანდრე მაკედონელის (336-323 წწ. ჩვენს ერამდე) ხანას. მთელი რიგი წყაროები ამტკიცებენ, რომ ალექსანდრე მაკედონელმა სპარსეთზე თავისი ლაშქრობის დროს ორი კვირით იყო ცხლად ქართლშიც; აქვე იხსენიებენ თბილისის ციხესაც. ეს ცხლად მოყვანილი აქვს X საუკუნის ავტორს ტაბაჩაის, რომელიც არაბულად წერდა. მაგრამ ის საპირველი იყო და სარგებლობდა ძველი ფალაურის წყაროებით (პირველი საუკუნეების მანძილზე ჩვენს ერამდე და შემდეგ ჩვენი ერით, ვიდრე VII საუკუნემდე ჩათვლით, შუასაბსტრუქტ ენას ფალაური ეწოდებოდა). ასეთივე ცნობა მოთავსებულია ძველს არაბულ უსახელო „ისტორიების კრეფულში“.

XII საუკუნის გამოჩენილი პოეტკ ნინიაშვი განჯელი, რომელიც სპარსულად წერდა, თავის პოემაში ალექსანდრე მაკედონელის შესახებ პირდაპირ ამბობს, რომ თბილისს (იგულისხმება თბილისის ციხე) საფუძველი ჩაეყარა აქვს ალექსანდრე მაკედონელის მიერ და რომ ეს ცნობა მას აღებული აქვს ფალაური მემკვიდრეობისაგან.

თურქი მეცნიერი-მოგზაური ევლია ჩელები წერდა 1548 წლის ახლოს, რომ სპარსული ნაწარმოების შერეფ-ნაშეს თანახმად, თბილისი გაშენებული იქნა ალექსანდრე მაკედონელის ხაზინადარის ზიკლიძის მიერ. რაც შეეხება თბილისის გამოცხადებას ქართლის (სა-

ქართველოს) სახელმწიფოს დედაქალაქად, უკანასკნელი გამოკვლევით, ეს უნდა მომხდარიყო არა უადრეს 456 წლისა, როდესაც ვახტანგ სპარსეთის მთავრობამ დააბრუნა მის ქვეყანაში, და არა უფროან 462 წლისა (463-468 წლებში თბილისში უკვე ეპისკოპოსი ზოსი), საყურადღებოა, რომ იმავე ევლია ჩელებს სიტყვით, სპარსეთის მეფის ივზიდგირდის მიერ (ივლისხმება ივზიდგურ II, 438-456 წწ.) გაშენებულ იქნა თბილისის მცირე ციხე შემდეგ დროინდელი ისანიის ანუ მეტეხის ადგილას). აქედან ხიანს, რომ ვახტანგის დაბრუნებამდე, როდესაც ქართლის სახელმწიფოს სპარსელების პარზაანი განაგებდა, სპარსელებს 445-454 წლებს ახლოს გაუშენებიათ სხნებული მცირე ციხე (აბო თბილელის დროს მას სადილეგოს ანუ სატუსალღო ეძახდნენ).

ამ მოკლე შესავლის შემდეგ მე მინდა შევეხო ზოგიერთ ცნობას თბილისის შესახებ.

სხნებული თურქი მეცნიერი-მოგზაური ევლია ჩელები გადმოგვცემს მისი დროის თბილისის შესახებ (მე-17 საუკუნის შუა წლები), რომ თბილისის ციხეში შიშვლად დაეტოვოს ექვსი ათასამდე კაცი, რომ ეს ციხე იყო ძველი, მისი ექვსი სიმაღლე აღწევს 60 წყრთას (ე. ი. 22,5 მეტრს; აქ იგულისხმება, ცხადია, ყველაზე მაღალი კოშკები). მისი სიტყვით, თბილისის ციხე-გალავანს აქვს 70-მდე კოშკი და 3 ათასამდე ქონჯური. გალავნის შივნი 600 სახლი ყოფილა (იგულისხმება ზედაციხე და მტკვრამდე ჩამოყოლილი მისი გალავანი). მტკვრის მერე (მარცხენა) ნაპირას იყო მეორე მცირე ოთხკუთხიანი ციხე (მეტეხის), რომელშიაც 300 სახლი იყო.

ევლია ჩელები მოწმობს, რომ მის დროს თბილისი იყო მცირე ბაზარი, რომ თბილისის ცნობილი იყო თავისი კარგი პურით და იქ ზღომად იმოვებოდა ხილი, ბამბა, მატყლი.

1769 წლის ავგუსტოს ბოლოში (რუსეთ-ოსმალეთის შორის ატეხილი ომთან დაკავშირებით) საქართველოში ჩამოვიდა რუსის ჯარი გენ. კრუტკინის მეთაურობით (ეს გენერალი ვერმანელი იყო). ერთხანს ეს ჯარი იდგა ცხინვალში, იმერეთის მიჯნათან. აქედან გენ. ტრულენბენმა იმავე წლის სექტემბერში ზოგიერთ საიეთხზე მოსალაპარაკებლად თბილისს ერეკლე მეორესთან გაავსაგნა თავისი ალიუტანტი, რუსეთის სამსახურში მყოფი ახალ-გაზრდა ოფიცერი გრელი დე-ფუ, წარმოშობით ფრანგი, რომელსაც შემდეგ დაუწერია ფრანგულად მოკლე ცნობა თბილისისა და ერეკლე მეორის შესახებ (ეს მოგონება გამოსცა სახელმწიფოებრივად დ. ლანგამა).

გრელი დე-ფუ თბილისის შესახებ გადმოგვცემს: „ქალაქი გარშემორტყმულია კარგი გალავნით. მას გადმოსცემის გორა, რომელზედაც გაშენებულია კარგი ციხე, ქალაქის სივრცეა ნახევარი მილი (თითქმის კილომეტრი), ხოლო სივრცე ერთი მეოთხედს მილი. ქალაქის ბაზარი

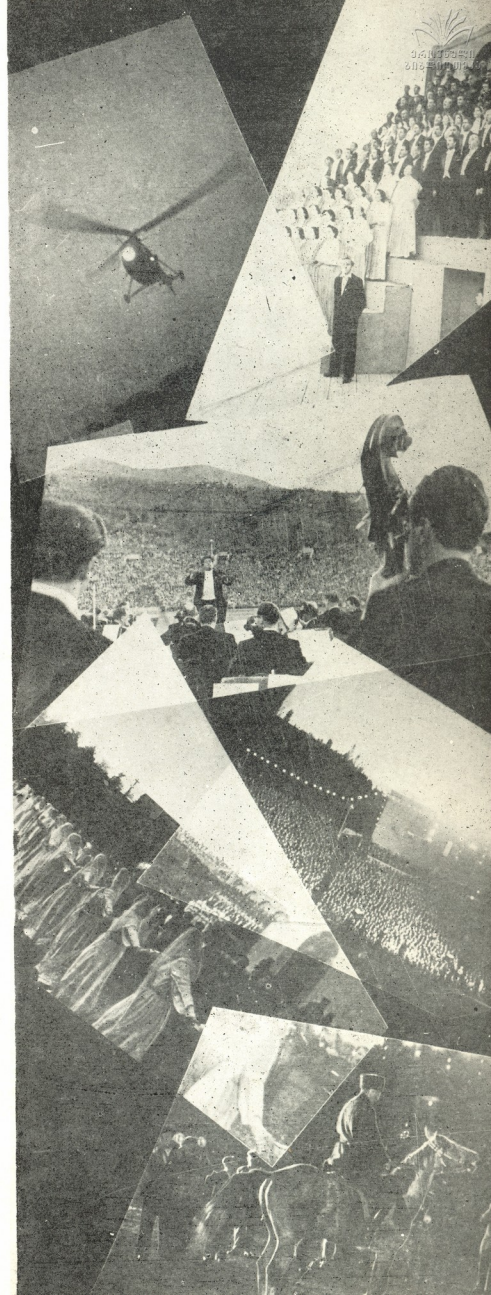

საემოღო მნიშვნელოვანია. იქ ხშირად მოდიან ქართველები სპარსეთიდან. თითქმის მთელი ვაჭრობა იქ წარმოებს... მეფის სასახლე აშენებულია თლილი ქვისაგან, აქვს დიდებული სახე. მასში შესასვლელად უნდა გაიარო ორი ეზო. არის ერთი დიდი თალი, რომელიც უნდა გახვიდე, რომ მიხვდე შინაგან ოთახებში, რომლებშიც ცხოვრობენ მეფის (ე. ი. ერეკლე II-ის) ცოლი და ქალიშვილები. მარჯვნივ არის დიდი კიბე ურამოდ და თავლია. ამ კიბის გავლის შემდეგ, — წერს დე-ფუ. — მე მივხვედი ფრიალ გრეულ ტყასზე, რომელიც გადასურებს მდინარეს. პატარა კარიბი მარჯვნივ შედისარ დარბაზებში. პირველი ოთახი ძლიერ პატარაა. აქ ქართველები სტოვებენ თავიანთ ფეხსაცმელს, რომ არ დაატალახიანონ დარბაზში, რომელიც ოსმალური ნოხებითაა მოფენილი... მე შევიდი დიდ დარბაზში, რომელშიდაც არავითარი ავეჯი არ იყო. მოვიცადე კიდევ მეოთხედი საათი: შემდეგ გააკვს დიდი ორნაწილიანი კარი და მე შესასვლელად შემომატიკეს. მეფე ერეკლე იჯდა თავისი ბიძა პატრიარქით, ორი ვაჭოვითილი და სიძით — თავადი ციცივილიანი... პატრიარქმა წინ წამოიწია და დამლოცა. მე ხელზე ვემთხვიე თანახმად ჩვეულებისა, რაც მე უკვე ვიცოდი. ყველანი ისევ დასხდნენ. და ერეკლემ შემომთავაზა დამეჯდარიყავი. ყველანი ხალხივზე ფეხების შეეციოთ ისხდნენ, მე კი არ შემოქლო ასე გეჯდარიყავი, ამიტომ მეფეს ვუბასუხე, პატივისცემა თქვენი დიდებულებისადმი არ მაქოლეს საშუალებას თქვენი თანდასწრებით დავჯდე მეთქი. მაგრამ ერეკლე კვლავ მაძალბდა დავჯომას, გამომიხანდა, არ მოვიხსენ, სანამ არ დავჯდებოთ...

მე მეჯდა თარჯიმანი, რომელიც ძლიერ არ მომწონდა. ის იმდენად გრეულ განმარტებას იძლეოდა, რომ მე არაფერი გამეგებოდა მისი. ამ დროს ჩემს გვერდით შეენიშნე კაპუცინი (კათოლიკე მღვდელი). მე ვიცოდი, რომ თბილისში რამდენიმე კაპუცინი იყო. მე მას შევეკითხე ლათინურად, წმინდა ფრანცისკის ორდენის ბერი ხომ არ ბრძანდებოდათქი; მან დადებითი პასუხი მომცა. მე კვლავ შევეკითხე, რომელი ქვეყნიდან ხართ? — ტრიესტიდანო, — მიპასუხა. მე ვთხოვე იტალიურ ენაზე გაუწია ჩემთვის თარჯიმანობა, რადგან იტალიური ენა ჩემთვის რუსულზე უფრო მოსახერხებელი იყო. მან გადაუთარგმნა ერეკლეს ჩემი ნათქვამი. მეფე ვაკვირვებუდი დარჩა. მკითხა, რომელი ქვეყნიდან ვარ. მე ვუბასუხე, ფრანგი ვარ, მაგრამ რუსეთის სამსახურში გენერალ გრაფ ტოტლემენის ადიუტანტად ვიმყოფები-მეთქი. მეფემ მიპასუხა — მიგიჩნევ საკუთარ შვილადო!

გენ. ტოტლემენის დავალებით ამ სიტყვების ავტორი თბილისში ჩამოვიდა დღის ოთხ საათზე და პოლიციის უფროსის (ე. ი. მელიქის) ბინაზე გაჩერდა. ... ერეკლემ კი მიიღო იგი საღამოს 11 საათზე. გრელი დე-ფუს უნდა ეცნობებინა ერეკლესთვის, რომ ტოტლემენი თავისი რაზმით იმერეთიდან ქართლში, ცხინვალში დაბრუნდა. ამაზე ერეკლემ გრელი დე-ფუს უთხრა: ცხინვალში არაფერი მოგაკლებათ, მე ზომებს მივიღებ. მაგრამ რადან ეს მეტად პატარა ქალაქია, ამიტომ რაზმის ნაწილი გორში მოათავსეთ, ხოლო თვითონ გრაფმა კი ზამთარი ერთხანს თბილისში გაატაროსო. უკან, ბინაზე დაბრუნებისას, გრელის იმდენად უხეი ვახშამი მიუტანეს, სხვათა შორის, სინით ფლავიც, რომ ოც კაცს ეყოფოდა. მეორე დღეს გრელი დაბრუნდა ტოტლემენთან.

20 დეკემბერს 1769 წ. გენ. ტოტლემენი ჩამოვიდა თბილისს და გაჩერდა პოლიციის უფროსის (მელიქის) ბინაზე. აქ ერეკლემ მეორე დღეს ინახულა ტოტლემენი. „დასვლობით 11 საათზე ერეკლე მრავალრიცხოვანი ამალით მივიდა გენერალთან, — წერს იგივე დე-ფუ. — გენერალმა მეფე მიიღო დიდ დარბაზში, სადაც თორმეტი ხის სკამიც იღდა, რაც მეტად იშვიათია თბილისში, მაგრამ აქ კი განებე იყო მომარაგებული. შუადღეზე ერეკლემ — თქვა, ახლა უკვე გვიანაა, სასადილოდ უკან გავბრუნდეთ, და მიმართა მასხინძელს — შეგიძლია თუ არა გვასადილოო. მაშინვე გაშალეს მაგიდა, ევროპული ჩვეულების

თანხმად, ზედ გაფინეს სუფრაც, დალაგეს ვერცხლის იარაღი (კუვერტი), და დაიწყო სადილი. ერეკლე დაჯდა და შესთავაზა ტოტლებენს — დამყდარიყო თავისი ოფიცრებით. ტოტლებენს არ უნდოდა ჩვენ დავმსდარიყვით, მაგრამ ერეკლემ დაიჭინა, გვითხრა: ესაილიბთქვენთან, როგორც მეგობრებთან და გზობით მიუსდელთ მაგიდას. სულ ვიყავით თორმეტნი — ერეკლე, მისი ორი გაყიშვილი, მისი სიძე, მისი ბიძა (პატრიარქი), მამა დომინიკელი, ტოტლებენი, თავ. მიურავოვი და ოთხი ოფიცერი, რომელთაგან ერთს — არტილერიის ოფიცერს იხზავ ესმოდა ქართული.

გრელი დე-ფუს მოთხრობილი აქვს ზოგი სხვა ამბავიც, მაგრამ მათზე არ გავჩერდები.

ვილენშტედტის (1772 წ.) ცნობით, „თბილისის გალავნის შიგნით დიდი ვიწროობა იყო. ქუჩებს ძლივს ერთი საყენის (2 მეტრის) განი აქვთ. კიდევ უფრო ვიწროა გარდი-გარდმო ქუჩები, სახლები ერთსართულიანია (სომალთი 15 ფუტამდე, 4,5 მეტრი), აშენებულია აგურისა და სიბი ქვისაგან გაჯით, სახურავი სწორია და თითოთა მოლესილი. ოთახებს აქვთ ბუჩრები. ფანჯრებზე შუშის მაგივრად გაყურულია გაქონილი ქაღალდი. შენობები მსუბუქად, ცუდად და მეტად არა გამორჩენილითა გაშენებული“.

გარეგნულად ქალაქი ცუდად იყო მოწყობილი — ქალაქს, მეტად ვიწრო ქუჩები, შუკები და ჩიხები ჰქონდა. იაზოკივი 1770 წელს მაინც აღნიშნავს, რომ თბილისში არის ციხე-დარბაზების მსგავსი ზოგი კარგი და ლამაზი სახლიო.

ერთი იტალიელი ბატონი (რომლის სახელი უცნობია) თავის მოხსენებაში რომის პაპის სახელზე 1773 წელს თბილისის შესახებ წერს: (შენიშვნა-განმარტებანი მოთავსებული გვაქვს ფრჩხილებში).

„თბილისი გამშენებულია დაბლობზე, მაგრამ ქალაქის ერთი ნაწილი წარმოადგენს მთლად კლდეს. უკეთ ერთ მალად და გრძელ ვიარაკს, რომელსაც დიდი აღმართი აქვს. ქალაქის ორი ნაწილი დაბლობზეა, (შესამე ნაწილი — კლდე), მეოთხე ნაწილი მიედინება დიდი მდინარე, სახელად მტკვარი. ერეკლე მეფის მეტად ლამაზი სასახლე მდინარეს გადაყურებს. კეთილშობილთ (ე. ი. თავადებს) სახლები გამშენებული აქვთ მდინარის სწორი ნაპირზე. მათ ავარაკები აქვთ სოფლებში და ახლო მხარეებში, მაგრამ სურთ ქალაქშიაც იქონიონ სასახლები, რათა უამისობა საწყენად არ დარჩეს მეფესა და მათ ნათესავ-მეგობრები.“

„ქალაქ თბილისი გარშემოვლებული აქვს მთლად ქვით ნაშენი უმტკიცესი ვალაყანი. ამ ვალაყნის შიგნით არის დიდი და მეტად მაგარი ციხე-სიმაკრე, ქალაქში თორმეტათასი მცხოვრებია (ეს რიცხვი არაა სწორი, უნდა იყოს ოცი ათასი; ს. კ.) ... მათ შორის არიან მწვალებელი (პერტიკოსი) სომხების ოჯახები, მართლმადიდებელი ბერძნული სარწმუნოებისა — ათასი (ივლისისმება ქართველები) და სამასზე მეტი კათოლიკე სომხები, ებრაელები თბილისში არ ცხოვრობენ. ქალაქში არის ყოველი დარგის დიდძალი სახელოსნო. იქ ბევრი სახალხო სასტუმროა.“

„ქალაქი თბილისი ძალიან მიღარია. მას გარალებული აქვს ყოველგვარი საქონლით ვაჭრობა. აქ ხშირად მოდიან ვაჭრები მსოფლიოს ყოველი კუთხიდან. ქ. თბილისის ძალიან ბევრი ბაღ-ვენახი აქვს. ყველაზე უფრო განსაცვიფრებელი ის არის, რომ შივ მოჩუჩხუხებენ როგორც სასმელი და მინერალური, ისე ცხელი წყლებიც. (მაშინ ბაღები იყო სოლოლაკში და აგრეთვე ხარფუხში, სადაც იყო ცხელი გოგირდოვანი აბანოები. ბაღები იყო ორთაქალაქში; ს. კ.)... ამიტომ ეწოდება ამ ქალაქს თბილი (თბილისი)“.

ქუჩები თბილისში, — ამბობს ინგლისელი ბილკოკი 1780-იან წლებში, — თავისი სიკანით იშვიათად თუ აღემატება 4 ფუტს (ე. ი. ორ მეტრს). ზოგიერთი ქუჩა კი ისეთი ვიწროა, რომ ცხენოსან კაცს გაპირვებით შეუძლია

გავლა. სახლებს აქვთ ბანი, რომელზედაც კარგს დარში ქალები დასეირნობენ, სახლები ვაშენებულა სუფთად; კედლები შეღესილია და იატაკი ნოხებითაა მოვებული.

იგივე ინგლისელი ავტორი აღნიშნავს წარმოების თვალსაზრისი განვითარებას 1785-88 წლების თბილისში. ზარბაზნების და მორტიერების ჩამომსმელი ქარხნის (თუმცა ეს ზარბაზნები ხარისხით ოსმალეთისაზე უარესია) და თოფის წამლის ქარხნის გარდა (თოფის წამალი კი ძლიერ კარგი ხარისხის გამოდის), თბილისელებს ამ ქალაქში მოწყობილი აქვთ ყველა ის მანუფაქტურა, რომელთაც მისდევენ სპარსეთში. ყველაზე უფრო ბრწყინვალე მდგომარეობაში ფერადი ჩითვის წარმოება არის.

ასეთი ახალი ცნობები თბილისის შესახებ.

2. ვახტანგ გორგასალის პორტრეტები

მე-19 ს-მდე მიღწეული იყო ვახტანგ გორგასალის სამი პორტრეტი. ეს მკირე არ არის, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმას, რომ ძველი საქართველოს მმართველთაგან ყველაზე უფრო პოპულარული პიროვნების თამარ მეფის მხლოდ ოთხი პორტრეტია მოწყენილი (ბეთანიაში, ვარძაში, ბერთუბანში და ყინცვისში; თამარის პორტრეტი ყოფილა კიდევ გელათის მონასტრის კედლის ფრესკულ მხატვრობაზე, ახლაც ცხადად სწანს ამ პორტრეტის კონტრეტი), დავით აღმაშენებლისა კი მხოლოდ ერთი პორტრეტი (გელათში) შემონახული. დავითის პორტრეტი ყოფილა კიდევ მარტყოფის მონასტრის კედლის მხატვრობაზე. მაგრამ ის შეთერთებულ იქნა და ჯერჯერობით დაღუპულად ითვლება. ის გარეგნადა, რომ XIX ს. ვახტანგის სამი პორტრეტი არსებობდა, იმის ცხადი მაჩვენებელია, თუ რამდენად დიდი სახელი ჭიონია ვახტანგ მეფეს მოპოვებული ქართველი ხალხის სსოვნაში.

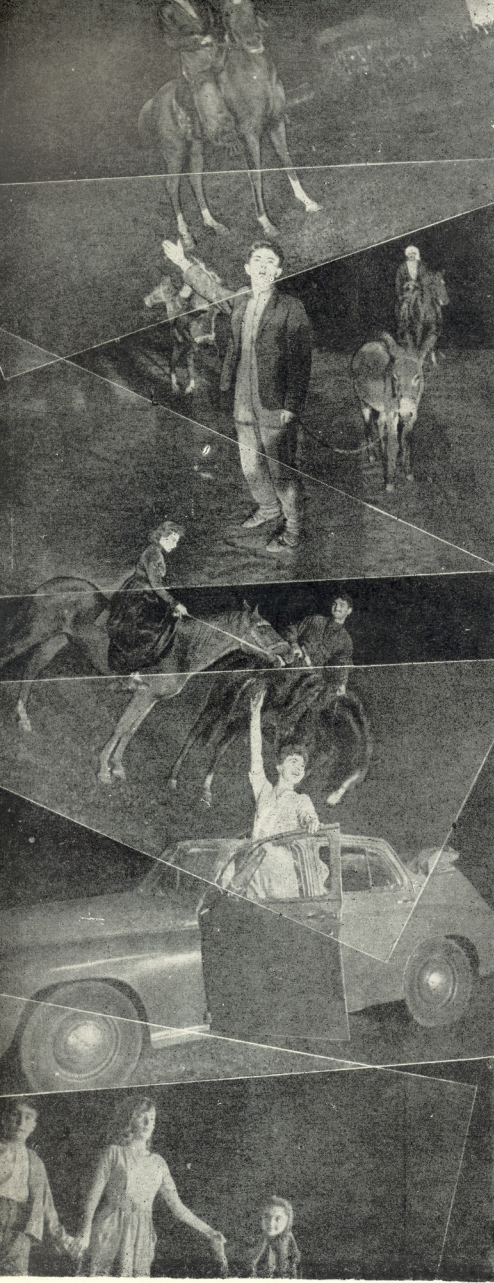
ვახტანგის პორტრეტებს შორის, პირველ რიგში, აღსანიშნავია ის, რომელიც თავიდანვე მოთავსებული იყო მცხეთის სვეტიცხოვლის ტაძრის ფრესკულ მხატვრობაზე. ვახტანგი დაკრძალულია ამ ტაძარში ეგრეთ წოდებული სვეტიცხოვლის წინ. მატეანის ცნობით, ვახტანგი ძლიერ მაღალი ტანის იყო. ძველი დროის უცნობი კომენტატორი უმატებს: ვახტანგის „საფლავსა ზედა წერილ არს ხატი მისი, სწორი ასაკისა მისისა“, ე. ი. ვახტანგის საფლავთან კედელზე დახატულია („წერილ არს“) მისი სურათი მისი ტანისოდენა (ნატურალური სიდიდით). შემდეგში სვეტიცხოვლის სამნავიანი ტაძარი საფუძვლიანად გადაკეთებულ იქნა გუმბათიან ტაძრად. ეს გადაკეთება მოხდა მელქისედეკ კათალიკოსის შრომით, ხეროთიმოდვარ არსაკისძის გეგმით და მეთვალყურეობით, განმტკიცებული აზრის თანახმად. XI ს. პირველ მეოთხედში (1020 წლამდე), ხოლო მეხუთე აზრით, — მშენებლობაში. ტაძრის რეკონსტრუქციის დროს პორტრეტი მოიშალა, რადგან ის სვეტი, რომელზედაც პორტრეტი ეხატა, გადაკეთებულ იქნა იშვარად, რომ იქ უკვე ვახტანგის სურათი ვეღარ მოთავსდებოდა. ამიტომ ამის შემდეგ ვახტანგის პორტრეტი დახატეს ახალ ადგილზე.

რომ ეს ახალი პორტრეტი ძველისაგან იყო გადმოღებული, ამას ამტკიცებდა ის, რომ ვახტანგი აქ დახატულია გვირაგინით თავზე, მაგრამ მშვილდისნით ხელში. არსად სხვაგან ასეთი ტიპის კტიტორული (ამშენებლის) პორტრეტი საქართველოში არ მოიპოვება. ეს სურათი მოდის ძველი დროიდან — ის გადმოხატული ყოფილა თავდაპირველი პორტრეტისაგან (პორტრეტის ქვედა ნაწილი დაზიანებულია).

საყურადღებოა, სხვათა შორის, რომ ამ სურათზე ვახტანგის გვირაგინს ჯვარი არ აქვს და ის საერთოდ მიაგავს

1 ამ პატრის მოხსენების ტექსტი, ბევან ვიორგანის მიერ ქართულად გადათარგმნილი, ინახება ცენტრალურ საისტორიო არქივში.

სპარსეთის სასანიანთა (III-VII ს.) მონარქიის ექვს უწარჩინებულესი ოჯახის და გვარის მეთაურთა გვირგვინებს. ამ გვარების მეთაურები სპარსეთში მეფის შემდეგ თავისი მდგომარეობით პირველნი პირნი იყვნენ. აქედან ცხადია, რომ ჯერ ერთი ქართლის (საქართველოს) მეფე თავისი მდგომარეობით V ს-ის სპარსეთში ითვლებოდა ხსენებულ პირთა თანასწორად და მეორე ის, რომ ვახტანგის აღნიშნული პორტრეტი, მართლაც, V ს-დან მოდიოდა (უკანასკნელი გამოკვლევით, ვახტანგი ბრძოლაში მიღებული ჭრილობებიდან გარდაიცვალა 484 წლის შემობრძობაზე).

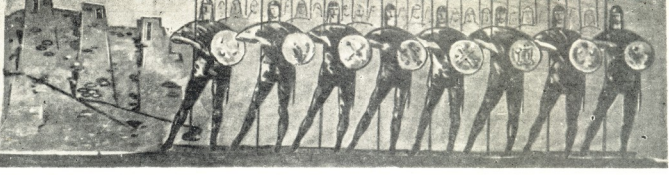
1830-იან წლებში სეტიციზოვლის ტაძარი საფუძვლიანად იქნა შეკეთებული. შეკეთებაზე დაიხარჯა დღესდღეობის საკლებით თანხა (მაშინდელი 100 ათასი მანეთი). მიუხედავად ამისა, სახურავს თითქმის ყველგან კვლავ გადაიღო წყალი, რის გამო დაიღუპა ტაძრის შემორჩენილი ფრესკების მთელი ნაწილი, მათ შორის, ვახტანგ გორგასალის პორტრეტიც. მაგრამ ასეთი მარცხის მოლოდინში მ. ბროსეს (პეტერბურგი) და პლ. იოსელიანის (თბილისი) მიერ მიღებული ღონისძიებით პეტერბურგიდან გამოგზავნილმა მხატვარმა ვადაილო (ავგორელით, მცირე ზომით) ტაძრის კედლებზე ისტორიულ პირთა შემორჩენილი სურათები, მათ შორის, ვახტანგის პორტრეტიც. მათი კობიოები, რომლებიც ახლა დაცულია ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის (ყოფილი აზიური მუზეუმის) ქართულ ხელნაწერთა განყოფილებაში, უკვე გამოცემულია ლენინგრადშივე 1958 წელს, იხ. რ. რ. ორბელის წიგნი „Рузские рукописи института востоковедения АН СССР“.

ვახტანგის მეორე პორტრეტი მოხატული იყო იერუსალიმის ჯვარის სახელობის ქართული მონასტრის კედლებზე. ეს მონასტერი ავტო მირიან მეფემ, შემდეგ (ალბათ, უფრო დიდი ზომის) იგი კვლავ ააშენა, თუ აღადგინა ვახტანგ გორგასალმა (ის პარადაღც იყო იერუსალიმში). 1758 წელს იერუსალიმში ყოფნის დროს მთავარეპისკოპოსმა ტიმოთე გაბაშვილმა გადაიადგივნა ეს პორტრეტი (შემკვირვებლად, რასაკვირველია), მაგრამ, როგორც სჩანს, არაუხსტად. (მაგ. გვირგვინზე ვახტანგს მიმაგრებული აქვს ჯვარი და სხვ.) ეს სურათი ორჯერაა ამ სახით გამოქვეყნებული.

ვახტანგის და სხვა ისტორიულ პირთა სურათები 1901 წელს იერუსალიმში ჩასულ ნ. მარს ჯვარის მონასტერში უკვე აღარ დახვდა. ქვედა რეგისტრის ფრესკები მონასტერში (რომელიც უკვე კარგა ხანაა ბერძენების ხელში იყო) შეუთუთებიათ და ვახტანგის პორტრეტიც გამქრალა. ახლახანს ამ პორტრეტების პირი პირველად დაიბეჭდა საქ. სსრ აკადემიის ხელნაწერების ინსტიტუტის ფონდებიდან 1958 წლის ჟურნალ „საბჭოთა ხელოვნების“ № 8-ში. ვახტანგი ამ სურათში წარმოდგენილია სამეფო სახეიმი სამოსში.

ვახტანგის მესამე პორტრეტი, პლ. იოსელიანის მოწმობით (იხ. მისი წიგნი „Путевые записки по кахетин“). Тифлис, 1846 г. გვ. 11) ეხატა მარტყოფის დანგრეული ძველი მონასტრის ერთ სვეტზე (მეორე სვეტზე გამოსახული იყო დავით აღმაშენებლის სურათი). მაშინდელმა საეკლესიო უწყების უფროსმა საქართველოში ისიდორე ეგზარხოსმა მიიწოდომა ამ ეკლესიის აღდგენა. „აღადგინა“ კიდეც, მაგრამ ისე, რომ ორივე პორტრეტი წაშლილ იქნა. ვახტანგ გორგასალის და დავით აღმაშენებლის ამ პორტრეტებისაგან პირი არ დარჩენილა.

ქვემოთ
მოხსენიებული
ქვემოთ

უძველესი ქალაქის გაზაფხული

ბონდო არევაძე

შვილდის მოზიდულ საბელს მოსწყდა ისარა და პაერში გაიძიულა, დაისრული ხოხობა ფარფატი დაეშვა თავქვე, კლდის ქარაფებს რამდენჯერმე შეახებოქა ლაბაზი ფრთები და აქაფებულ ხეულ წყაროში მოწყვეტით ჩავარდა.

გორაკსაღის მიერ დაჭრილი ხოხობის სილამაზე ლეგენდავით გამოჰყვა თბილის-ქალაქს... სისხლი სდიოდა შერეულსა და ნალექ ნარიყალას, ცრემლად იწურებოდა მტკიცის ლაქვარდოვანი ტალა, მაგრამ დაჭრილი თბილისი მაინც აქენებდა სიოხს, ძეტებს, ლურჯ მონასტერს...

ამ პატარა ისტორიული ექსკურსით, თავისებური გადწყვეტით, სიმბოლურად იწყება რეჟისორ ი. კანდელაკისა და ოპერატორ ო. დეკანოზიძის ახალი სამწიფილიანი მხატვრულ-დოკუმენტური ფილმი „უძველესი ქალაქის გაზაფხული“, რომელიც თბილისის 1515 წლისთვის მიეძღება.

ფილმის ავტორმა მიზნად დაისახა ექვნიგზის ჩვენი ქალაქი ქალაქის ცხოვრება, ყოველდღიური საქმიანობა, მისი ხუროთმოძღვრება, ტექნიკური სიახლენი, მისი აწყობა და მომავალი. ფილმის სიუჟეტური გახვითარევა 24 საათით იფარგლება (განთიადიან განთიადამდე). ავტორის წინაშე ძველი ამოცანა იდგა: საჭირო იყო წარმართი თბილისის ცხოვრებისათვის დამახასიათებელი, ტიპური დეტალები. ყველა დეტალისათვის მოეძებნა ახალი კუთხე, ახლებურად წარმოესახათ და მაცურებლისათვის ექვნიგზისათა ათასჯერ ნაზახი თუ განცდილი, ექვნიგზისათა ისე, რომ საინტერესო და მიმზიდველი ყოფილიყო.

ლაშაზი თბილისის ალიონი, ახლადგაღვიძებული ქალაქი. მზის პირველი სხივი მძინარე ჩვილს დაეცა და ათინათინდა, დანაშაული ყვეილი შეირხა და მზეს გაუცნა...

ხაურითა და სიცოცხლით იცემა მიყუჩებული ქუჩები. დასახლისი ბაზრისაკენ მიეშურება, მუშა-მოსამსახურენი საწარმოებისა და დაწესებულებისაკენ მიიჭრაირი, მოსწყველ ახალგაზრდობას სასწაფლებელუბნისაკენ მიიშურა. იწყება გაღვიძებული ქალაქის მაჯისცემა, ცხოვრების დღილი.

კინოკადრებს ი. ბ. სტალინის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აუდიტორიაში გადავყავართ. რექტორი, აკადემიკოსი გიორგი მოწინიძე, სტუდენტთა საწყელასა და შრომაზე მოვებითხრობს.

ეკრანზე მოჩანს თბილისური მარკის დაზგები, ხელსაწყობი, რომლებმაც ჩვენ ქალაქს სახელი გაუთქვეს არა მარტო საბჭოთა კავშირში, მის გარეთაც—გარშევისასა და შანაიში, ბუდაპეშტსა და დელში.

— უკაცრავად... ეს რა ადგილია, — მოისმის დიქტორის ვაკერებელი შეკითხვა. პასუხად ჩვენ გვგდავთ მოსაფლტებულ ფართო ქუჩებს, მრავალსართულიანი სახელებითა და ლამაზონებით დამწვენებულს.

ეს ხომ ლენინის სახელობის რაიონია, თბილისის ერთერთი მძლავრი სამრეწველო უბანი... სილდა ძველი ნამდღავე, ქობახებით მოფენილი, მიყრუებული გარე-

კლარი ფილმიდან „უძველესი ქალაქის გაზაფხული“

კლარი ფილმიდან „უძველესი ქალაქის გაზაფხული“

სცენარის ავტორი და დამდგმელი რეჟისორი ირ. კანდელაკი, ოპერატორი ოთარ დეკანოზიძე.

უბანი, რომელიც ოდესღაც მუშუყით და სიღატაკითაი ცნობილი.

კადრი კადრს მისდევს და ეკრანზე უხედავთ ძველ თბილისის ვიწრო ქუჩებს, ბანიან სახლებს... მაგრამ აგერ გამორჩა ლამაზი არქიტექტურით ნავეზ შენობათა თვალ-უწყვლენელი რიგები, ეს კი თბილისის ახალი უბანი — საბურთალო ვახლავთ. აქ ყოველდღიურად სულ უფროდა-უფრო მალდა მიიწვეს ახალი, ნათელი შენობების კედლები. წამოშლილან ხარაჩობის ტყეები...

იცვლება კადრი და მასურებელი ხედავს ჰალარა ისტორიულ წარსულში შექმნილ ძველი ქართული ხელოვნების უბადლო ნიმუშებს: ოქროს სამკაულებს, სამაჯურებს, მონეტებს, ნაირ-ნაირ განძეულობას. ყველასათვის საყვარელ თბილისს ყოველ დღე მრავალი დამფთავლიერებელი, დიდალი უცხოელი სტუმარი ჰყავს. აგერ, ტურისტებით სავსე ავტობუსი მისირილებს... მთაწმინდა, ფუნიკულიორი, კომკავშირის ხეივანი. უცხოელები ინტერესით ათვლიერებენ ჩვენი ქალაქის ღირსშესანიშნავ ადგილებს. ხალისიანი შრომის შემდეგ თბილისელებს უყვართ მინაირსიანი დასვენება... ბრინჯაოსფრად გარუჯული ახალგაზრდები ქრამულით ეშვებიან მოლიედივე ზღვის ტალღებში. გაოცებულა ას ათი წლის ბებიას პელო — თბილისში ზღვას რა უნდა!

...დარტყმა, კიდევ დარტყმა — ბურთი ბადეშია და ერთ ანმაზ გულშემატკივარს სიმწრით სახე ეღრიცება. ასეთებს მრავალს ნახავთ თბილისის „დინამოს“ სტადიონზე, სადაც თბილისელები პირველობისათვის ეტარებენ სხვა ქალაქების გუნდებს.

ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრი. ხალხით გაჰვიღლ დარბაზში ნემსის ყუნწიც არ ჩავარდება. სენაზე ვეფხვიით შემოიჭრება შავი მაკრი — ჭაბუკიანი და... ტამის ქუხილი ასკდება კედლებს.

რეჟისორს და ოპერატორს გულმოდგინედ უშუშავნიათ, რათა დინამიურად და მრავალფეროვნად გადმოეცათ ჩვენი დედაქალაქის თავისებური სიღამაზე და ვანუშეობებილი კოლორიტი. კადრიდან კადრზე გადასვლა ლოგიკურად გამართული და რიტმიულია. ყოველ კადრში ფეით უბერებელი ქალაქის ხალისიანი შრომისა და დაუცხრომელი ცხოვრების მაჯისცემა.

ოპერატორს მოხერხებულად აქვს მოძებნილი გადაღების წერტილები რელიეფურად არის წარმოდგენილი ქალაქის სივრცობრივი განფენილობა.

ამასოფრდება მნახეულს შადრევანის ატყორცნილი ჭკალების ფონზე სპორტსმენ გოგობას მ. მინიშვილის გარჯიში. მომზიბეღელია თბილისის მთლიანი ხელი დამით. ქალაქი ისე წარმტყადა ციმციმებს, თითქოს ცის გუმბათი უფეალავი ვარსკვლავებით მტკვრის ხეობაში ჩამზობილიყოს.

მარჯვედ ავეთ რეჟისორსა და ოპერატორს გამოყენებული კონტრასტის ხერხი: ერთმანეთს მოხდენილად ენაცვლებიან ძველი და ახალი თბილისის ხელები.

კადრების მსვლელობას ორგანულად ემატებილება ფილმის მელიოდიური მუსიკა — სმენის დამატებებილი ლირიკული სიმღერის კომპოზიტორ რევაზ ლაღიძის „სიმღერა თბილისზე“ პანგებში მასურებლის თვალწინ იშლება საქართველოს დედაქალაქის უღამაზესი ადგილები — მთაწმინდა, მეტეხი, ვარაზი.

ფილმის სადიტორო ტექსტი ლაკონიური, თითქმის ძუნწია, სამაგიეროდ მეტყველი და ემოციურია.

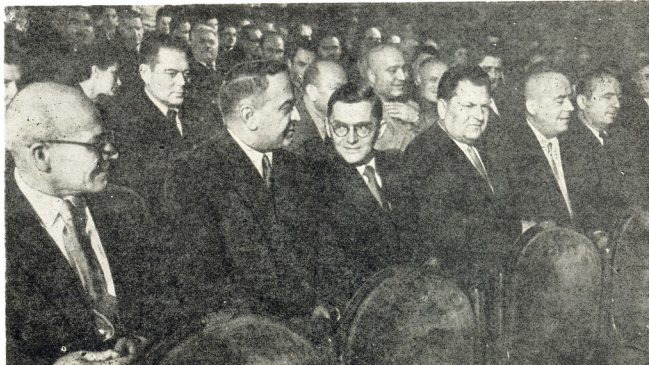
ფილმის ავტორების, აგერთვე მათი თანამეშვეების მხატვარ ხ. ლებანიის, რეჟისორის ასისტენტების — ი. შველიძის, ქ. ლომიძის, ლ. ტერტრაშვილის გულმოდგინეობას და საქმის სიყვარულს უნდა ვუშადლოდეთ, რომ დოკუმენტურ-მხატვრული ფილმი „ძველი ქალაქის გაზაფხული“ ჩვენს მესსიერებაში ცოცხლად აღმუქავს როგორც თბილისის წარსული ცხოვრების, ისე მისი დიდებული აწმყოს დაუეიწყარ სურათებს.

ვ. გომელა და ვ. შვაიანაძე ტაშს უკრავენ ოტელოს როლის შემსრულებელს
ვ. კვაბუციანს

მარცხნიდან მარჯვნივ: პოლონეთის გა-
ერთიანებული მუშათა პარტიის ცენტრალ-
ური კომიტეტის პირველი მდივანი
ვ. გომელა, სკკპ ცკ პარტიული მდივანი
ვ. შვაიანაძე, პოლონეთის გაერთიანებული
მუშათა პარტიის ცკ პოლიტბიუროს წევრი,
პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო საბ-
ჭოს თავმჯდომარე ა. ზაიანსკი, სკკპ ცენ-
ტრალური კომიტეტის მდივანი ა. ი. კი-
რიჩენკო, პოლონეთის გაერთიანებული
მუშათა პარტიის ცკ პოლიტბიუროს წევრი,
პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის
მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე
ი. ცირანკევიჩი, საქართველოს სსრ მი-
ნისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე ვ. ჯაფა-
ნიშვილი.

სურათზე: საქართველოს ხელოვნების ოსტატთა კონცერტი

მეზობრობის ზიზი

28 ოქტომბერს პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის დელეგაცია დაესწრო საქართველოს ხელოვნების ოსტატთა კონცერტს ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრში. თეატრი მორთული იყო პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის, საბჭოთა კავშირის და საქართველოს სსრ სახელმწიფო აღმშენებელთა კონცერტის დაწყების წინ ორკესტრმა შეასრულა პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის, საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს სსრ სახელმწიფო ჰიმნები.

კონცერტი დაიწყო ზ. ფალიაშვილის უკვდავი ოპერის „დაისის“ მეორე მოქმედებით; შემდეგ წარმოდგენილი იქნა ა. მაჭუკარიანის ბალეტ „ოტელოს“ მესამე მოქმედება. დამსწრენი მხურვალედ მიესალმნენ ბალეტის მთავარი როლების შემსრულებლებს — სსრ კავშირის სახალხო არტისტს ვ. ჭაბუკიანს, რესპუბლიკის სახალხო არტისტებს ზ. კიკაღვიშვილსა და ვ. წიგნაძეს.

საქართველოს სახელმწიფო კაბელამ ვ. კახიძის ხელმძღვანელობით შეასრულა პოლონური სახალხო სიმღერა

პოლონელი სტუმრების პატივსაცემად

„მოდოდა გოგონა“, რომელმაც აღაფრთოვანა აუდიტორია. დიდი მოწონება ხვდა საქართველოს სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის მიერ შესრულებულ უკრაინულ ხალხურ სიმღერას „გოგონა“.

მ. ნაკაშიძემ იმღერა ბრუსილოვსკის „ორი მერცხალი“, ნ. ანდლუაძემ — ტურიდუს არია მასკანის ოპერიდან „სოფლის ღირსება“, სტუმრები აღტაცებით შეხვდნენ საქართველოს ხალხური ცეკვის დამსახურებული სახელმწიფო ანსამბლის გამოსვლას. (ხელმძღვანელები საქ. სსრ სახალხო არტისტი, სტალინური პრემიის ლაურეატი ნ. რა-

მიშვილი და სსრკ სახალხო არტისტი, სტალინური პრემიის ლაურეატი ი. სუხიშვილი).

კონცერტის დასასრულს გ. გომულკამ და პოლონეთის სხვა სახელმწიფო და პარტიულმა მოღვაწეებმა კონცერტის მონაწილეებს მიუძღვნეს ცოცხალი ყვავილების დიდი კალაოი, პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის სახალხო აღმით — ორფერი ლენტით გარემოვლებული.

მაყურებელნი გულწრფელად მიესალმებოდნენ მეგობარი ხალხის წარმომადგენლებს.

საბჭოთა კავშირ-პოლონეთის მეგობრობის შიტინგი თბილისის „დი ნაშოს“ სტადიონზე. ტრიბუნაზე არიან პოლონეთის დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის წევრები და საქართველოს სსრ შთაფრობისა და პარტიის ხელმძღვანელები

პოლონეთის დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის გამგზავრება თბილისიდან, სურათზე — თბილისის აეროდრომი. მიკროფონთან არის აშხ. ვ. პ. შევანაძე

თბილისი ქართულ ღრამატურბიაში

ვასილ კიკნაძე

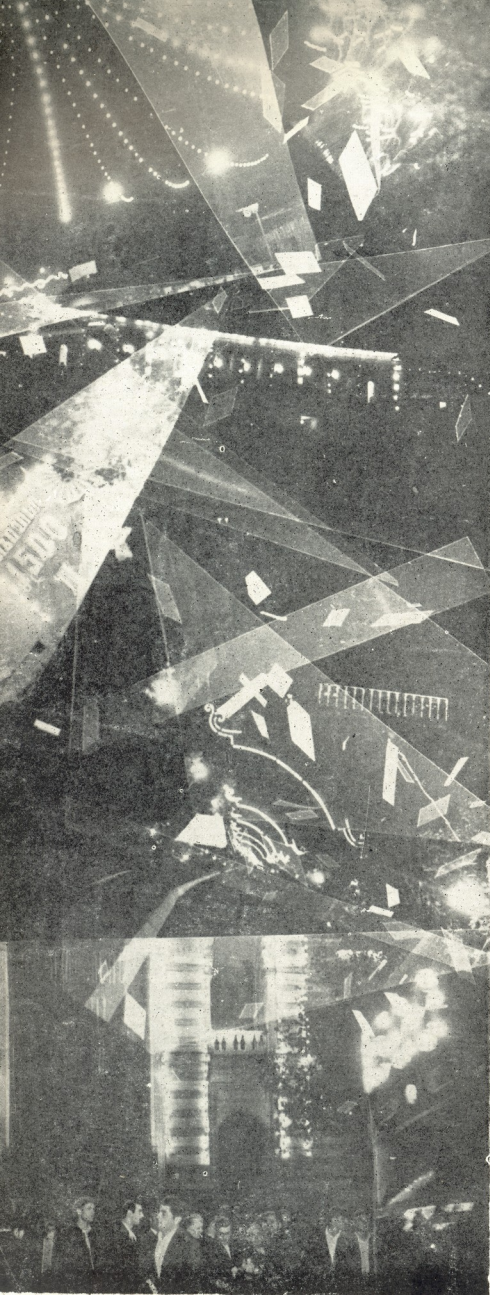

ეოგრაფიულ გარემოს გარკვეული კოლორიტი და თავისებურება შექცეს ადამიანთა ხასიათში. ამასთან იგი თავად იქცევა ხოლმე მხატვრულ ფაქტად. ეს გარემოება აიძულებს მკითხველს დასაჯდეს მიაქციოს მას, დაუკვირდეს, გაიხსნოს. ვინ მოსვლის, რამდენი უცნობი ქალაქი, ქუჩა თუ სოფელი შესულა მსოფლიო ლიტერატურაში და შემდეგ ძალზე ნაცნობი და ახლობელი გამაზარა მილიონობით მკითხველისათვის. ისინი მწერლობაში შევიდნენ იმ ადამიანებთან ერთად, რომლებმაც თავიანთი მოსაგონარი დღეები აქ. ამ ქალაქი, ამ ქუჩაზე გაატარეს. ამგვარი კონტრასტის გამო ეს ადგილები რაღაც განსაკუთრებულ სიბნელისა და მომხიბლავის იქნენ. აქტიური უთიერთობა მოქმედებდა და უსული გარემოს შორის ყოველ სერიოზულ ნაწარმოებშია. ზნორად ეს გარემო ორგანულად შედის გვირის ბიოგრაფიაში და მისი სულიერი ცხოვრების თანაგზავნი ხდება. ძნელია ახლა კაცმა ისე შეაღწაოს პარტიის ლეიბსშობის ტაძარი, რომ არ გაიხსნოს პიუჯის რიზანი და მისი გვირგვინი. მკითხველის ცნობიერებაში უმაღლე ადგება ტაძრის დიდი კოშკები, მისი ძველი კედლები და ქიშკიერი. ლიტერატურის წყალბოთი ახლოს ვაქცნო პარის დამორბეული მკითხველი პირმარტრის მადლოეს, ნოტრადამის ტაძარს. სვეტიცხოვლის „ქვამი ჩაყრილი საიუღუმლი“ სიტყვაში ვახაცხადა კონსტანტინე გამყარაძის ი. ბარათაშვილმა ძველი თბილისის პოეტური სახარო გახსნა და მთელი ძალით გვაგრძნობინა მისი რომანტიკული სუნთქვა. მან ყოფითი, კოლორიტული სურათები მის წაყლად ფილოსოფიური სიღრმე და განზოგადება მისკა თბილისის, უჩვეულოდ აამტყველა მთაწმინდა, მტკვარი, მტკვრის პირას მდგარი ჩინარის ფოთლების რჩეუმი, მან უსაქაოდა და უსულით შორის „საიდუმლო ენის არსებობა შეიქნა, მტკვრის დედუნეში კი „ვაშლი მოიგო“ მიჯნურის ტყვილი იგრძინა. მთაწმინდის უდაბურ პეიზაჟში საყუარ სულთან თანხმობა მოახა, ზნორადი კლდე მეგობარს გაიხადა, რაკი მისებრ „მუზანს და სვედიანი“ იყო იგი. თბილისის ეს ახედა პოეტის თვალთი — გულისთქმა მისი იქ ქცებდა სადღურს, იქ ექმება ბედის ვარსკვლავი... დისკო-ვადაბრით შექმნილულს“ მთვარეში ლიციდა დალილი სული დანახა პოეტმა, ხოლო ვარსკვლავებში — სატარო. ასე აიხედებოდა და სიუცილის რწმენას უნერგავდა სვედიან პოეტს მთაწმინდა, მტკვარი, ყუბახი, თბილისის ყ და მისი პეიზაჟი. ასე დღი შოამაგონებელი ძალა აქცეს ადგილს. ასე დიდ როლს ასრულებს იგი შემოქმედის ცხოვრებაში. შემთხვევითი არ იყო, როცა ბელენსკი წერდა: „...საკუარია კავკასიას თითქმის წილადა ხედა ყოფილიყო ჩვენი პოეტური ტრანსტენის აკანნი, მათი თუ ზუნის შოამაგონებელი და გამომწერთნელი, მათი პოეტური სამშობლო. აქუნა უძღვდა კავკასიას ერთ-ერთი თავისი პირველი პოემა

„კავკასიონის ტყვე“, მისი ერთ-ერთი უკანასკნელი პოემა „გალები“ აგრეთვე მიდღნილი კავკასიისადმი; რამდენიმე მისი შესანიშნავი ლირიკული ლექსიც კავკასიას განკუთვნიდა. გრიბოდომა კავკასიაში (ბელენსკი აქ თბილისის გულისთქმა. ვ. კ.) შექმნა თავისი „ვაი ჭკვისკან“.. მის შვილთა მჩქეფარე სიუცილემ და მისისანე პოეზიამ შოამაგონეს გრიბოდოვის შურაჩეხვილი ადამიანურ გრძნობას დაეხატა ფაშკოვების, საკლოზუბების ზაგორეკების, ხუბესტოვების, ტუგოლუხოსკების, რეპეტოლოვების, მოლხალინების — ადამიანური ბუნების ამ კარიკატურების აპათიური, არადქვეული წრე... და ი გვევლინება ახალი დიდი ტალანტი და კავკასიაზე ხდება მისი პოეტური სამშობლო, მის მიერ მკუნებარედ შეყვარებული მხარე კავკასიონის მიუწვდომელ, მარადმოსილ მწვერვლებზე პოულბს იგი თავის პარნასს, კავკასიონის მქვივარე თერჯო, მისი მთების ჩანჩქერებში, მის სამყაროლო წყაროებში პოულბს იგი თავის კასტალის წყაროს“ (ბ. ბელენსკი. რჩეული თხზულებანი 1952 წ. თბილისი, გვ. 351).

მრავალი ანალოგიური მავალითის მოყვანა შეიძლება როგორც უცხო, ისე ქართული მწერლობიდან იმის შესახებ თუ რა შოამაგონებელი ძალა აქცეს ადგილს, თუ რა როლს ასრულებს იგი ადამიანის სულიერი ცხოვრებაში. ამავე თვალსაზრისით თუ ვაგებდავთ ქართულ თვარს, ნათლად დავიხანხავთ, რა დიდი როლი ითამაშა თბილისმა. ქართულმა თეატრმაც თქვა თავისი სიტყვა. ათეული წლები მანძილზე თბილისის თეატრების სცენაზე იდგებოდა სპექტაკლები, რომლებშიაც ასახული იყო დედაქალაქი და მისი ადამიანების ცხოვრება. თბილისის დაცვისათვის ბრძოლაში დავუკ მზაბოდა და ვაბრიელ მაიორი კრწანისთან. ეს ქართული თეატრის მოღვაწის დამახასიათებელი თვისებაა მას შეუძლია თავგანწირვა, როცა სამშობლო საფრთხეშია. მას შეუძლია ისე გადაიტანოს დამპყროლება, რომ ქედი არ მოიხანოს, არ დაძაბუნდეს. მას სიკვდილიც რომანტიკულად ამაღლებული უყვარს. ეს ამაგი და მეტროპოლი სულიერკეთება წიითელ ზოლად გასდევს ქართული თეატრის სულიერი კულტურის ბოლო ისტორიაში.

თბილისმა ვაწუზომოდა დიდი როლი მესარულა ჩვენი ხალხის კულტურულ ცხოვრებაში საერთოდ და თეატრალურში კერძოდ. ქართულმა დრამატურგიამ რამდენადმე მანიერ შესდლენ აუხანა თბილისი, ეჩვენებინა მისი ადამიანების შრომა, მოეცა ყოფა-ცხოვრების რეალისტური სურათები, გამოეხატა თბილისის დაცვისთან დაკავშირებული დრმა პატრიოტიული ტენდენციები, როგორც უღრმული ბუნებრივი და დამახასიათებელი ქართული კულტურისათვის საერთოდ. ამ თვალსაზრისით თუ ვაგებდავთ ალ. ორბელიანის დრამას „ღვთი ადამაშენებელი ანუ უკანასკნელი ვამი საქართველოსი“, დავიხანხავთ, რომ იგი მეტად საინტერესო და საპატიო ადგილს იჭერს ადრეული

პერიოდის ქართულ დრამატურგიაში. პიესაში „მოთხრობილია მამამდახთა ბატონობისაგან თბილისის“ განსაკუთრებული ნახევარში მოხდა. 1122 წელს დავით აღმაშენებელმა აიღო თბილისი. ამრიგად, საქართველოს ისევ დაუბრუნდა ოთხი საუკუნის მანძილზე უცხოელთა ნათარეშები ქალაქი. ალ. ორბელიანის პიესის მოქმედება იწყება იმით, რომ ქართველი პატრიოტები ემზადებიან თბილისის განთავისუფლებისათვის. ბროლია დიდგვრთნა უნდა გაიმართოს, დავით აღმაშენებელი ავალებს პატრიოტებს, — როგორც კი ქართული ჯარი თავს მოიყრის, კოცონი გააძლიან, — ხვალ დიდგვრთნა სიკვდილი იღებულ და სიკვდილი სადღესასწაულო იქნებაო“, — ამბობენ მებრძოლები. პირველსავე მოქმედებაში იწყება ლიპარტისა და ელენეს რომანული ისტორია. იგი თავისი განწყობილებით ღრმად პატრიოტულია. გამოთხოვების ჭამს ლიპარტი ამბობს: „მინდა წავიდე, მშობელი მამული მიწვევს და მწღარ დავიგვიანებ“. მეორე მოქმედებაჲ სამხედრო სამზადისა და მასთან დაკავშირებულ მოვლენებს გადმოგვცემს. დავით აღმაშენებლის ირგვლივ თავს იყრის დიდძალი მხედრობა, საბრძოლველად ემზადებიან „ამაზონის ტანისამოსში“ გამოწყობილი ქალებიც. დავითი თანამებრძოლებს მიმართავს: „...მანო და უძლევებელი მხედარნი! ვის ძალუქს წინააღმდეგობა ჩვენი და ჩვენი ხმლისა? არამც თუ ჩვენ თურქთა დავამარცხებთ და იმათ შემწეობა არაბთ, გარწყუნებთ, ჩვენ დედაქალაქს ტფილისსაც გამოვიხსნით იმ ბარბაროსებისაგან. მაშინ დაიწყება ქუშმარტი სარწყუნობა ჩვენი ქრისტიანობისა და ეკლესიანიც იღდესასწაულებენ ყოფილს ბრწყინვალეობით! მაშინ ერთა შორის გამარჯვდება სასწავლებლები და განათლება ამაღლებსა.. მაშინ უსიამოვნესი მოქალაქობა შემოვა და ზრდილობა გამშვენდებდა“ (ა. გაჩეჩილაძე „ნარკვევები მე-19 საუკუნის ქართული დრამატურგიისა და თეატრის ისტორიიდან“, გვ. 94).

პიესაში მოქმედებაში გადაშლილია ვრცელი ბატალური სურათი ქართველების ბროლისა დამყრობთა წინააღმდეგ. ამავე მოქმედებაში პოულობს პიესა ფაქტობრივად თავის ლოკიურ დასასრულს. მტერი მარცხდება, აღმაშენებელი იმარჯვებს. მეოთხე მოქმედება უკვე მსვლთაში მიმდინარეობს. ფართოა ამ პიესის იდეურ-თემატური პიროვნობა. ავტორის თბილისის განთავისუფლების მნიშვნელობა საქართველოს ფარგლებს გარეთ გააქვს. მისი აზრით, ეს მთელი კავკასიის ხალხთა ღვიძლი საქმე იყო. ამიტომ არის, რომ პიესაში, ქართველების გარდა, სხვა ეროვნების ადამიანებიც თავგანწირვით იბრძვიან. „თურქების განდევნას ამირეკავკასიის ხალხთა პოლიტიკური გაერთიანება მოჰყვებოდა, ხოლო გამაერთიანებლის როლში საქართველო გამოდიოდა“ („საქართველოს ისტორია“ 1958 წ. გვ. 159).

პიესაში ნათელ სვეტად ღვას დავით აღმაშენებლის დიდებული ფიგურა. იგი წარმოდგენილია როგორც ერის მოჭირანახულე, მისი სულიერი ძალისა და ინტერესების გამომხატველი.

თბილისის რეალისტური სურათები განსაკუთრებული ცხოველყოფილებით აისახა გ. ერისთავის, ზ. ანტონოვის და ა. ცაგარის პიესებში. ძველმა თბილისმა ვიწრო ქუჩებითა და შუშა-ბანიანი სახლებით, ქართული ოღობით, სამიკიტნოებითა და სახელოსნოებით, ისანით, სოლოლაკით, ნარიყალაით და ყარაწოდელთა მიერ აღმოსავლურად შეფერილი სიმღერებით თავისი კოლორიტი შემოიტანა ქართულ დრამატურგიაში. მაგრამ ეს ყველაფერი როდია. მან წარმოშვა თბილისელი ვაჭრის ტიპი, წარმოშვა თავისებური კილო და ინტონაცია. თბილისის ახალმა სავაჭრო ურთიერთობამ მკვეთრად გამოამკლავა თავდაზნაურობის ეკონომიური უმწეობა და ვაჭართა წრის მომძლავრება. ეს პროცესი საუკეთესოდ აისახა ზ. ანტონოვის პიესაში „მზის დაბნელება საქართველოში“.

ზ. ანტონოვის პიესის „მზის დაბნელება საქართველოში“

ში" უდავლო მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ქართველ დრამატურგიაში. იგი ნიჭიერად აცოცხლებს ძველი თბილისის სურათებს, ოსტატურად გვიჩვენებს ახალი თაობის მაღალ ინტელექტურ დონეს. მკაფიო სცენურ განსხვავებას აძლევს კომიკურ სიტუაციებს. ეს პიესა მრავალჯერ იქნა დადგმული ქართულ თეატრში, მაგრამ, როგორც ცნობილია, ვაცლავკეველი ადვილი დაიჭირა ამ ბეისის კ. მარჯანიშვილისეულად დადგამა.

ა. ცაგარლის პიესები დიდი ხანია მტკიცედ დამკვიდრდნენ მვენი თეატრების რეპერტუარში. განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვეს „რაც ვინახავს ვეღარ ნახავ“ და „ხანუშამ“. მათი პერსონაჟები არსებითად გ. ერისთავის გმირების შთაბოძავლები არიან. ვაჭრების გვერდით მან გამოიყვანა „სიმბატორი ტიპი მხიარული, ღარიბიანი, უნაგრო ყარაჩოღლისა, რომელიც რამდენადმე ზომარეის სველიოდ დალაკეს ჰკავს თავისი სიცოცხლის სიყვარულითა და მოხერხებით. ყველა ეს თავზეხილადებული ტერტრანთ აკოფები, გოჭუები, ფიჩხულები, კაკაველი პეტრები ცოცხლები იყვნენ რეპერტუარში და მალაინ თავისებურ კოლორიტს აძლევდნენ თბილისის ქუჩებს“.

(გ. ქიქოძე)

ისტორიულ პატრიოტულ თემაზე დაწერილი სუმბათაშვილი-იუენის „ღალატი“. ამ პიესამ დიდი როლი შეასრულა ქართული თეატრის ისტორიაში. ათეული წლების მანძილზე იგი უცვლელად შედიოდა მრავალი თეატრის რეპერტუარში და დღესაც წარმატებით სარგებლობს, ეს გარემოება, ცხადია, უშთაფრესად პიესის პატრიოტული ხასიათით აიხსნება.

პირველი მოქმედება თბილისში, სულეიმან ხანის სასახლეში, მტკვრის ნაპირას ხდება. ხოლო დანარჩენი ნაწილი თბილისის ახლოს გორთან. მიუხედავად ამისა, მთელი პიესა თბილისის პაერით სუნთქავს. მოქმედი პირებიც ცხოვრობს, მათი ფიქრი და სულიერი ზრახვები პირდაპირი თუ შემოკლები გზით მაინც თბილისის სახელთანაა დაკავშირებული. ეს იერი უფრო მკვეთრად ჩანდა „ღალატის“ ძველ დადგმებში. ამას ხელს უწყობდა ისიც, რომ გ. აბაშიძე მინაწილობდა სპექტაკლში და იგი, აქა-იქ, ძველი ქალაქური ინტონაციით ფერავდა ბესის მტყვევლებას, მის ქმეცებს.

„ღალატი“, „სამშობლოსთან“ ერთად, მძაფრი პატრიოტული ნაწარმოებია. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე პიესაში უხვად არის ბათეთიური სენტენციები, ისინი მაინც უაღრესად მნიშვნელოვან მოვლენას წარმოადგენენ ქართულ დრამატურგიაში. შეიძლება ითქვას, რომ მათ გარკვეული ბიძგი და მიმართება მისცეს მომდევნო პერიოდის დრამატურგებს, მის ისტორიულ-პატრიოტულ თემატიკას. როგორი ფორმითაც არ უნდა იყოს მოტანილი ამ პიესების იდეა, ფაქტია, რომ მაყურებელი ერისწილოვანი აღტაცებით ხვდება მათ. ეს მეტად დიდი და ჩასაფრებელი მოვლენაა!

დ. ერისთავის „სამშობლოს“ გმირები მეჩვიდმეტე საუკუნის თბილისის ფონზე მოქმედებენ. ისინი აქ, ამ საუკუნის კოლორიტში, ამქალაქებენ თავიანთ გრანდობებს და საზოგადოებრივ მისწრაფებებს. პიესაში მთითბობილია ქართველი ხალხის ბრძოლა შაჰ-აბასის წინააღმდეგ. ნაწარმოებს ამ ერთგვარ ოფიციალურ „სამხედრო ხაზს“ ორგანულად ენასკვება ქეთევანის საბედისწერო, რომანული ურთიერთობა ლევან ხიმშიაშვილთან. ეს სასიყვარულო სამუთხედი, ცხადია, ახალი არ არის, მაგრამ მაინც საინტერესოა, რადგან აქ სამშობლოს სიყვარული, მეგობრობის მაღალი გრანობა და მოვალეობა მძაფრად უპირისპირდება მიჯნურთა გატაცებას და ამ უკანასკნელთა დამარცხებით მოაგრდება კიდევ. თავისი დანაშაულის შეცნობით გონს მოსული ლევანს ქეთევანის მოკვლის წინ ამბობს: „ვინც უნდა იყოს დამნაშავე, დაკარ, ლევან, ამით სამშობლოს იცავ; გული გაუტე, — მით საქართველოს იხსნი!“

საცემები ბუნებრივი იყო, როცა მაყურებელი თითქმის

აქა ზეიმი, სიხარული და საბუთა საქართველოს დედაქალაქისადმი სიყვარულის გამოხატული სიტყვები და სიძღვრები

ყოველთვის ტაშით ხვდებოდა ამ სიტყვებს. იგივე ამით ტაშით მიხატავდა თავის მხარდაჭერასა და მზადყოფნას ლევანთან ერთად განაცადა სახელისწირო შეცდომის შეღწევაში. მეტების ციხეზე ბევრი რამ დაწერილა ქართულ ლიტერატურაში სხვადასხვა ასპექტითა და ინტერესით. მათ შორის საერთო ის არის, რომ იგი ყველგან წარმოდგენილია, როგორც მნიშვნელოვანი ისტორიული ადგილი, რომლის კვლევში ყალიბდებოდა და შეიცვლებოდა მოწინავე ქართული აზრი. ასეა ამ პიესაშიც. მესამე მოქმედების მეორე სურათი მეტების ციხეში მიმდინარეობს. სვიმონ ლეონიძის აზრით, „ეს პირველი ციხეა საქართველოსი. ციხე აწებუნებელი თვით ხალხისაგან თავისი არსებობის და ღირსების დასაცავად... აქედან გამოსულა პირველი თავისუფალი ხმა, აქ უცენია საქართველოს მარღვის, ეს არის თვით გული საქართველოსი“.

„სამშობლოს“ დადგამა დიდი პატრიოტული აღმადგენა გამოიწვია ქართველ მასურებელში. იმ პირობებში, როცა უპირატესად უცხოურიდან ვაძმოკეთებული ან თარგმნილი ვოლფები იღვამებოდა, „სამშობლო“ იყო თითქმის ერთადერთი დრამატული ნაწარმოები, რომელშიც ასე თუ ისე, მაინც საქართველოს წარსულის ცხოვრების დრამატული მომენტები იყო ასახული. ქართველი საზოგადოების აზრს გამოხატავდა ი. მეუნარგია, როცა წერდა: „ეს იყო პირველი ნამდვილი ქართული წარმოდგენა ქართულ ენაზე. მე პირველად ამ საღამოს გამოარა ტანში ქრუანტელმა და ვიგრძენი ჭეშმარიტი კმაყოფილება ქართული ხელოვნებისაგან“.

ისტორიულ-პატრიოტულ თემაზე სხვა პიესებიც არის დაწერილი, მათი გამოცემის ასპარეზი ან უშუალოდ თბილისისა, ან კიდევ მისი მისაღვამები. ასეთია ლ. გოთუას „სამსახეობა რაინდისა“, მ. მრეველიშვილის „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“, ალ. აფხაძის „არაგველები“, ლ. სანიკიძის „პირველი თბილისელები“, მ. კიკვაძის „დიმიტრი თავდადებულ“ და სხვ.

თბილისის დიდი წარსული აქვს. გასაგებია, თუ მასზე საკმაოდ ღიადარი დრამატურგიული ლიტერატურა შექმნა. ახალმა დრომ ახალი თემები და იდეები მოიტანა საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამ სრული შემობრუნება მოახდინა თბილისის ცხოვრებაში. ვიწრო ქუჩებისა და სამიკიტნოების მაგიერ, ფართო პროსპექტები და არქიტექტურულად დამუშავებული სასახლეები წამოიშრინებ. ქალაქში გაჩნდა მრავალი ახალი ქუჩა და უბანი. შეიქმნა კულტურის დიდი კერები. ახალი საბჭოთა ადამიანის ყოფაცხოვრება დამკვიდრდა ახალ თბილისში. დროდადრო შეიცვალა მისი ადამიანების ფსიქიკა, საზოგადოებრივი ინტერესების სფერო. აქ დიდი ხანია აღარ ისმის ქართლის უბედობით წარმოშობილი ძველი სევდიანი მელოდები.

თბილისის ფონზე იშლება ვ. გაბისკირიას, კ. კალანდის, გ. შატერაშვილის, ვ. პატარაიას, გ. ბერძენიშვილის და სხვათა მთელი რიგი თანამედროვეობის ამსახველი პიესები.

თბილისის და სოფლის ურთიერთობის დიდმნიშვნელოვან პრობლემას ეძება ვ. ქვლბაქაიანის „ახალგაზრდა მასწავლებელი“. მოქმედების მნიშვნელოვანი ნაწილი ჩვენს დედაქალაქში მიმდინარეობს. ამ პიესაში არის გატრეყული პასუხი გაეცეს თბილისში აღზრდილი კადრები თ სოფლის ურუნველყოფის საკითხს. ავტორის სურს გვიხიბოს, რომ ქალაქიდან ჩასული ახალგაზრდა სპეციალისტები ბევრ საინტერესოს ნახავენ თანამედროვე სოფელში — იქ მათ საშუალება მიეცებათ უკეთ გაეცნონ ცხოვრებას, ღრმად განიცადონ საყოფარის შრომით შექმნილი ბედნიერება. ახალგაზრდა მასწავლებელი ცირა თარიშვილი, რომელიც ნებიერად იზრდებოდა თბილისში, ექმს კოტე ამაშუკელთან ერთად, მიემჯავრება სოფლად და თავისებურ პოეტურ ცხოვრებას იწყებს იქ. იგი ბედნიერია, რომ ემსახურება ხალხს, ბედნიერია რომანტიკული დღეებით. დრამატურგა გვანიშნებს, რომ თბილისი კად-

რების სამეფლოა, რომ მისი უმაღლესი სასწავლებლების კლდეში ათასობით საუკეთესო ახალგაზრდა იზრდება.

შეიძლება პირდაპირ ითქვას, რომ იმჟამათ თუ ვინმეს ეტერზედა თბილისის ყოფითი, ჟანრული პოეტური სურათების შექმნა, ისე როგორც ვ. ვაბისკვირას. მის მიერ გაცემული თბილისელი მოქალაქეები („ვახუშტის დილა“, „ახალწლის ღამე“) თავიანთი ღრმა გულწრფელობითა და ცხოვრების უშუალო განცდით გამოჩენისთანავე იწყებენ ჩვენში ნაცნობი ადამიანების ასოცირებას და თავიანთი უპრეტენზიო ცხოვრებით ღრმა კვლას სტოვერენ მკურებელში. უყურებთ მათ და გრძნობთ, რომ ამ უარესად მიწიერ ადამიანებში ჯანსაღი პოეზია სუნთქავს. მათი მხატვრული სახე ხსოვნაში გვრჩება იმიტომ, რომ მათ აქვთ საკუთარი ხეცვა, ფილოსოფია, განცდილი ცხოვრება.

თბილისის ერთი ძველი უბნის. მისი მცხოვრებლების კოორდინირებული სურათი დახატა კ. ბუჩინძემ თავის პიესაში „უშოში ავი ძაღლია“. პიესაში ასახული არიან ახალი საბჭოთა ადამიანები, რომლებიც უპირისპირდებიან კერძო მესაკუთრელი ინსტიტუტების მატარებელ, ხავსმოკიდებულ ადამიანებს. ძველი თბილისიდან შემორჩენილი ბინა, დროთა მსვლელობისაგან მინგრეული და ილაგამოკლილი, დავის საგნად გამხდარა. ლითაქე ანონიმური წერილების დაუცხრომელი „შემოქმედი“, ბილწი და გაიძვერა ადამიანი ცდილობს გახდეს ამ სახლის კერძო მესაკუთრე და ებრძვის ახალგაზრდა მოქანდაკე ირინეს, რომელსაც განუზრახავს სახელმწიფოს ჩააბაროს ეს ძველი სახლი.

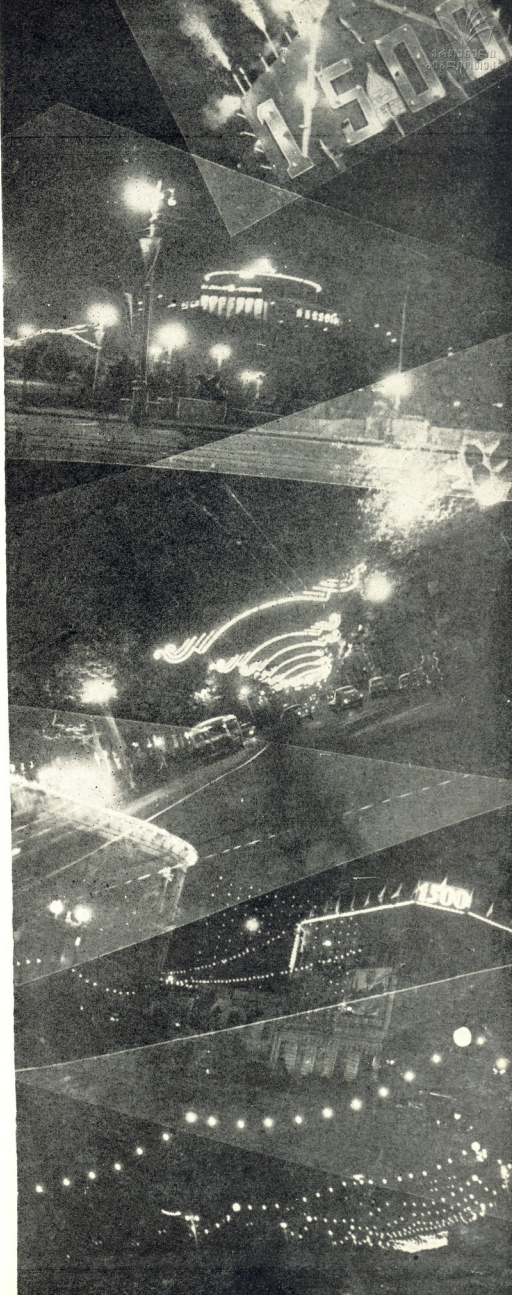
ბინა, რომელსაც ჩვენ ვეხედავთ, ძველია. თითქოს ამ სახლსა და მისი ადამიანების ცხოვრებას „შეეცნებოთ“ მნიშვნელობაც აქვთ მინიჭებული. პიესის ერთი დაღმბითი გმირის საუბარში ისმის რაღაც შორეული, მაგრამ ნაცნობი ინტონაცია თბილისელი მოქალაქისა, რომელიც თუმცა თანამედროვეობით სუნთქავს, მაგრამ არც ტრადიციასა და სავსებით მოწყვეტილი. როდესაც კ. ბუჩინძის ამ პიესას კითხულობთ, არ შეიძლება არ ფიქროთ, რომ იგი ცდილობს ძველი და ახალი თბილისის მთლიანი სურათის დახატვას.

ღიღი სამამულო ომის წლებში ბევრი რამ გაკეთა ქართულმა თეატრმა. მან ათქცად აღადგინა ის მებრძოლი ტრადიცია, რომელიც საუკუნეების მანძილზე შეიქმნა და განმტყიცდა. ქართული თეატრის ამგვარი ხასიათი წარმოშვა ჩვენი ერის ისტორიის თავისებურებამ, მისმა მულმივმა საპროლოდო მდგომარეობამ. სამამულო ომის მძიმე დღეებში, როცა მტერი კავკასიონის მთებს მოადგა და თბილისს საფრთხე დაემუქრა, ქართული თეატრის მოღვაწეებმა თავდადებული შრომით გამოხატეს თუქანით მზალყოფნა მტერთან ბრძოლაში.

ბრძოლის ველიდან ახლადაბრუნებული კ. „თველი მემორის, თბილისის მკვიდრის ცხოვრება გვიჩვენა ვ. მატბერაშვილმა პიესაში „ფიქრის გორა“. არსებითად ეს იყო პირველი დრამატული ნაწარმოები, რომელიც ქართველ საბჭოთა ადამიანთა ომის შემდგომი დღეების ფიქრსა და სულიერ ზრახვებს ეხებოდა.

თუ თვალს გადავავლებთ ქართულ საბჭოთა დრამატურგიას, თეატრებში დადგმულსა და დაუდგმელ პიესებს, ნათლად დავინახავთ, რომ წლების მანძილზე არა ერთი საყურადღებო ნაწარმოები შეიქმნა, რომლებშიაც სიბრძნით აისახა თანამედროვე თბილისის ცხოვრება. მაგრამ ის, რაც გაკეთდა ამ მხრივ, სრულიადაც არ არის საკმარისი. ამჟამად ჩვენი დრამატურგიის წინაშე დგას დიდი საპატიო ამოცანა — მან უნდა ასახოს ახალი, სოციალისტური თბილისი მისი შესანიშნავი ადამიანებით, ახალი ყოფით და სულიერი ცხოვრებით.

პარტიის ისტორიული XX ყროლობის შემდგომ პერიოდში ბევრი რამ გაკეთდა ჩვენს ქვეყანაში, ბევრი რამ შეიქცა ჩვენი ხალხის სულიერი და მატერიალური ცხოვრების პირობებში. ჩვენ მძლავრი ნაბიჯით მივდივართ წინ და ისტორიის ეს წინმსვლელობა უნდა აისახოს ახალ ქართულ დრამატურგიაში.

ასეღა მოვასწარი და კიბეც თან ავიტანე (მეზონინში ჩემი და ლუკას დასაბინებელი თობი იყო).

— რას ნიშნავს „ღიო კრიშტი“? — შემეკითხა ფეღია.

— შენი ქრისტი, — ავუხსენი მე.

— „ბეველია მადონა“ რაღა?

— ღვთის მშობლის სისხლა.

— როცა ადამიანი რომელიმე ენასა სწავლობს, პირველად სასაძინავე სიტყვებს ეუფლება ხოლმე. — გაეცინა შალიაინს, რომელიც იმ ხანად თავის მასწავლებელ დ. ა. ურატკოვისკან, სიმღერასთან ერთად, იტალიურ ენასაც სწავლობდა.

კარგად მოსაძამოვდა. სასაფლაომ გამოცოცხლებს და იწყო. ერთ საფლავზე წლის თავს იხილდებო. ვილკამ ბაიათი შემოსახა. ჩვენ სახლსოვეს ახლად მიყრილ საფლავზე შეავიბინე ქალი ხმამაღლა სომხურად ტროლდა.

— იქით მდებრიან, აქეთ ტირიან, — აღნიშნა გოკომი.

— ხანდახან სიმღერასა და ტირილს ერთი მეორისკან ვერ გააჩრებს ადამიანი, — დაფიქრებით წაილაპარაკა ფეღია. მართლაც, ის ბაიათი და ქალის ტირილი ერთი მეორისს ჰკავდა.

დღე იწურებოდა, პეტრე-პავლეს სასაფლაოდან რომ წამოვიდით... ფეღიას მეგობარი ბიჭები დაწინაურდნენ.

— უსატლოვი მშობლებიო ზრუნავს ჩემზე, მასწავლებელმა იტალიური ენის შესასწავლი იტალიურ-რუსული წიგნი მაჩუქა, — თქვა ფეღიამ.

— უკვე ისწავლე? — ვკითხე მე.

— ჯერ-ჯერობით მხოლოდ ერთი წინადადება: მიო პადრე ე და შია ცია “, — სიცოლით თქვა ფეღიამ. მერე შემეკითხა: — გაიკვ რამე?

ამაზე ვე ვუპასუხე, რომ მამამშენი ახლო ყოფილა. მამაჩემი კი აქედან ძალიან შორს არის მყოფი, რადგან „მიო პადრე ე და შია ცია“ ნიშნავს: „მამაჩემი მამიდაჩემთან ვყავდა“.

— მე არც მამა მყავს, არც მამიდა, — მოლუწვით თქვა შალიაინმა და ჩვენ წინ მიმავალ ბიჭებს გაჯავრებით შესახა, — ეი, რას სწაღო!

ბიჭები ვერ მიხვდნენ, რომ ძახილი მათ ეხებოდა. ისინი საფლავებზე ვადავლით ვანაგრძობდნენ გზას.

— გოკო, ეფრემ, — უფრო ხმამაღლა დაუძახა ფეღიამ.

— რა იყო? — შემობრუნდნენ ისინი.

— ეშმაკმა დალაპარკოს, ნოეთუ თქვენ მართლმადიდებელი ქრისტიანები არა ხართ? — ახლა უკვე მწყურალი ხმით დაუყვირა ფეღიამ.

— როგორ არა. ქართველები ვართ, — გავკვირვებით უპასუხა გოკომი.

— მაშ, საფლავებზე რად გადღინხართ? ფეხით რად სივლით? — შალიაინის შენიშვნის შემდეგ, ბიჭებს საფლავებზე აღარ გადაუვლიათ. ხოლო ერთ ძველთან შერჩებულთმა ეფრემმა ქაზევ წარწერა ამოიკითხა: „იძინე მშვიდად, ჩემი ძვირფასო“.

— ეგ თუ არ დავეწერათ, ერთბაშად ფეხი არ გაიქნისო, — დაფიქრებულად და გოკოს გამოუღდა.

ისე გამოვიდით სასაფლაოდან ქუჩაში. რომ შალიაინს ხმა არ ამოუვლია. რაკი უგუნებობა შევინიშნე, აღარც მე მოთქვამს რამე.

გზაზე ერთ მთვრალს წამოვიწყვიტო. ის არეული ფეხით მიდიოდა, თან ხმამაღლა და უხერხოდ სივლიდა.

— აი, სიმღერაც ასეთი უნდა! შენ რომ დაიწყებ ხოლმე, მე უწირო! — თობრა ეფრემმა შალიაინს. თეოდორს გავუცინა.

— ეს ძალიან ლამაზი იტალიური სიმღერაა, — თქვა მან.

— ახლა აქ რომ ლომბარდელი ბრენარლო ოლიარო იყოს, ასე უხერხოდ ღრიალისათვის ამ კაცს ეგებდნენ ჩაუტვრევდა, — ვუთხარი მე ბიჭებს. — ჩვენს იტალიელებში ბევრი ლომბარდელია. ისინი მზიარული და სწინიარის ხალხია, თან მუსიკის ისეთი მოყვარულნი, რომ სიმღერის დამახინჯებისათვის მუშტი-კრეჭვაც გადადიან. ლომბარდოში ყველა უკრავს, ყველა მღერის.

ფეღიამ რამდენიმე სიტყვის გადაარკვანა მოხოვა იტალიურად. იტალიური იმ დროს მე იმაზე უკეთ ვიცოდი, რადგან, რაც სოფლიდან ჩამობიყვანეს, მუდმივად ახლრე-ოლტის ოჯახში ცხოვრობდი და სულ იტალიელების წრეში ვტარებდები. იმხანად, როცა მე შალიაინს გავიცინა, ისინი წლის ნახევრებზე ვიყავი იტალიელებთან. ფეღიას კი მხოლოდ ახლად დაწყებულ ჰქონდა იტალიური ენის სწავლა.

სანამ ავლბარიდან ჩუღურეთამდე ჩამოვიდოდი, ფეღიამ ბევრი იტალიური სიტყვის შესწავლა მასწავრო. ის გასაოცრად სწრაფად ითვისებდა და კარგად იხსოვებდა.

ჩუღურეთში ერთი მეორეს დავემშვიდობეთ. მე მიხაილოვის ქუჩისკენ წამოვედი. იმათ კი იქვე საღვაც შეუხვიეს.

— ნახვამდის, ნეო, — დამიძახა მან.

ნახვამდის, მაგრამ მე ის პირისპირ არასოდეს აღარ შემეხვებია.

სიმღერის სწავლა რომ დაამთავრა, შალიაინი პირველად თბილისის ოპერის თეატრში გამოვიდა სასიმღეროდ. პირველი ოპერა, რომელიც მისი მონაწილეობით მოვიხსნიე, „ფუტისტი“ იყო. არ დამავიწყებდა მისი მუსიკის უფილი. მასხლოს, თბილისის საზოგადოება რა აღტაცებით შეხვდა ახალგაზრდა მასხაობს.

მის გამოცვლას რამდენჯერმე დავესწარი. შალიაინს სცნური ვარდასახვის იფიარია უნარი ჰქონდა. ის არა მარტო ხმით და პარტიების კარგი შესრულებით იპყრობდა საზოგადოებას, არამედ შესანიშნავი თამაშითაც.

1910 წელს დაგეგმავებული შალიაინი რომ ჩამობრუნდა თბილისში, მე ისევ ანდერეკლებისთან ვმუშაობდი, მაგრამ უკვე დამოუკიდებლად ვიღებდი სამუშაოებს. სახელმწიფო ბანკში კრედიტი მქონდა გახსნილი და საკუთარი ქარნის გახსნასაც ვაპირებდი.

შალიაინის კონცერტს დავესწარი. შესვენების დროს მე მიწვლია მისთვის კულისებში ჩემი სადარბაზო ბარათი შემეგზავდა. მაგრამ თავი შევიკავე, რადგან მისი სახელი გრავირებდა. მე აღარ მოვიხილემ ამ ბეღით ვანებირეულო ადამიანისადვის მომეგონებინა ის მძიმე დღე, როდესაც მთელი დღის ნაჯაფებს საღვლად შავი პური გვექონდა, სუფრად და სავარდლებად კი — საფლავის ქვები.

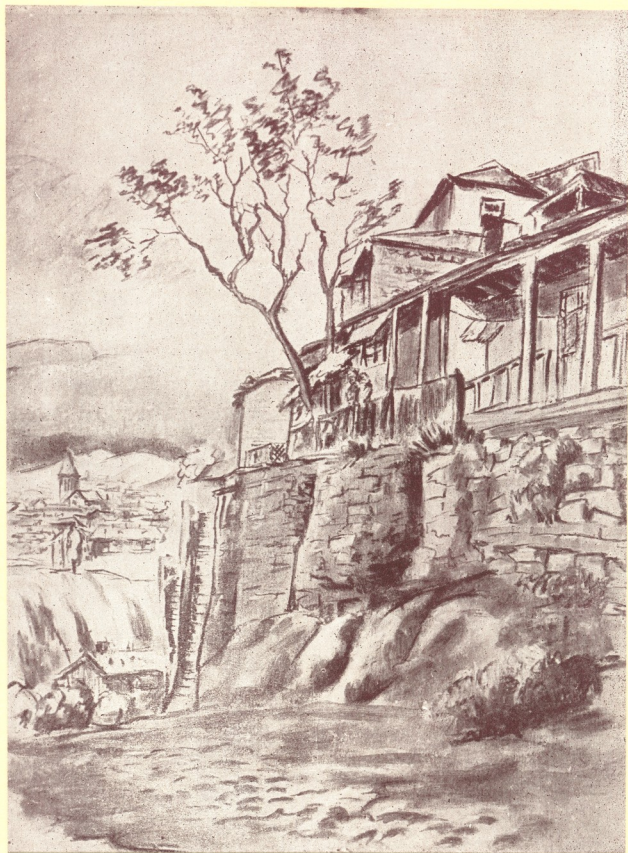
მთელი მაშინდელი ქართველი საზოგადოება და თბილისში მცხოვრები უცხოელები, რომლებიც ევროპის ქალაქებში ხშირად მოგზაურობდნენ, მათ შორის, ჩემი ნაცნობები ვინჩენყო რიკა, ლუჩანო დე ბალასა, ჩუგუბე ტუზინი და სხვანი. ერთხმად აღიარებდნენ, რომ მსოფლიოს ყველა დროს ვიცოცხლტათა შორის შალიაინი არაჩვეულებრივი მოვლდა იყო.

5. აკლამე

ნეოფიტე აკლამე (1874-1956)—ქვის მხატვრული დამწვავების ოსტატო. მისი მონაწილეობით არის აგებული მრავალი ღირსშესანიშნავი არქიტექტურული შენობა თბილისში და სხვა ქალაქებში. ეს მონაწილეობა შალიაინზე ამოღებულია ნ. აკლამის გამოკვლევებით შემოარქივდა.

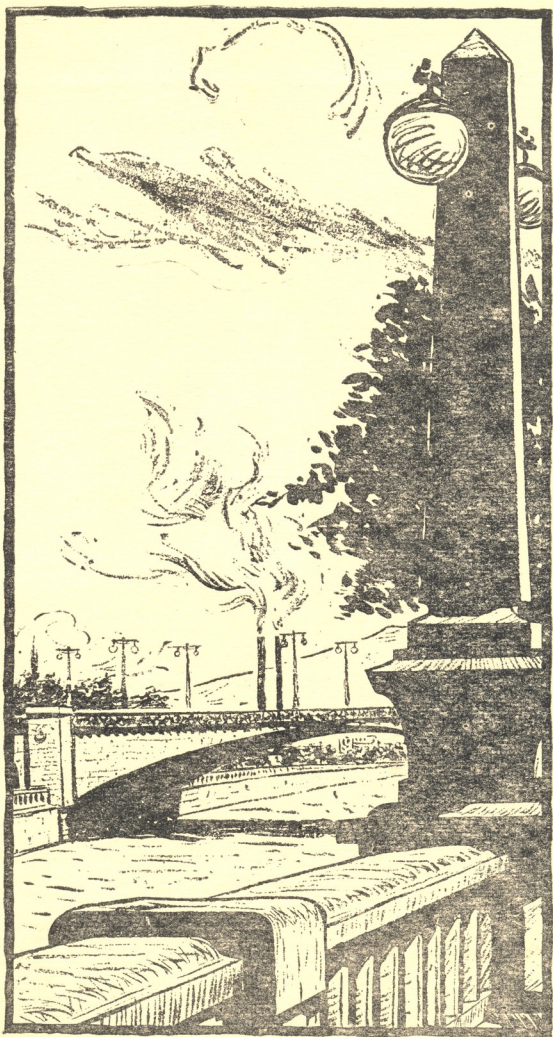
ჩემი.

ქველბური სახლი თბილისის გარეუბანში.

სანჯინი

თბილისის სანაპირო

ნახატი კ. ყარაშვილისა

თბილისის მომღერალი

მარგარიტა ვანნაძე

ცდახუთი წელიწადი გავიდა მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კომპოზიტორების რიგებს გამოაკლდა ქართული საოპერო მუსიკის ერთ-ერთი ფუძემდებელი ვიქტორ ისიდორეს-ძე დღობიძე. მუსიკალური კომედიის „ქეთო და კოტეს“ ავტორის სახელი ფართოდ არის ცნობილი როგორც მოძმე სამართა რესპუბლიკებში, ისე საზღვარგარეთ, სველგან დიდი და დამსახურებული წარმატება ახლავს თან ამ პირველ, დღემდე სწორუფორმ ქართულ კომიკურ ოპერას. უკვე ორმოცი წელიწადია იგი თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის რეპერტუარის მშვენივლად წარმოადგენს. მოსკოვში არაერთხელ დადგმული ეს ოპერა, დღესაც შეუნელებელი პოპულარობით სარგებლობს. 1937 წელს იანვარში ქართული ხელოვნების პირველი დეკადის დღეებში მისმა დადგამმა ცხოველი ინტერესი აღძრა ავტორისადმი. იმ დღიდან „ქეთო და კოტეს“ ავტორის პოპულარობა სულ უფრო და უფრო იზრდებოდა. ახლა ოპერა მიდის ლენინგრაძის, კიევის, სვერდლოვსკის, ტაშკენტის, სარატოვის, ერევნის, ბაქოს და საბჭოთა კავშირის სხვა ქალაქების თეატრების სცენაზე. 1950 წელს „ქეთო და კოტე“ დაიდგა სტანისლავსკის და ნემიროვიჩ-დანჩენკოს სახელობის თეატრში.

ვ. დღობიძის ოპერა დიდი წარმატებით იდგმება აგრეთვე სახალხო ლემოკრატის ქვეყნების მთელ რიგ ქალაქებში. მაგრამ ვარდა ამ ოპერისა, რომელმაც ბრწყინვალედ გაუძლია დროის გამოცდას და რომლის შესახებ ბევრი რამ არის დაწერილი. ვ. დღობიძე შექმნა სხვა ოპერები, სიმფონიური ნაწარმოებები, რომანსები. კომპოზიტორის ხანმოკლე სიცოცხლე აღსავსე იყო დაუცხრომელი მისწრაფებით რეალისტურად აესხა მუსიკაში ქართველი და მოძმე ხალხების აწმყო („ციხანა“) და ისტორიული წარსული („ლეილა“, და „ზამირა“). აღსანიშნავია აგრეთვე უკანასკნელ წლებში კომპოზიტორის მიღრმეობა სიმფონიური მუსიკისაკენ, რასაც მოჰყვა დღობიძის კონცერტი რიოლისათვის ორკესტრთან ერთად. ეს იყო პირველი ქართული საფორტეპიანო კონცერტი. ამ დაუმსახურებლად დაიწყებულ ნაწარმოებებზე, რომლებმაც თავის დროზე გარკვეული რაოდენობის ქართული პროფესიული მუსიკის განვითარებაში, მინდა დღეს ვთქვა რამდენიმე სიტყვა.

კომიკური ოპერის შექმნის შემდეგ, ვ. დღობიძემ გადაწყვიტა თავისი უნარი ეცადა დრამატულ ჟანრში. ისევე, როგორც „ქეთო და კოტესათვის“, ლმობიძე ოპერა „ლეილისათვის“ ნიჭიერმა კომპოზიტორმა თვითონ დაწერა აქვ. ცვატარის დრამის „ლევის ქალი გულჯაგარის“ შიგნით. ამ ნაწარმოებში ლევის ქალი გულჯაგარი არაერთიანი სიძულესი წინაშე უკან არ იხევს, რომ შური იძიოს მისი დაღუპვისათვის და სამაგიერო გადაუხადოს მეფე ერეკლეს. მაგრამ თუ „ქეთო და კოტე“ იყო ნამდვილი კომედია, სადაც მხიარული იუმორი გათამაშებულია ძველი თბილისის ყოველდღიური ყოფაცხოვრებიდან ამოღებული ტიპები და სიტუაციები. „ლეილაში“ კომპოზიტორმა მუცაც აღმათა ნამდვილი ვნებათაღელვა, მძაფრი და რთულ დრამატულ მდგომარეობანი. „ლეილას“ სცენების დიდი ნაწილი დაწერილია გულწრფელად და სიმართლით. ისინი ადვილბენ და იტყვენ მყუერებულს.

მაგრამ ოპერის ცენტრალური თიგურა — ირკვე მეფე გამოყვანლია არა და დასდლწმეოთ მიღწეულია. რომელმაც ესოდენ დიდი ამავე სახელ თაიის სამშობლოს, არამედ ოპერის ჩვეულებრივ, რიგით პერსონაჟად, თუმცა

კომპოზიტორი ვიქტორ დღობიძე.

ისიც უნდა ითქვას, რომ მეფე ერეკლეს სახე გამოკვეთილია საკმაოდ რელიეფურად, რაც მიწვეულია დრამატული სიტუაციების დაძაბულობით და მათში მოყოლილი გმირების განცდათა სიმძაფრით. ამგვარად, დაძაბულია, მაგალითად ის სცენა, როცა ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე ეს არის უნდა დაიღუპოს ლევის ქალის შურისმგებელი ხელი საკან.

საკვე რელიეფურია ლეილას ფიგურაც. მთელი მისი სულიერა და ფიზიკური ძალები მიმართულია იქითკენ, რომ მოიკლას შურისძიების ყურეგლი. ლეილა დიდი ნებისყოფის და მტკილე, მოურდგელი ხასიათის ადამიანია, რომელც ქედმოხრებულად მიდის თავის საბოლოო მიზნისაკენ. მამაკაცთა ტიპები—მეფის ამაღის რანდელი რეკაზი და თეიმურაზი ენერგიული ვაჟაკები არიან. განსაკუთრებით, ეს ითქმის რეკაზზე, რომელიც უარს ამბობს საყვარელ ქალისწინაზე, რათა პირნათლად მოიხადოს თავისი გალი მეფის წინაშე. არ იხევს არავითარი საფრთხის წინაშე, რომ როგორმე გადაარჩინოს სიკვდილს მეფე. თიმურაზი უფრო სუსტი, ექსპანსიური ბუნების ადამიანია, რომელიც ადვილად ნებდება ქალის სილამაზეს და მომხიბლობას.

ყველა ეს სახე საკმაოდ მოხერხებულად და დამჯერებულად აქვს კომპოზიტორის გამოკვეთილი, მიუხედავად იმისა, რომ „ლეილას“ მუსიკალური ენა თაიხსუფალი არ არის სტილისტური სიტყვობისგან. ფორმალური თვალსაზრისით, სტილისტური სხვადასხვაობას აქვს თავისი საფუძვლი. სცენების დიდი ნაწილი მიმდინარებს თეიის ლეილის საყო-

სამი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვართა ნაწარმოებების გამოფენა

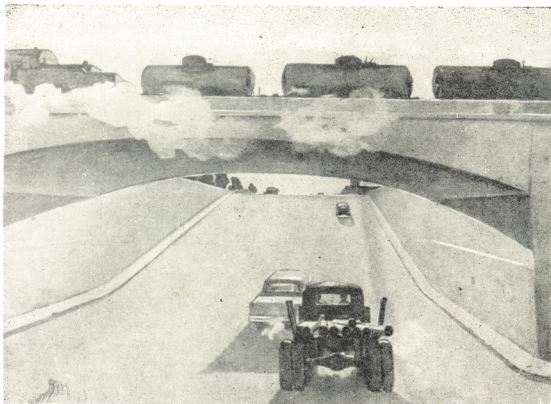

ენინური კომკავშირის 40 წლისთვის მიეძღვნა საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის ახალგაზრდა მხატვართა ნაწარმოებების გამოფენა, რომელიც საქ. სურათების სახელმწიფო გალერეაში ვახისნა ავეისტოს დამლევს.

მიუხედავად სხვადასხვა ნაციონალური სკოლისა, გამოფენის დამთვალეებელს არ შეეძლო არ შეენიშნა ერთი საერთო დამახასიათებელი სამივე რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვართა შემოქმედებისათვის. ეს არის

თ. საღიზ-ზაფ „ლეილი და მეჯნუნის“ ილუსტრაცია. გუში

ტ. სალაშოვი

დღის ემელონი.

ზეთი

ბრძოლა ფორმის მრავალფეროვნებისათვის, ინდივიდუალურად გამომსახველი მხატვრული ხერხების გაბედული გამოყენებისათვის. ამ მხრივ გამოფენა თავისთავად ასახავდა იმ დაღებით ძვრებს, რომელიც საერთოდ შეინიშნება უკანასკნელი წლების საბჭოთა სახვით ხელოვნებაში. შინაარსობრივად გამოფენაზე ძირითადი და წამყვანი იყო თანამედროვეობის ამსახველი თემატიკა. სურათები, ფერწერული და სკულპტურული პორტრეტები, გრაფიკული ნამუშევრები გამსჭვალული იყო დღევანდელი დღის, დღევანდელი ცხოვრების უკვრძნების სულისკვეთებით. სწორედ ამით უნდა აიხსნას მხატვართა ძიებებიც მხატვრული ფორმის დარგში, მათი მისწრაფება — ცოცხლად და ხალისიანად, ნათელ ფერებში ასახონ სინამდვილე. გარდა კოლორისტული ამოცანების დასახვისა, ნამუშევრებში ჩანდა ინტერესი პლასტიკური და კომპოზიციური გამომსახველობის მიღწევისადმი. არ შეიძლება არ აღინიშნოს

აგრეთვე ახალგაზრდა შემოქმედთა პროფესიული დახელოვნება, მაღალი მხატვრული კულტურა და გემოვნება, რაც გამოფენაზე წარმოდგენილ ბევრ ნამუშევარში გამოვლინდა.

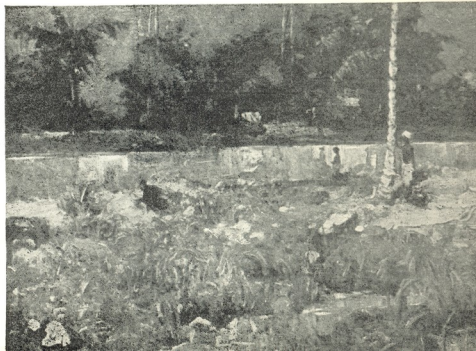
მაგრამ გამოფენას ბქონდა თავისი ნაკლიც. მართალია, ქანობრივად და შინაარსობრივად იგი საკმაოდ მრავალფეროვანი იყო, მასზე იგრძნობოდა თემატური სურათების სიმცირე. ამასთან, აქაქ მანც გვეხედებოდა შაბლონურად გადაწყვეტილი ტილოები, რომლებიც მრავალგზის ნახულს მოგვაკონებდა თავისი კომპოზიციური და ფერადოვანი აღნაგობით.

ნაციონალური ტრადიციებისადმი

ა. ვაფაროვი

პაკისტანის პეიზაჟი.

ზეთი

რ. თურქია ქართველი ქალი ზეთი

ერთგულეა, ეროვნული ასახვა-გამოვლენისთვის ზრუნვა იგრძნობოდა სომეხ მხატვართა ნაწარმოებებში. აქ იყო ბევრი საინტერესო ფერწერული, გრაფიკული და სკულპტურული ნამუშევარი. სომხეთის დამახასიათებელი პეიზაჟები, გამოჩენილი თუ უბრალო ადამიანების პორტრეტები, მშრომელთა შრომისა და დასვენების ამსახველი ტანრული კომპოზიციები აღბეჭდილი იყო სწორედ ამ ნაციონალური თავისებურებებით.

ასევე შეიძლება ითქვას აზერბაიჯანელ მხატვართა შემოქმედებაზე. გამოფენაზე განსაკუთრებით ძლიერად გამოიყურებოდა ფერწერა. ხოლო გრაფიკა და ქანდაკება შედარებით მცირერიცხოვნად იყო წარმოდგენილი, თუმცა ამ დარგებშიც, კერძოდ გრაფიკულ ნაწარმოებებში, ავტორთა მაღალი ვემოვნება და დახვეწილი ისტატოა გამოვლიდა.

მომხმ რესპუბლიკების ახალგაზრდა მხატვართა შე-

მოქმედებაში სულ უფრო და უფრო მკაფიოდ ვლინდება ხელოვნების კავშირის განმტკიცება ცხოვრებასთან, ხალხის ყოფის ამსახველ ნაწარმოებთა მხატვრული სრულყოფისაკენ ჩვენი შემოქმედი მუშაკების დაუცხრომელი ღტოლვა.

გამოფენის ქართული განყოფილება საკმაოდ შეიცავდა დასამახსოვრებელ, ორიგინალურ მხატვრულ ნაწარმოე-

ა. ბანძელაძე "არისნას ლექსის" ილუსტრაცია გუაში

ბებს. გარდა იმ ნამუშევრებისა, რომლებიც საზოგადოებისთვის ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დიკადიდანაა ცნობილი, დამთვალეირებულმა აქ ნახეს ბევრი ახალი ნაწარმოებიც.

გამოფენაზე წარმოდგენილ პორტრეტულ ნაწარმოებებს, მიუხედავად მიწვეული მათი განსხვავებულობისა, ერთი საერთო დახასიათებაც შეიძლება მივცეთ. ეს არის ის, რომ ეს ნამუშევრები მეტად შორს არიან მოდერნის მშრალი კომპიუზიდან, ადამიანთა პორტრეტული თავისებურებების ზუსტი და კეთილსინდისიერი ფაქსირებიდან. მათში არის რაღაც ბევრად უფრო მეტი, ამაღლებული და პოეტური რეზული, ზოგჯერ ლირიკულ-რომანტიკული და ზოგჯერ ფსიქოლოგიურად

დ. ცუქრიძე ვაჟ-ფშვილას «გვილის მშაქელის» ილუსტრაცია. ნახშირი

ბ. კორევი

საქორწინო სვლა.

ფაქიზი. ამასთან თვითეული სახისათვის მოძებნილია სულ სხვადასხვა კომპოზიციური და პლასტიკური გადაწყვეტა, სხვადასხვა ტონალობა, კოლორითი, შესრულების მანერა. ამის ნათელი მაგალითია ზ. ნიჟარაძისა და რ. თურქიას ნამუშევრები.

ავტორთა მხატვრულ კულტურას და ფაქიზ გემოვნებას ცხადყოფდნენ აგრეთვე მთელი რიგი გრაფიკული, სკულპტურული და ფერწერული ნამუშევრები.

არ შეიძლება არ ვაღიაროთ, რომ ჩვენი ახალგაზრდა ფერმწერლების კოლორისტული ძიებანი, ხშირ შემთხვევაში, ცალმხრივ და განყენებულ ხასიათს კი არ ატარებენ, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, მიმართულია იქითკენ, რომ ნათელ და ხალისიან, ემოციურ ფერებში ასახონ ცხოვრების სიხალისე, ბუნების მომხიბლავი სურათები. მაგრამ, მეორეს მხრივ, საამისოდ მხატვრებმა რატომღაც ერთიდაიგივე ტექნიკური ხერხები შეარჩიეს (რაც არ შეიძლება ურთიერთგაგუენით არ ავხსნათ) და საოცრად დაემსგავსნენ ერთმანეთს. წერის ეს მანერა ისე ამოიჩემა რამდენიმე

ზ. ნიჟარაძე

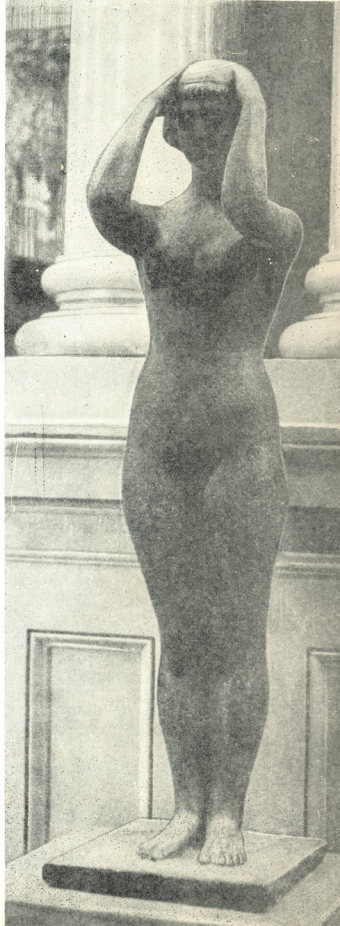
ქალიშვილის პორტრეტი.

სანგინა

ბ. გიგურა

ფიჭულტურელი ქალი. თაბაშირი

ა. ოჯსეპიანი ქალიშვილის პორტრეტი. მარმარილო

ბ. აბაღლიანი პაენინი. ნახშირი

ახალგაზრდა მხატვარმა, თითქოს ნათელი გამისა და ცოცხალი კოლორიტის მიღწევა სხვაგვარი გზებით არ შეიძლებოდა. ამასთან ზოგიერთი მხატვრის შემოქმედებაში ფერების ძალის გამოვლენისაკენ სწრაფვა, ჩვენ აზრით, ერთგვარ მანერულღობაში გადაიზარდა. ტონების ნაცვალ ტილოებზე გაჩნდა საღებავები, არასასიამოვნო მყვირალა ფერები. წინააღმდეგმულ ნაბიჯად ვერ მივიჩნევთ, მაგალითად, ე. კალანდაძის ამ გამოფენაზე წარმოდგენილ ახალ ტილოებს „კომკავშირული“ და „პეიზაჟი“ (ისევე როგორც მისივე ბოლი ნამუშევარს „მონადირეს“), რომლებიც ფერადოვანი კეთილშობილებით და განწყობილებით ბევრად ჩამოუვარდებიან მხატვრის ადრინდელ ნაწარმოებებს. ზოგი მხატვარი კი, ჩვენი აზრით, მუშაობს არა იმ შესაძლებლობის მიხედვით, რომელიც უშუალოდ მის მონაცემებს ეყრდნობა, არამედ ცდილობს გამოვიგონოს, ასე ვთქვათ, „თავს მოიხეოს“ ის, რაც სრულიად არ არის მისთვის, როგორც შემოქმედისთვის, ორგანული, როგორადაც ის არ გრძნობს. ახლის, საკუთარის ძიებას მაშინ მოაქვს ნაყოფი, როცა ის თვით მხატვრის გულიდან, მისი შემოქმედებითი ბუნებიდან მოდის, და თუ ხელოვნება გულიდან კი არ მოდის, არამედ წინასწარ შერჩეული რაიმეს ან ვინმეს მიზანს შედეგად იზადება, ის ისეთივე ცივი და უსიცოცხლოა, როგორც ფოტოგრაფ-ნატურალისტების შემოქმედება. მაგ., მ. დურგლიშვილის „დეკორატიული მოტივი“ არც პლასტიკური და არც დეკორატიული გადაწყვეტით არ ამზობს რაიმეს გარკვეულს.

ჩვენს მივესალმებით ახალგაზრდა ქართველი მხატვრების მეტყველი პლასტიკური ხერხებისადმი, ცოცხალი და ნათელი ფერებისადმი მისწრაფებას, მაგრამ სასურველია, რომ ამ ფერებმა და ხერხებმა გვაგრძობინოს რაიმე უფრო მნიშვნელოვანი, უფრო ეროვნული, და ზოგჯერ თვითმიზნურ, ზერეულ ამოცანებს არ ისახავდეს.

ლ. თაბუკაშვილი

ს. მურადიანი

მობუტები.

ზეთი

ა. ტრიგორიანი შემოღობილი ანუში. ზეთი

სპორტული ზეიმი „დინამოს“ სტადიონზე, თბილისის 1500 წლისთავი საღამო მიძღვნილი საქალაქო შიტინგის შემდეგ

გაერთიანებული გუნდი ასრულებს რეგავ ლადიის სიმღერას „თბილისზე“, თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს საიუბილეო საღამოზე (იხილეთ, მეორე გვერდზე)

საქალაქო შიტინგი თბილისის „დინამოს“ სტადიონზე

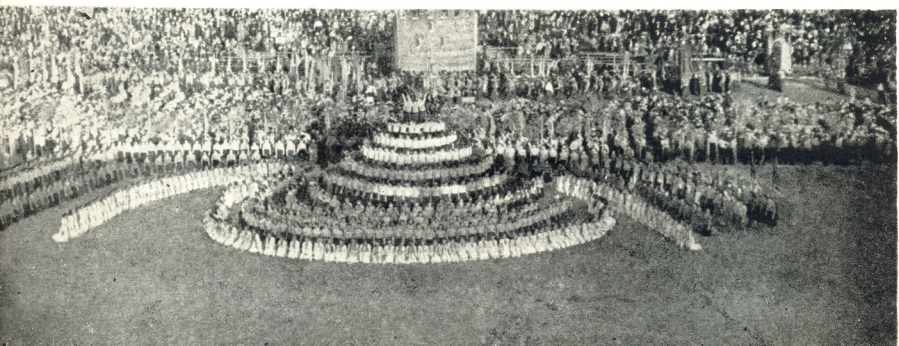

საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრისა და საქართველოს სახელმწიფო კაპელის გამოსვლა „ჭაბუშხალის“ სტადიონზე

სპორტული ზეიმი „დინამოს“ სტადიონზე

თბილისის საოპერო სცენის ოსტატები

ნონა მუსხელიშვილი

ამართლიანად ითვლება ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერის და ბალეტის თეატრი ეროვნული კულტურის ერთ-ერთ თვალსაჩინო კერად. თისა კულექტივა არაერთხელ ასახეულა საქართველოს მუსიკალური ხელოვნება, ამ თეატრში დაიწყო სცენური ცხოვრება ქართულ საოპერო კლასიკამ, ასევე ქართველი საბჭოთა კომპოზიტორების ოპერებმა. აქვე მოხდა ეროვნული ბალეტის დაბადება. მაგრამ თეატრი ამით არ შემოფარგლულა. მის სცენაზე ღირსეულ გახორციელებას პოვედა უდამ დაავადებულ-ვეროსა და რუსეთის კომპოზიტორთა კლასიკური კონიერება.

ქართული საოპერო თეატრის ხამდელი „ოქროს ხანა“ იწყება ოტომობრის რეჟოლის „შედგე“. შესანიშნავი მოაღრმავების, ღირსიერების, რეჟისორების, მოცეკვავების თაობაზე ცვლა განიცადა ამ თეატრის კულექტივა. თაობიდან თაობაზე გადაიხალა თეატრის საუკეთესო შემსრულებლობით ტრადიციები. ბევრი მათგანი დღეს ცოცხალი აღარ არის, მათ შორის ისინიც, ვინც ასახეულა ეროვნული კულტურა ქართული ხელოვნების აირდედ დეკადანზე, 1931 წელს, მოსკოვში. მისი მონაწილეთა უმრავლესობა აქ დღემდე წაყოფიერად მოღვაწეობს, ბევრმა მათგანმა დიდი წვლილი შეიტანა 1958 წლის მოსკოვის დეკადის წარმატებაში.

სსრკ-ის სახალხო არტისტი დავით ანდლულაძე ქართველ მომღერალთა ბრწყინვალე ახალდის წარმომადგენელია, რომელმაც მთელი ენოპე შექმნა მშობლიური ვოკალური სკალის ცვლითარებით ისტორიისში. მის ძიერ განსახიერებელი მრავალი მხატვრული სახე სამუდამოდ დარჩება ჩვენი საოპერო კულტურის მატარებელი.

ცნობილია მომღერალმა და შემდგომში შესანიშნავმა პედაგოგმა, თბილისის კონსერვატორის პროფესორმა ევგენოსიკიმ წარის გზით წარამართა ხალხის დრამატული ტენორით დაუილოვებელი ნიჭიერი ახალგაზრდის ვოკალური დოსტატება. განსაკუთრებული სილამაზის ხმის და დიდი არტისტული ტექნიკამენტის მქონე. ანდლულაძემ სულ მალე მიიპყრო მანკალაოგერბობის ყურადღება და მეთოხედი საუკუნის მანძილზე მის ერთ-ერთ უსაკვარეს მომღერალად დარჩა.

დ. ანდლულიანი დებოუტმა 1926 წელს ვერდის „ბალ-მასკარადში“ მას დიდი გამარჯვება მოუტანა. ხილი მის ყოველ შემდგომ გაოსოსას ახალ პარტიებში თან ახლდა მამშენელთა აღტაცება და მქუხარე ოვატიებში.

1927—1929 წლებში დ. ანდლულაძემ მოსკოვში კ. სტანისლავსკის სტუდიაში გაატარა. ახალგაზრდა მომღერლისათვის ეს იყო სცენური და ვოკალური ოსტატობის უშესანიშნავესი სკოლა. აქ მან მოაშადა რუდოლის, ლეეკოს, დიმიტრის და ბოლოს ვერმანის პარტიები, რომლის ერთ-ერთი საუკეთესო შემსრულებლად ითვლება იგი შემდგომ საბჭოთა კავშირში.

ჯერ კიდევ ახალგაზრდა მომღერალი, მომღერალი წლებში ერთი მეთრეზე წარმატებით გამოიღოდა დრამატული რეპერტუარის ისეთ სასაუხისმგებლო პარტიებში, როგორც არის კანიო, რადამესი, აბესალიმი, კავარადისი, ხოჯი.

1933 წლიდან ორი სეზონის მანძილზე დ. ანდლულაძე დიდი თეატრის სექტივებში გამოიღეს ისეთ სახელმძოვეკულ მომღერლებთან ერთად, როგორცაა ალ. პიროგოვი, რეიზენი, ბარსოვა, კოხლოვსკი და სხვ. მათთან თანამ-

შრომლობას არ შეეძლო კეთილმოყვფელი გავლენა არ მოეხდინათ ახალგაზრდა მომღერლებზე.

ქართული ხელოვნების დეკადასთან დაკავშირებით დ. ანდლულაძემ მშობლიური თეატრის უზარუნდება. აქ იგი გამოჩენილი ქართველი ღირსიერის ევგ. მიქელაძის ხელმძღვანელობით ხვეწო აბესალიონის როლს. აბესალიონის შესანიშნავი განსახიერებით, მან ახალი გამარჯვება მოიპოვა დეკადის დღეებში. მას შემდეგ დ. ანდლულაძე განუწყურებლად არის დაკავშირებული ქართულ საოპერო სცენასთან და მთელი სულით და გულით ემსახურება ქართული საოპერო ხელოვნების აყვავებას.

თავის ისედაც ვრცელ და მრავალფეროვან რეპერტუარს დ. ანდლულაძე ადიდრებს ახალ-ახალი პარტიებით კლასიკურსა და ქართულ საბჭოთა ოპერებში. არ შეიძლება, მაგალითად არ აღვნიშნო მისი გამოსვლა ტარიელის როლიში (მ. მჭედლიძის „ამბივი ტარიელის“), რომლისთვისაც მას სტალინური პრემია მიენიჭა 1947 წელს.

სამწუხაროდ დ. ანდლულაძის სცენის დატოვება მოუხდა მანამ, როდესაც იგი ჯერ კიდევ სავეს იყო შემოქმედებითი ენერჯით. მაგრამ ამ რამდენიმე ხნის წინათ, თავისი იუბილემ დღეს მან კვლავ გაახარა მრავალრიცხოვანი თყავანისმცემელი აბესალიონის როლის შთაგონებული შესრულებით ოპერის III-მოქმედებაში.

12 წელია, რაც დ. ანდლულაძე პედაგოგიურ სარბიელზე მოღვაწეობს, როგორც გ. სარაჯიშვილის სახ. კონსერვატორის პროფესორი. მის მოწუფებას, ისეთებს, როგორც არიან ს. ანჯაფრედი, დ. ანდლულაძე, გ. ტორნიჯაძე, ა. ვაგუა, ე. კანდელაკი, ევგ. გურამილი და სხვ. მთელი ჩვენი საზოგადოება იცნობს.

საქართველის სსრ სახალხო არტისტი ევატერინე სოხაძე ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია ქართველი საბჭოთა მომღერლების იმ თაობისა, რომელმაც სახელი გაუთქვა ჩვენი მუსიკალური ხელოვნებას 1937 წ. მოსკოვში ქართული ხელოვნების დეკადზე.

მრავალი წლის მანძილზე იგი თბილისის ოპერის თეატრის წამყვანი სოლისტი იყო და ასრულებდა სობრანოს მთელ რეპერტუარს ქართულ, რუსულ და უცხოელ კომპოზიტორთა ოპერებში.

ეკ. სოხაძე ქ. ქუთაისის მკვიდრია. მას ბავშვობიდანვე აღმოაჩნდა მდიდარი ვოკალური მონაცემები და ხმის დამუშავება დაიწყო ადილობიერ მუსიკალურ სასწავლებელში.

უმაღლესი ვოკალური განათლება მან თბილისის კონსერვატორიაში მიიღო (პროფ. ო. ა. შულგინის კლასით), რის შემდეგ თბილისის ოპერის დასში ჩაირიცხა.

1931 წ. ზაფხულში ეკ. სოხაძემ, დ. ზადრიქთან, შ. კირილიძესთან და ს. ვოკარიძესთან ერთად წარმატებით ჩაატარა დიდი საკონცერტო ტურენი საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქებში. რის შემდეგაც მას მოსკოვის დიდ თეატრში შესთავაზეს მუშაობა, მაგრამ იმ ჯერად მან თბილისში ამაჯობა დაიჩინა. აქ იგი სულ მალე დაწინაურდა, როგორც წამყვანი სოლისტი.

1935 წ. მას კვლავ შესთავაზეს მუშაობა დიდ თეატრში, სანაც მას წარმატებით შესრულდა მარკარიტას პარტია (პუნოს, „ფუსტი“). მაგრამ ახლოვებდობა ქართული ხელოვნების დეკადი მოსკოვში და მშობლიური ქარ-

ული მონაწილეობა, მ. ნაკაშიძე ყველგან ერთ-ერთ პირველ პრემიათაგანს ღებულობდა.

1957 წ. მ. ნაკაშიძე შემოქმედებითი საღამო გაუმართა. მას გულთბილი შეხვედრა მოუწყო თბილისის საზოგადოებრივმა.

მ. ნაკაშიძემ კვლავ ისახელა თავი 1958 წლის დეკაბრულ მოქმედებაში. მისმა გამოსვლამ დიდად შეუწყო ხელი დეკადის დასკვნითი კონცერტის წარმატებას.

* * *

გამორჩენილ ქართველ მომღერალ ქალბუნ ვერდის უმეცნიერეს რესპუბლიკის სახალხო არტისტ ელსიბაბედ გოსტენინა, რომელმაც მთელი თავისი მოღვაწეობა ქართულ საოპერო სცენას დაუკავშირა.

ელსიბაბედ გოსტენინამ 1929 წელს დაამთავრა თბილისის სახ. კონსერვატორია (მხასკაპიათს კლასით) და როგორც საიმედო მონაცემების მქონე მომღერალი იგი საოპერო დასში ჩაირიცხა.

ელ. გოსტენინა თბილისის საოპერო სცენაზე პირველად გამოვიდა 1930 წ. როდესაც ღიმ. არაქიშვილის ოპ. „შოთა რუსთაველი“ რუსულენოვანი პარტია შესარდა და თანის მეტად ძლიერი, მკვეთრად მღერადი ხმის წყალობით მსმენელთა დიდი მოწონება დაიმსახურა. სულ მალე იგი დასწავლურეს პირველ როლებზე და ღღემდე იგი თბილისის საოპერო თეატრის ერთ-ერთი წამყვანი სოლისტია.

ნიჭიერი მსახიობი ელ. გოსტენინა სისტემატურად აფართოვებდა თავის საოპერო რეპერტუარს ისეთი რთული პარტიებით, როგორცაა ტეტანა („ევენი ონეგინი“), ლოზა („პიკის ქალი“) — მისი ერთ-ერთი უსაკუთრესი პარტია, ნატაშა („აილი“), ჯულიეტა („მოფშანის ზღაპრები“), ხოლო მოგვიანებით — 1937 წ. მან წარმატებით შესარდა ტოსკას პარტია. (მას რეპერტუარში 35-დე რთული აქვს).

მომღერლის დიდი შემოქმედებითი მიღწევა იყო ეთერის როლის შესრულება; რაც განსაკუთრებით ნაოლად დადასტურდა მოსკოვსა და ლენინგრადში ჩვენი საოპერო თეატრის გასტროლების დროს 1938 წ. გახვითი „ლენინგრადისკია პრად“ აღნიშნულს უმაღლეს შემოქმედებას იმსახურებს ახალგაზრდა მომღერალი ელ. გოსტენინა, რომელიც ახალღელვებლად და რბილად (პოეტურად) გვიხატავს უმანკო გუბი გოგონას სახეს.

შესანიშნავად ჩაატარა ელ. გოსტენინამ თავისი პირველი გამოსვლა აიდას პარტიამ, რომელიც მის ერთ-ერთ საუკეთესო როლად დარჩა. აღსანიშნავია ელ. გოსტენინას მონაწილეობა ახალ ქართულ საბჭოთა ოპერებში. მან წარმატებით შესარდა ციციანთაულის როლი ო. ტუხაიას ოპერა „სამშობლოში“, დორას პარტიას მ. თაქთაქიშვილის ოპერა „ღებუტატები“ და ნესტანის როლი შალვა ლეშელიძის ოპერაში „ამაგი ტრაგიკოსა“. განსაკუთრებული ყურადღებას იმსახურებს ზეინბერის როლის შესრულება (იბოლიტოვ-ივანოვის „დალატი“), რომელშიც მან პატრიოტულ ქართველ ქალის და ამაყი დედოფლის სიდიადით აღსაყვს სახე შექმნა; პრესამ აღნიშნა, რომ მომღერალი ამ როლში მძლავრ დრამატულ გამოხატულებას აღწევს, გამოირჩევა ძლიერი ნათელი ხმით და შესანიშნავი ქართული დებიტით.

1946 წ. ელ. გოსტენინა საკასტროლოდ მიწვივის სსრკ-ის დიდ თეატრში, სადაც მან წარმატებით იმერტა ლუნას პარტია („პიკის ქალი“). ელ. გოსტენინა ჩაირიცხული იქნა დიდი თეატრის დასში, მაგრამ თბილისის ოპერის თეატრის ინტერესებში მოითხოვდნენ, რომ იგი აქ დარჩენილიყო.

* * *

შინაარსიანია საქ. სსრ სახალხო არტისტის დიმიტრი მჭედლიძის არტისტული გზა. ვოკალურ განათლებას იგი

პირველად თბილისში ეწიარა ცნობილ პედაგოგ პროფ. რაინდოვს. წარჩინებული სწავლისა და მიღიარებული ლური მონაცემების გამო (ბანი) მას სახელმწიფო სტიპენდია დაეწინა. სცენურ ოსტატობის შესანიშნავ სკოლას წარმადიდებდა მისთვის კ. მარჯანიშვილთან მუსიკა ქართულ საოპერო სტუდიაში; მის მიერ დადგმულ საქეტალე — ჩიბრაზას „ფარულ ქორწინებაში“ მონაწილეობით ღიმ. მჭედლიძემ პირველად მიიყარა საზოგადოებრიობის ყურადღება.

1925 წელს იგი ვოკალური სრულყოფისათვის ლენინგრადში მიავლინეს. 1927 წელს ჯერ კიდევ კონსერვატორიის სტუდენტ ლენინგრადის საოპერო თეატრის დასში ჩაირიცხეს (კონსერვატორია დ. მჭედლიძემ დაამთავრა 1931 წ. პროფ. პ. ანდრეევის კლასით. ხოლო სცენურ ოსტატობას ვაიმოდინ რუს მომღერალ ო. ერმოვთან გადიოდა, რომლის ხელმძღვანელობით მან მრავალი პარტია შეისრულა). აქ იგი მღერის მეწისქვილს, კონჩაკს და სხვ. და მდიდარ სცენურ გამოცდილებას იძენს.

1933 წელს მფსსსტოველის როლში დებიუტის შემდეგ დ. მჭედლიძემ სსრკ-ის დიდი თეატრის დასში ჩაირიცხა, სადაც შემდგომში ბანის მიღლი წამყვანი რეპერტუარი იმდებდა. ჩვენი ქვეყნის გამორჩეული დირიჟორების, რეჟისორების მეთვალყურეობის ქვეშ მუშაობამ მას დიდი სარგებლობა მოუტანა და მდიდარი სცენური და ვოკალური კულტურა შექმნა.

ქართულ საოპერო სცენაზე ღიმ. მჭედლიძე გამოვიდა 1935 წელს და მას შემდეგ მშობლიური თეატრთან კავშირი არ გაუწყვეტია.

უსიციანი მოყვარულებს კარგად ახსოვთ მჭედლიძის გამოსვლები ჩვენი საოპერო სცენაზე სამამულო ომის წლებში, როდესაც მან განსხვავებით სახეების მიღლი ვალერეა შექმნა: მეწისქვილე (დარვომიქსის „ალი“), მფსსტოველი, ღიმ-მაზილი და ბანის თიხივე პარტია კოფმანის ზღაპრებში. ძლიერ შთაბეჭდილებას ახდენდა იგი მეწისქვილს როლში, განსაკუთრებით შემოიღობის სცენაში. დიდი წარმატებით აღინიშნა მისი გამოსვლა ბორის გილდენშტრის როლში.

ჯერ კიდევ სამამულო ომის დამთავრებამდე ღიმ. მჭედლიძე კვლავ დიდ თეატრში განაგრძობს მუშაობას. 1952 წლამდე იგი დიდი თეატრის სარეპერტუარო ნაწილის და დასის გამველ მუშაობას, ხოლო 1952 წლიდან დაღაშთაშვილის სახ. თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის დირექტორია.

აღსანიშნავია ღიმ. მჭედლიძის გამოსვლა ქართულ საოპერო რეპერტუარში, სადაც მან გელას, ცეხაჯანს, ფრიდონის სახეები შექმნა. გელასთან („პატარა კახი“) დაკავშირებით ერთ-ერთი რეცენზენტი აღნიშნავს: „ღიდი აღმაშობელია ჩაატარა ბრძა მიხეილის როლი დიდ. მჭედლიძემ, მისი შესრულება ემოციურად მასობრივ. ღრმა აზრით გახსნაჯალული ქალაქილის ცხედართან გამოთხოვების სცენაში იგი დიდ დრამატულ გამოხატულებას აღწევს.“

კამერულ კონცერტებში დიდ. მჭედლიძე მრავალფეროვანი პროგრამით გამოდის. საყოფიერი შემოქმედებითი მოღვაწეობისათვის ღიმ. მჭედლიძემ 1954 წ. საქ. სახალხო არტისტის წოდება მიენიჭა. ამჟამად ღიმ. მჭედლიძე ეწევა აგრეთვე პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის სახ. კონსერვატორიაში.

* * *

იმ ქართველ მომღერალთა შორის, რომელთა შემოქმედებითი დავაჯაყვება და თბილისის საოპერო სცენაზე პირველი გამოსვლა უშუალოდ სამამულო ომის წინ მოხდა, მჭედლიძის რესპუბლიკის სახალხო არტისტები ნიკოლოზ ბელაქენი და ბათუ რაკვიშვილი.

მიუხედავად იმისა, რომ მ. ბელაქენი შედარებით გვიან — 1940 წ. გამოვიდა თბილისის საოპერო სცენაზე,

მანამდე მას საკმაოდ ხანგრძლივი და შინაარსიანი საშემსრულებლო გზა ჰქონდა გაედილი.

ქუთაისის მკვიდრი ნ. ბელაქელი 1930 წელს ამათურების თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის პროფ. ე. ვრონსკის კლასით, რის შემდეგ ჩაირიცხა თბილისის საოპერო თეატრის დასში მსახიობად. იგი წლის შემდეგ იგი ქ. ბაქოს საოპერო თეატრში მიიწვიეს, ხოლო 1935 წელს ლენინგრადის საოპერო თეატრში, სადაც მან გააფართოვა თავისი რეპერტუარი. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს მისი შემოაზნა უკრაინის სხვადასხვა ქალაქების საოპერო თეატრებში, სადაც იგი მთელ რეპერტუარს უკრაინულ ენაზე მღეროდა. 1940 წ. იგი თბილისის უბრუნდება. „კარენში“ დებიუტის შემდეგ იგი მალე წარმატებით გამოვიდა გერმანიისა და ამესლოპის პარტიებში. ნ. ბელაქელი დღემდე მუშაობს როგორც ერთ-ერთი წამყვანი სოლისტი. გარდა კლასიკური სატენორო პარტიებისა (გერმანი, ხოზე, კანიო, მანრიკო და სხვ.), აღსანიშნავია მისი გამოსვლები ქართველი საბჭოთა ავტორების ოპერებშიც („ლალი კეხიოველი“, „ბაში არუცი“, „ხვიისბერი გოჩა“), აგრეთვე უკრაინულ კომპოზიტორ დაწვეყნების ოპერა „პოვან ხმელნიცია“ ა. ა. შ.

აღსანიშნავია ნ. ბელაქელის უაღრესად გამძლე სასიმღერო აპარატი, რაც საშუალებას აძლევს მას წარამოხდეს დაძლიოს ისეთი ვოკალურად უზოთუღესი პარტიები, როგორიცაა ოტელი, ელიზაზარი („არაბილი“), რადამესი, გერმანი, ტრაილი.

ნ. ბელაქელი თითქმის ყოველწლიურად მიემგზავრება საგასტროლოდ ბელორუსიას, უკრაინას, სომხეთსა და აზერბაიჯანში, სადაც წარმატებით მონაწილეობს ადგილობრივი საოპერო თეატრების საქმიანობაში. ბრესა მალალ შეფასებას აძლევს მის გამოსვლებს. „შემსრულებლეს შორის პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს საქ. სსრ სახალხო არტისტი ნ. ბელაქელი. იგი გერმანიის როლის მშვენიერი განმსახიურებელია ამ ოპერაში. ბელაქელმა კვლავ გამოავლინა თავისი ძლიერი ხმა, მაღალი ვოკალური ტექნიკა და არტისტიზმი“.

ღვაწლმოსილი მომღერალი მჭიდროდ არის დაკავშირებული საქართველოს სახ. ფილარმონიასთან. იგი ხშირად გამოდის საკუთარი კონცერტებით როგორც საქართველოში, ისე მის ფარგლებს გარეთაც.

ნ. ბელაქელისაგან განსხვავებით მისი უმცროსი შემოქმედებით თანამოქმედ ბათუ კრავივილი ჯერ კიდევ შედარებით გამოუცდელი მომღერალი იყო, როდესაც პირველად გამოვიდა თბილისის საოპერო სცენაზე. მაგრამ შემანიშნავი ვოკალური მონაცემებისა და სცენური გარეგნობის წყალობით ახალგაზრდა მომღერალი მალე ჩაღვა თეატრის მოწინავე სოლისტის რიგში. ამჟამად იგი ქართული საოპერო სცენის ერთ-ერთი უნიჭიერესი წარმომადგენელია.

კონსერვატორიაში კრავივილი სკოლის თვითმოქმედი თვლიდან მოვიდა. პროფესორ ე. ვრონსკის გამოცდილმა თვალმა მამუნივე შენიშნა ახალგაზრდის ბრწყინვალე მონაცემები—კომპაქტური ხავერდოვანი ტემპრის ხმა.

კონსერვატორიის დამთავრებამდე ერთი წლით ადრე (1936 წ.) ნ. კრავივილმა სამედიცინო ინსტიტუტშიც დაამთავრა. ამავე წელს მან პირველი დამოუკიდებელი კონცერტი გამართა, რაც საწინააღმდეგო იქცა საოპერო დასში მისი ჩარიცხვისა. ნ. კრავივილმა პირველი სერიოზული

გამარჯვება მოიპოვა 1938 წ. პირველ გამოსვლას მალაშენოვან მოპყვა შემდეგ. ფიგარო (როსინის „სევდილი დღალაქი“) და ელვეცი (ჩაიკოვსკის „პიკის ქალი“). ეს პარტიები მომავალშიც მომღერლის საუკეთესო როლებად დარჩნენ.

1939 წ. ნ. კრავივილი საბჭოთა კავშირის დიდ თეატრში. იქ იგი ახტოვდა მთელს წარმატებით დაიღვა „ამესლოპი და ეთერი“. ზღვის მალე მუშაობა ამ საქმეებში შესვლა. მურმანი იყო მისი სადებიუტო როლი დიდი თეატრის სცენაზე. მოსკოვის პრესა აღფრთოვანებული გამოხმაურდა ახალგაზრდა მომღერლის გამოსვლას: „საბეტალო მურმანის როლს ასრულებდა კრავივილი—მთლად ახალგაზრდა მსახიობი, რომელიც თეატრში გასული წლის ბოლოს მიიღეს. უდავოა კრავივილი მეტად მიერფასი შენაძენია დიდი თეატრისათვის. მისი სავსე, ჰიერონი, საოკრად ლამაზი ტემპრის ხმა ბრწყინვალე მომავალს უქედის მსახიობს“.

რეცენზიის ავტორის წინაშეაწარმობდა გამართლდა. დიდ თეატრში ნ. კრავივილმა მურმანის პარტიები. გამოიღოდა სცენის ისეთ გამოჩენილ ოსტატებთან, როგორცაა კოვალენსკი, ბარსოვა, ხანაველი და სხვ. 1941 წლიდან იგი კვლავ თბილისშია. მშობლიურ სცენაზე იგი ბარიტონის თითქმის ყველა წამყვან პარტიებს მღერის.

დიდი მომღერლობა მოუპოვა ნიჭური მომღერალს გამოსვლებმა კლასიკურ ოპერებში—ოფენბახის „პერიკოლასა“ და შტრაუსის „ბოშათა ბარონში“, რომლებიც იმ წლებში ჩვენს საოპერო სცენაზე დაიდგნენ. სწორედ აქ გამოვილინა მომღერლის სცენური ნიჭი და ტემპერამენტი, ამასთან მეტად მკაფიო და გამომსახველი დქიქია.

ნ. კრავივილმა მრავალი მიზიღველი სახე შექმნა ქართულ საბჭოთა ოპერებში (აბდულშაპილი, ხვეისბერი გოჩა და სხვ.)

მისი მონაწილეობით დაიდვა ქართული კინოსურათები „ღაყარული საშობი“ და „ქეთი და კოტე“.

ნ. კრავივილს იცნობენ არა მარტო საბჭოთა კავშირში, არამედ საზღვარგარეთაც. განსაკუთრებული წარმატება ხვდა წილად მის გამოსვლებს გერმანიაში, ავსტრიაში და პოლონეთში, სადაც მან მონაწილეობა მიიღო საგასტროლოდ ვაგზავნიდა საქართველოს ხალხური ცეცხლის სახელმწიფო ანსამბლის კონცერტებში. ყველგან შესანიშნავი რეცენზია მიეძღვნა მის გამოსვლას. მსმენელები ივაციებს უმართავენდნენ მას ყოველი არიის შესრულების შემდეგ. ქ. პოზნანის ოპერაში ნ. კრავივილი საბეტაკალ „ეველი ონგინში“, „კარმენში“, „ტრაიკაში“ გამოვიდა და დიდი შემოქმედებით გამარჯვებით დაბრუნდა სამშობლოში. პოზნანის თეატრის დირექტორმა და მთავარმა დირიჟორმა პროფესორმა ბერდიავემა მისალოცი დებუმა გამოუტანა ჩვენს საოპერო თეატრის კოლექტივს ნ. კრავივილის ასეთი წარმატებით გამოსვლის გამო. ნ. კრავივილი დღესაც ნაყოფიერად განაგრძობს თავის შემოქმედებით მოღვაწეობას, როგორც საოპერო ისე სასკატრადო რეპერტუარში.

1938 წლის ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დეკლავხე მოსკოვში ნ. კრავივილმა შეასრულა ა. ს. გრიბოედოვის პარტია დ. თორაძის ოპერაში „ჩრდილოეთი პატარბალი“. მთლიდ დროს ნ. კრავივილმა მოაშუადა კუჭატენლის როლი ა. ბუკის ოპერა „არსენაში“.

მარცხნიდან მარჯვნივ სხედან: ს. მირზოევი, ს. რახმანიოვი, ვ. ვილშუ, მინარი. ღვანან ლექტორი ა. გურკო და ვ. სემივალევი.

რუსი კომპოზიტორები თბილისში

ს. რახმანიოვი

ივანე ენაკოლოფაშვილი

ე-19 საუკუნეში, განსაკუთრებით, მის მეორე ნახევარში, საქართველოს დედაქალაქი თბილისი, პეტერბურგის და მოსკოვის შემდეგ, ერთი იმ ქალაქთაგანი იყო, რომელიც გამოირჩეოდა მაღალი მუსიკალური კულტურით, მუსიკის მკვლევართა, დამფასებელთა და გემოვნება გაფაქიზებულ მასობრივ მსმენელთა დიდი რაოდენობით. ამიტომ იყო, რომ თვით სახელმწიფოებრივ რუს და დასავლეთ-ევროპულ მუსიკოსებსაც კი სასახელოდ მიაჩნდათ თბილისის აუდიტორიის მიერ მათი ნაწარმოების თუ შესრულების პირუთენელი შეფასება.

გასაკვირველი არ არის, თუ თბილისში ხშირად ჩამოდიოდნენ საგასტროლოდ მსოფლიოში ცნობილი კომპოზიტორები და შემსრულებელნი. განსაკუთრებით ხშირი გახდა მათი სტუმრობა თბილისში ჩვენი საუკუნის დასაწყისში. მაგალითად, 1911 წლის დასასრულს თბილისს ეწვია კომპოზიტორ სერგეი რახმანიოვის ნიჟის დიდი თავყვანისმცემელი და მის ნაწარმოებთა ერთ-ერთი ბრწყინვალე შემსრულებელი, გამოჩენილი პიანისტი იოსებ პოფმანი. ის იყო ამ სახელმწიფოებრივ პიანისტმა დამათვარა

თავისი კონცერტების ციკლი, რომ თბილისში ჩამოვიდა თვით სერგეი რახმანიოვი.

მისი ჩამოსვლა თბილისის ვაჭრებმა რამდენიმე დღით ადრე აუწყეს საზოგადოებას — 14 ნოემბერს გაიმართება ს. ვ. რახმანიოვის კონცერტი. მართლაც, ს. ვ. რახმანიოვი მისთვის ჩვეული პუნქტუალობით, ზუსტად 13 ნოემბერს საღამოს ჩამოვიდა ბაქოდან, სადაც 11 ნოემბერს გაიმართა მისი კონცერტი იმ ანგარიშით, რომ შესაბამე დღეს კომპოზიტორი თბილისში ყოფილიყო.

14 ნოემბერს ოპერის თეატრის პარტერი, ამფითეატრი და ყველა იარუსი ხალხით იყო გაჭედილი. ბევრი მსმენელი ფეხზე იდგა. ასეთი ინტერესი რახმანიოვის კონცერტისადმი სავსებით გასაკვირა: თბილისის ფართო საზოგადოება უკვე კარგად იცნობდა ს. რახმანიოვის შემოქმედებას. მანამდე, თბილისში რამდენჯერმე დაიდგა მისი ოპერა „ალეკო“, რამდენჯერმე შესრულდა მისი სონატა ვიოლონჩელოსა და ფორტეპიანოსათვის, ტრიო, ბარკაროლა და სხვა ნაწარმოებები.

ამჯერადაც რახმანიოვის კონცერტს თავბრუდამხვევი

ქველი თბილისის კუთხე

სანჯანე

ქველი თბილისის კუთხე

ნაბატი გ. დივისა

მ. იპოლიტოვ-ივანოვი

იხილეთ იპოლიტოვ-ივანოვი რუსული მუსიკალური კულტურის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მოღვაწე იყო, მაგრამ მის შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს საქართველოს სინამდვილით შთაგონებულ თემებს და სახეებს.

იგი სწავლობდა ქართულ ხალხურ მელოდებს, ქართულ საყოფაცხოვრებო მუსიკას, ახლენდა მისი სიმფონიური დამუშავების პირველ ცდებს, იცავდა ქართული ხალხური საკრავების ძვრადობისათვის დამახასიათებელ თავისებურებას. ამასთან ეწეოდა კვლევით მუშაობას ქართული მუსიკის განვითარების ისტორიიდან.

თბილისში ყოფნის პირველი წლიდანვე იგი დირიჟორობდა სიმფონიურ ორკესტრს. მალე კომპოზიტორი მიიწვიეს თბილისის საოპერო თეატრის მთავარ დირიჟორადაც.

მ. მ. იპოლიტოვ-ივანოვის მოღვაწეობა წარმოადგინდა მნიშვნელოვან მოვლენას ამ თეატრის სახელოვან ისტორიაში. თბილისის საზოგადოება პირველად მოისმინა მისი დირიჟორობით რუსი და დასავლეთ-ევროპელი კომპოზიტორების ისეთი დიდი საოპერო ნაწარმოებები, როგორიც არის მ. გლინკას „რუსლან“ და „ლიუდმილა“, ანტ. რუბინ-შტეინის „დემონი“, სეროვის „ორგენა“ და „მტრული ძალა“, პ. ჩაიკოვსკის „ევგენი ონეგინი“, „მაზეპა“, ჯადოსანი ქალი“, „ორლეანელი ქალწული“, ბიუხის „ტარპენი“, ვერდის „ოტელო“ და სხვ.

1885 წლის აპრილში თბილისის საზოგადოებრივმა ოპერის თეატრში სახეიმი შეხედრდა მოუწყვეთი დიდ რუს კომპოზიტორს პ. ი. ჩაიკოვსკის, მის პატივსაცემად დაიდვა „მაზეპა“, რომელსაც იპოლიტოვ-ივანოვი დირიჟორობდა.

საქართველოს დედაქალაქში ცხოვრების წლებში იპოლიტოვ-ივანოვმა შექმნა ოპერები „რუფი“ (1885 წ.) და „ახა“. პირველი ოპერა „რუფის“ ლიბრეტო იწერებოდა გამოჩენილ დრამატურგს პ. დ. ისტრუგაის მონაწილეობით (ისტრუგაი მამინ სტუმრად იყო თავის ნაიჟაღებთან თბილისში. ენობილია. თუ რა დიდი პატივით მიიღო იგი ჩვენი დედაქალაქის საზოგადოებრივმა). ორივე ეს ოპერა პირველად თბილისის საოპერო თეატრის სცენაზე დაიდვა.

მ. იპოლიტოვ-ივანოვი განსაკუთრებით დაინტერესდა ქართული სასიმღერო ფოლკლორით. მისი დაცნობის და ჩაწერის მიზნით რამდენჯერმე იმოგზაურა კახეთის სხვადასხვა კუთხეთი, დიდადი მასალა შეკრავდა და აღბეჭდა, მათ შორის, ხალხური „იანანა“, რომელიც შემოღდა პ. ი. ჩაიკოვსკიმ გამოიყენა არაბული ცეცვისათვის ბალეტ „შირაქუნრიკში“.

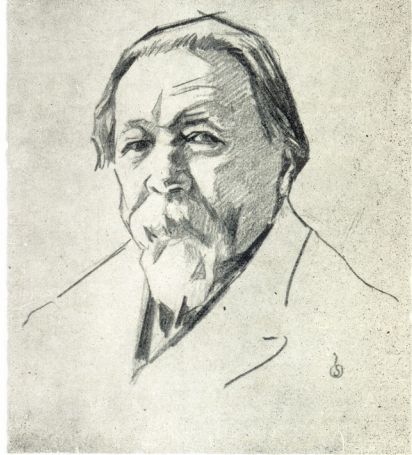
მ. იპოლიტოვ-ივანოვი დრამად სწავლობდა და საფორპილიანად ამუშავებდა არა მარტო ქართულს, არამედ სომხურ და აზერბაიჯანულ მელოდებსაც.

ქართული სასიმღერო ფოლკლორის შესარკოვებლად და ჩასაწერად წარმოებული ხანგრძლივი მუშაობა დაავიროვინა ვრცელი მიცნითელი განმაზოგადებელი სტატიით „ქართული ხალხური სიმღერა“. სტატია დაიბეჭდა ჟურნალ „არტისტის“ დამატებაში.

გარდა ამისა, მ. იპოლიტოვ-ივანოვმა მოკლბუჯ გადართო ხალხში ვაერცოლებული ქართული მელოდიათა და დაწერა რომანსები ქართული პოეტების ტექსტებზე.

იპოლიტოვ-ივანოვი ახლო და საკმაოდ საფორპილიანად იცნობდა ქართულ მწერლობას, განსაკუთრებით ქართულ პოეზიას. ამ მხრივ კომპოზიტორის დიდი დახმარება დაუწია პოეტმა ქალმა, როსლუ ენაჟ ქართული კლასიკური პოეზიის მთარგმნელმა სოფია ამირჯიხიძემ.

1905 წელს იპოლიტოვ-ივანოვი აირჩია სომხეთის სახელმწიფო კონსერვატორიის დირექტორად. მანამდე იგი თავგამოდებოდა, მეტად აქტიურად იბრძოდა ამ უნაღვესი

მუსიკალური სასწავლებლის ავტონომიისათვის. იგი მისი პირველი არჩევითი დირექტორი იყო.

დიდა მისი ღვაწლი, როგორც პედაგოგ-კომპოზიტორისა. საკმარისა აღვნიშნოთ ის, რომ მისი კლასიდან გამოვიდნენ გამოჩენილი მუსიკალური მოღვაწეები — კომპოზიტორები ვალიერი, ვასილენკო და სხვ.

ოქტომბრის დიდი სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ იპოლიტოვ-ივანოვი განაგრძობდა ინტენსიურ შემოქმედებით და პედაგოგიურ მოღვაწეობას, როგორც მოსკოვის სახელმწიფო-კონსერვატორიის პირველი სამხეთა რექტორი, დიდი თეატრის დირიჟორი, ვრცად ნაყოფიერი კომპოზიტორი და აქტიური საზოგადო მოღვაწე.

1924 წელს მიხეილ მიხეილის ძემ კვლავ მიიწვილა საქართველო, რომელიც თავის მეორე სამშობლოდ მიიჩნდა. თბილისში მეორედ ჩამოსვლისას მან ცხოველი მონაწილეობა მიიღო სახელმწიფო კონსერვატორიის რეორგანიზაციაში.

იპოლიტოვ-ივანოვის კალამს ეკუთვნის ექვსი ოპერა „რუფი“, „ახრა“, „ასია“, „ნორმანდელი ოლე“, ა. სუმბათაშვილი-იუენის ცნობილი ისტორიული დრამის მიხედვით დაწერილი ოპერა „ღალატი“, რომელიც დიდი პოპულარობით სარგებლობდა არა მარტო ჩვენში, რუსეთშიც, და ბოლოს 1934 წელს დამთავრებული ოპერა „პარიზის კომუნის უკანასკნელი ბარიკადა“. მსგევ დაწერილი აქვს სიმფონიური და კამერული ქანის მრავალი ნაწარმოები, რომელთაგან განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვეს „კავკასიურმა ესკიზებმა“, „თურქულმა ფრაგმენტებმა“, სიმფონიურმა პოემამ „მწიბრა“ (ლენინოვსკის მიხედვით).

დიდი პოპულარობა მოიხვეჭა ოქტომბრის დიდი რევოლუციის შემდეგ 20-იანი და 30-იანი წლების დამდეგს შექმნილმა მისმა „კონსერვატორის მარშმა“, ორმა კვარტეტმა, მრავალმა სიმღერა-რომანსმა და ვოკალურმა თხზულებებმა.

მ. მ. იპოლიტოვ-ივანოვმა თბილისში ყოფნის დროს აღზარდა რამდენიმე თაობა მუსიკოსებისა. ბევრი მათგანი ცნობილი გახდა მთელ სამხეთა კავშირში.

რას მოგვითხრობენ არქეოლოგიური ძეგლები თბილისის დასახლების შესახებ

ლომენტი ქორიძე,
ისტორიულ მემკვიდრეობა კანდიდატი
ვლ. მაჭავარიანი

ამჟამათ საქართველოს დედაქალაქი თბილისი ქალაქათა იმ რიგს ეკუთვნის, რომელთაც მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვთ. იგი მსოფლიოს ერთი უძველესი ქალაქთაგანია.

მრავალრიცხოვანი არქეოლოგიური მონაცემები მიგვიჩვენებენ, რომ თანამედროვე თბილისის ტერიტორია დასახლებული ყოფილა შორეულ წარსულში, ვიდრე მცხეთიდან აქ დედაქალაქი გადმოვიდოდა.

დღემდე მოპოვებული არქეოლოგიური მასალების მიხედვით თბილისის ტერიტორიის დასახლების ყველაზე ადრეული ხანა ენეოლითის პერიოდით იწყება, ე. ი. პერიოდით, როდესაც ადამიანი პირველად ეცნობა ლითონს და იწყებს მის გამოყენებას. ძველი და ახალი ქვის ხანის ძეგლებს რაიმე ნიშანი ჯერჯერობით თბილისის ტერიტორიაზე არ აღმოჩენილა.

საქ. სახ. მუზეუმის ფონდებში დაცულია თბილისში (დიდუბე) აღმოჩენილი ენეოლითური პერიოდის ძეგლები, აღინიშნული მასალები 1930—1931 წლებშია ნაპოვნი დიდუბეში, მექანიკური ქარხნის მშენებლობის დროს (მასალები, მოპოვებულია პროფ. გ. ნიორაძის ხელმძღვანელობით). დიდუბის ენეოლითური პერიოდის არქეოლოგიური ძეგლების დიდი ნაწილი დამუშავების ტექნიკით, ფორმით და შემადგენლობით ენეოლითის ადრეული საფეხურისა ჩანს. იგი ჩვენს მიერ დათარიღებულია ძვ. წ. IV ათასწლეულის მიწურულითა და III ათასწლეულის I ნახევრით, ან ოდნავ მოვიანო პერიოდით, ე. ი. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ დაახლოებით ამ 5.000 წლის წინათ დიდუბეში პირველად სახლდება ადამიანი.

ძველთა უმეტესი ნაწილი თიხის ჭურჭელია. იგი წარმოდგენილია როგორც მთელი ჭურჭლის, ისე ფრაგმენტების სახით. დიდუბის ენეოლითური თიხის ჭურჭელი ხელითაა ნაძერწი (მორგავს ჯერ კიდევ არ იცნობენ) და ზოგიერთი მათგანი ტანაქადაა ნაკეთები. თიხის ჭურჭელთა ერთი ნაწილი მშვენივრადაა მოპირკეთებული და ხშირად გულდასმითაა გაპრიალებული. აქაური თიხის ჭურჭელი მარტივია — აქ არ გვხვდება თიხის ჭურჭელთა მრავალფეროვანი სახეები და შემეკულობათა მოტივები. ფორტუგუ შედარებით ნაკლებად ჩამოყალიბებულია. ერთი ნაწილი მთლიანადაა მრავალფეროვანი, ნაცრისფერი, მურა მოშავო ლაქებით.

ზოგიერთ მათგანს, როგორც ზედაპირი, ისე შიდაპირი მოწითალო-მოყვარდისფრო აქვს. არის ისეთი ჭურჭელი ან მისი ნახევი, რომლის შიდაპირი ვარდისფერია, ზედაპირი კი მოშავო-მოწითალო, ისეთებიც, რომელთა ზედაპირი შავად გაპრიალებულია, ხოლო შიდაპირი ვარდისფერია. ზოგიერთი ჭურჭელი წითლდაა გამოშვარი.

თიხის ჭურჭელთა დიდი ნაწილი ქლისმავარაია (დიდ-ბატარა), ე. ი. ისეთი ჭურჭლებია, რომელთაც ფართო, მაღალი და ცილინდრული ყელი, ვიწრო, მაგრამ მკვეთრად გამოყვანილი მხრები, მცირედ გამოზერილი მუცელი და ბრტყელი ძირი აქვთ. ასეთი ჭურჭლისათვის დამახასიათებელია სამი, ორი ან ერთი ყური. ყურთა ერთი ბოლო ძირითადად მიძვრილია მხარზე, ხოლო მეორე — ყელის ქვემო ნაწილზე და ამრავლად, ხვრელ წარმოიქმნება ყელიდან მხარზე გადასვლის ადგილას. ისე, როგორც ჭურჭლის ფორმა, მათი სხვადასხვა ნაწილთა სიმარტივე, ჭურჭელთა ყურბეც ერთფეროვანი და მარტივია. ყურის შიდა მხარე ბრტყელია, ვაერ ნაწილი ამობურცულია, ისე, რომ განივ კვეთში ის სვეშენტიესებოლია, ხერვლი მრავალი და პატარა. არცერთ ასეთ ჭურჭელს არ გააჩნია სამკაულის რაიმე ელემენტი.

ერთი ნაწილი ჭურჭლის წააგავს ქოთნებსა და კოჭობებს, ისინი შედარებით დაბალყელიანებია, მაგრამ ყელი ისე ცილინდრულია და ვანიერი, ოდნავ შესამჩნევი მუცლიანია, ბრტყელი ძირით. ყველა ცალყურა და ყურები აქვთ მარტივია და იმგვარი, როგორც ზემოაღწერილი ჭურჭელთათვისა დამახასიათებელი, ოღონდ ყურის ერთი ბოლო ამ შემთხვევაში ნაცვლად ყელის ქვემო ნაწილისა, უშუალოდ პირთანაა შეერთებული.

ჭურჭელთა მესამე ჯგუფი ბადიებისა და ჯამების სახითაა წარმოდგენილი. ბადიები შედარებით თხელყელიანია, არა თანაბარი სისქის, მოწითალო ფერისა და გაპრიალებული. მათ გერტიკულად აღმართული დაბალი, ცილინდრული ყელბირი აქვთ, ზოგიერთ მათგანს ყურები გააჩნია. ყურები ამ შემთხვევაშიც სადაა, ისე, როგორც საერთოდ ზემოთ აღწერილი ჭურჭელთა ყურბია. რაც შვირხება ჯამებს, ყველა ისინი უყურია. რამდენიმე მათგანი ღრმად და დაბალი ყელბირი აქვთ. ყველა მათგანს დიწრო მხრები და ბრტყელი ძირი აქვთ, ხოლო მხრებზე — წყილო-წყილი ძუძუსებრი წინაზარდები გააჩნია ჭურჭლის მოპირდაპირე მხარეზე. ძნელია თქვა შვირილური ყურის მავიერობას ასრულებდა თუ ამ ჭურჭელთა დეკორირებისადგენა. შესაძლოა, იგი მართლაც ჭურჭელთა დეკორირებისადგენა იყოს.

თიხის ნაწარმთაგან ცალკე შეიძლება აღინიშნოს ხუფევი (ჭურჭლის სახურავები). ასეთი ორი ტიპისაა დისკოსებრი და სოკოსებრი. დისკოსებრი სადაა, ყურები ჩვე-

გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ბრინჯაოს იარაღები და საოჯახო ნივთები.

გვიანტეტურ ხანის ბინის ურ-კელო.

წარმოდგენილი. თითქმის ყველა ისინი მშვენიერი ნახელავია და კარგად ორნამენტირებული. ბრინჯაოს ინვენტარი შედარებით მცირეა. შეტად სანტერესო და მნიშვნელოვანია ბრინჯაოს სატყვარი, რომელმაც საქციალურად გვიანდა შეერქვეთ, როგორც ხელოვნების თვალსაზრისით, სასურდალზე ნივთზე. იგი შედგენილია — პირი და ტარი ცალ-ცალკეა ჩარისმული. შენდევ მორგველი და უფრო ერთ მიჯაჭურბული. პირი ფთოლიანობდა. საკმაოდ სქელი და ორივე მხარეზე მიუყვება მომაღლო ქელი; თავისებური ორნამენტული შემკული ტარი განხილველი იოხეუხობა და შედგება სამი ნაწილისაგან: ვადა, საყურთივ სახელური და განიერი თავი „ულეცა“. ტარის რელიეფური ორნამენტი ტართან ერთადა ჩამოსხმული ცვილის მოდელის დაკარგვით.

როგორც ცნობილია, გვიანი ბრინჯაოს პერიოდისა და მისი მომდევნო ხანის არქეოლოგიურ ძეგლებს შორის აღნიშნული უტყარის ბრინჯაოს საბრძოლო სატყვარებს. აღნიშნული ეპოქის სატყვარები დიდადია აღმოჩენილი და რაც მთავარია, მრავალფეროვანია, ნარისახებობაა წარმოდგენილი. გვიანი ბრინჯაოს ადრეული საფეხურის სატყვარია შორის ღრმა-ღელის სატყვარი სრულყოფილი გამოირჩევა იმევე დროის სამთავრის სატყვარებსაგან. პირით, ე. ი. სამუშაო ნაწილით, ისინი ერთნაირია, განსხვავება მხოლოდ იმნაშია, რომ იარაღ გახანია ბრინჯაოსვე ტარი: რაც მთავარია, ტარი შეკულია რელიეფური გეომეტრიული სახეებით. სპარაული და წნული რელიეფური ორნამენტები ჩვენს ტერიტორიაზე აღმოჩენილ არქეოლოგიურ ძეგლებზე უძველესი პერიოდისაა გვხვდება. სპარაული სახეები ჯერ კიდევ ენეოლითის პერიოდში იყო გამოყენებული მეთუნეების მიერ თიხის ჭურჭლის შექმნაში, ხოლო ლითონის, სპილენძ-ბრინჯაოს და ოქრო-ვირცხლის შესამკობად იგი ადრე ბრინჯაოს პერიოდში საკმაოდ მრავალადა გამოყენებული, ხოლო შუაბრინჯაოს პერიოდში კიდევ უფრო მრავალდება. წნული რელიეფური მოტივებიც საკმაოდ გვხვდება ადრებრინჯაოს პერიოდის იარაღ-საჭურველთა შესამკობად. ღრმა-ღელის სატყვარის როგორც ფორმით, ისე შემკულობის მოტივების მიხედვით, თავისი წინამორბედი ჩვენსავე ტერიტორიაზე ნიშნოვება. ჩვენ მხედველობაში გააქვს სახიერის ყოველნაირი აღმოჩენილი ადრებრინჯაოს პერიოდის ორი სატყვარი, ერთი მათგანი ცარვის ვარსაზე აღმოჩენილი, ხოლო მეორე — სოფ. ქორეთში, ყუდაქანძელულ ცულბთან და მარტვილ ნაქვე ტარმუხრჩენელ სატყვარებთან ერთად.

ამ სატყვარების პირი გამოქვილილია, ხოლო ტარი ჩამოსხმულია და შემდეგა ისინი ერთმანეთზე მორგებული და მიმაგრებული. ორივე სატყვარის ტარი რელიეფური სახეებითაა შემკული. ცარვის ვარის სატყვარის ტარი ოთხთუხვ განივკვეთიანია და ბოლო ვახვრეტლი აქვს, ხოლო პასიეთის (ქორეთის) ყორღანთან წარმომდგარი სატყვარის ტარის ბოლო ვახვრეტლია და მთელი ტარის ზედაპირი წნული და სპარაული სახეებითაა შემკული. დამახასიათებელია, რომ აქ ერთი მეორის გვერდით ერთდროულად გვხვდება მარტივი ტან-ფურჩენილი სატყვარები და მშვენიერად ორნამენტირებული ტარისანი,

საკმაოდ მაღალი ხელოვნებით ნაკეთები სატყვარები, მარტვილ როგორც ფორმით, ისე ორნამენტის მოტივების მიხედვით, თბილისის სატყვარის ტრადიციას ღრმად იტრება ჩვენი უძველესი კულტურის წიაღში, მეტალურგიის განვითარების ადრეული საფეხურებიდანვე.

ამ იარაღთა ვარჯიშების ფარგლებში, დღესათვის არსებული მასალების მიხედვით, შორის არ მიდის, ზუსტად ასეთი სატყვარების არეალი შემოფარგლულია ერთის მხრივ შიდა ქართლის აღმოსავლეთ ნაწილით, როცა ქართლის სიღრმეში, მის ცენტრალურ და სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში ასეთი სატყვარები ჯერ კიდევ არა ჩანს. ასეთი სატყვარები აღმოჩენილია შიდა კახეთისა და თანხედში, ხოლო კახეთის უფრო სიღრმეშიც ამ ტიპის სატყვარები არ არის აღმოჩენილი. ეს ლოკალური რაიონი შემდეგ პერიოდშიც, ძვ. წ. I ათასწლეულის მანძილზე, აშკარად გამოიყოფა.

ღრმა-ღელის სამარხებში აღმოჩენილი სატყვარები იარაღი ბრინჯაოს ორი ხელშუბის პირი, მასხარასხნულია. ერთ-ერთ მათგანს ვეძიებ მასხა აქვს, ხოლო პირი ფთოლისებრი, თანაბნარი ფორმით. მეორე ხელშუბს პირი ძალიან მოკლე აქვს, ფთოლისებრი მსყვანალობისა, ფრთები არა თანაბარი, ორივე ისინი ნაკვეთა, შემკულობის რაიმე მოტივი არ შეიმჩნევა.

ბრინჯაოს ნივთთა შორის ყურადღებას იმსახურებს № 6 სამარხში აღმოჩენილი ნიშბის ფორმის იარაღი, რომელიც ნაკვეთი ჩანს და არა ჩამოსხმულია. თბილისის ტერიტორიაზე ვერჯერობით არ არის აღმოჩენილი შუაბრინჯაოს პერიოდის თიხის ჭურჭელი, რომელიც საშუალებას მოგვცემდა ერთგვარი თანამდებობისა და განვითარების საერთო ხაზი მოგვინახა ადრეული სახეებიდან გვიანდლისაგან, ადრეული ფორმებიდან და შემკულობიდან გვიანდლისაგან, საერთოდ ეს ღრმა-ღელის თიხის ჭურჭელი მაღალი კვალივებით და ხელოვნებითაა ნაკეთები და მის მთავალ სახესხაობასთან გააქვს საქმე-ის სახესხაობა თუ განსხვავება არა მარტო ჭურჭლის ზომაში ჩანს, არამედ მათ ფორმებში, და ნაირსახეობაში, ამდენად განსხვავებულ დანიშნულებებშიც.

ღრმა-ღელის ყორღანულ სამარხებში აღმოჩენილი თიხის ჭურჭელი ტიპისაა და დანიშნულების მიხედვით რამდენიმე ჯგუფად შევიძლება დავყო.

1. ღლი ზომის ჭურჭელი — ქოცოები და დერგები. ზედაპირი ყველა მათ შარბრალა ან ლოვე ფერისა აქვთ. ისინი საჭმლის მოსახარშიც არ უნდა ყოფილიყო გამოყენებული, მათი სიღლის გამო. შესაძლოა მათ იყენებდნენ მარცვლეულის ან სხვა საოჯახო საკვების შესახანად. ამავე ჯგუფის ქვისაღებ შეიძლება ჩაეთვალოს თიხის ქილბი, რომელთა ორნამენტის მოტივებიც კვლევი გეომეტრიული სახეებითაა ჩვეულებრივ ხაზებს და რელიეფურ სარტყლებს ამ შემთხვევაში ემატება სოლორი ორნამენტული შიჯანნილი სამკეთებლების წყებები, რომლებიც საკმაოდ მოხილულად და ლამაზადაა განლაგებული ჭურჭლის მხრებზე; დაჯერბილი ზომობრივული ყური, რომელიც საკმაოდ დამახასიათებელია ამ პერიოდის ღრმა-ღელის ჭურჭლისათვის, ქილისათვისაც გაუკეთებიათ.

მეორე ჯგუფში შეიძლება ვაჯეროთანათ ქოთნები, ქაბქოთნები და კოხობები, ყოველდღიურად სახლში სასამარი ჭურჭელი. რომლებიც ალბათ, გამოიყენებოდა საჭმლის მოსახარში და გასაკეთებლად, წყლის სადღებლად და ა. შ. ამ ჯგუფის ჭურჭელათათვის ძირითადად დამახასიათებელია მოყრილი პირი, მრგვალი კონხა ტანი, განიერი პირი, ერთ შემოხრავალი მომალო ცილინარული ყორი და სქელი მომხრავებული, ოღანვ გამოძობილი პირი.

შემდეგ ჯგუფს გაკეთებები ჩადის ფორმის ჭურჭლებს (რომელთაც ჩვენ დორა იტყვით), ჩადის, დღას და ხელოლო წყლისთიხის და სპაროთხ სითხის შენახვა-მომხმარებისათვის. დორა სამია, მათ შორის, ერთი ზომობრივული ყურებით, ყურები დაჯერბილია და სტილიზებულია ვად-

ანტეკური პერიოდის თიხის ხელადა.

მოვეცემს ხარის რქებს. ორი კი უყუროა. ამ ჭურჭელთათვის დამახასიათებელია შესანიშნავი პროპორციულობა ცალკეულ ნაწილებს შორის, მტკიცედ გამოკეცილი და ჩამოყალიბებული ნაწილები — მუსლის გამოპერილობა, კობხა და ლაზაოანი ტანი, ასევე ვიწრო და ცილინდრული პირ-ყელი. ამ შობადეობებს კიდევ უფრო აღვირებს შემეცლოის მრავალფეროვნება, კარგად შესრულებული სამკაულები, რომლებითაც უნდაა, „მორთული“ ზოგიერთი ამ ჭურჭელთაგანი. ამაყრად სამკაული არა მარტო ჭურჭლის მხარზეა, არამედ მის მთელ გახიერ ნაწილსაც განლაგებული.

ერთ-ერთი მათგანის მხრები შემეცლია ცხოველის გამოსახულებით, მაგრამ ჭურჭლის ხალხულობის გამო ძნელად შეიძლება, რა ცხოველთან გვაქვს საქმე (შემორჩენილია მხოლოდ გავა და კუდი).

ჩაფიქვია. ერთი მათგანი, რომლის მხოლოდ ზემო ნაწილია შემორჩენილი, საკმაოდ კობხა ნაკეთები უნდა ყოფილიყო, დაბალი ცილინდრული ყელიანია, დაგრებილი ყურით. აღნიშნული ჭურჭლის მხრები და განიერი ნაწილი სხვადასხვა სამკაულებითაა მოკაზმული, მხრებზე განლაგებულია გრავიურად შესრულებული მისი ერთნაირი ცხოველის სტილიზებული ფიგურა, რომლებიც უკან დაბნობილი გრძელი რქებით, აწეული კუდილი და ტანის მოყვანილობით თხებს უნდა გამოხატავდნენ. შეიმჩნევა ცხოველის ტანის ცალკეულ ნაწილებს შორის არა პროპორციულობა, მოკლე წელი გაწვირდებულია. ფეხები კი ძალზე გრძელი აქვს. მთელი ტანი დატვირთულია ოვალური ქვევებით.

ხელდა ორია, დაახლოებით ერთნაირი ფორმისა (ორივე ყური მოტეხილი აქვს) ღამაზებია, მაღალი ცილინდრული ყელიანითა და ნორმალურად გამოპერილი მუსლით. ყელი თითქმის გოფორმებულია. ხოლო ჭურჭელთან მხრები ტალღისებრი კლაკნილი და კონცენტრული ხაზებითაა შემკული.

ცალკე შეიძლება გამოეყოს სასმისები და ფილა. სასმისი ორია, ორივე დიდი და ყურიანი. ერთ-ერთი სასმისი შეავადა განპირილებული და მეტად სინტრეზისა თავისი მოყვანილობით, ზოიმორფული ვერტეალურად აღიერიებული მაღალი ყურით. სასმისი მაღალი, განიერი და ცილინდრული ყელი აქვს. მუსლი ისე მკვეთრად და ერთნაშადა გამოპერილი, რომ განიერი ნაწილი წიბოსებრია და საერთოდ ტანი ყელთან შედარებით დაბალია. ძირისაკენ ჭურჭელი მკვეთრად ვიწროვდება და ქუსლისმავარი ძირით მთავრდება. ყურის ზემო ნაწილზე ორი ბიბილია აღმართული. საერთოდ ყური ცხოველის სტილიზებულად მოცემება გვესახება. ჭურჭლის ყელი გოფორმებულია. ყელსა და განიერ ნაწილს შორის მოქცეული ტანის ზედაპირი შეუსებულია პარკეტული სახეებით, თავშექცეული სამკუთხედებით, რომლებსაც ქმნიან ღრმა დაბრეცად გავლებული ღარები.

ფილა შავბრაიალა, კარგად დამუშავებული ტანი ძირისაკენ მკვეთრად შევიწროებული აქვს. მას ზონარებაურული ბატარა ყური აქვს და განიერ ნაწილს ირველივი ვიწრო ღარი და კლაკნილი ზოლი უვლის.

შემდეგ ჯგუფს შეიძლება მივაკუთვნოთ ღანგრები და ჯაებები. გვიანი ბრინჯაოს ადრეული საფეხურის ასეთი ჭურჭლისათვის საზოგადოდ (გამონაკლისს გარდა) უცნობა სამკაული, მით უმეტეს ბაჟის შემკობა. ღრმა უფლისა ღანგრები ამ მხრივ მეტად სინტრეზისა. ერთ-ერთი ღრმა პირვანიერი ღანგარი, შავბრაიალა ზედაპირით, მშვენივრადაა გაფორმებული. მისი ბრტყელი პორიზონტალური პირი ტეხილზაზოვანი სავარცხლის კბილისებრი ორნამენტითაა დატვირთული.

მეორე, ფრიალო ლეგაფურის ღანგარს განიერი ბრტყელი პირი ერთმანეთის გადამკვეთი ხაზებით აქვს შემეცლი. რაც შეეხება ჯაებებს, ისინი სადაა, მათ მხოლოდ განიერ ნაწილზე ერთგვარი ხაზების მწკრივი ავსობს.

ბოლის, ღრმა-ღელის მასალათა შორის გამოირჩევა

ერთი ბადაი ფიგურული (ზოიმორფული) ყურებით და ღამაზი ტანით. პირის ირველივი სინტრეზულად განლაგებული ოთხი ერთნაირი, მრგვალგანივკვეთიანი, ბატარა, ზონარებაურული ყური, რომელიც მთავრდება ცხოველის თავის სტილიზებული გამოსახულებით. რა ცხოველს უნდა გამოხატავდეს ყური, რომელიც ოსტატს მიუძღრავს ჭურჭელზე, ძნელი სათქმელია. ერთი მხრივ მისი გრძელი სახისა და ფართოდ გაართლი პირის მიხედვით, შეიძლება წარმოვიდგინოთ, რომ იგი ცხენია, რომლის მომინაურება და გამოყენება ამ პერიოდში უნდა მომხდარიყო. ჭურჭელს ხმარების არავითარი კვალი არ ეჩნება; იგი ბრტყალური დანიშნულების უნდა იყოს.

ამრიგად, ჩვენ მეტნაკლებად მიმოვიხილეთ თბილისის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ადრეული საფეხურის ზოგიერთი არქეოლოგიური მასალა. როგორც აღვინახეთ, ამ ეტაპზე თბილისში საკმაოდ მრავალფეროვანი და ნაირსახეობის თიხის ჭურჭელი ყოფილა. ამ ჭურჭლის შემკობის არა მარტო ახალი ხეხები გვხვდება, არამედ ჩნდება თვით ჭურჭელთა ახალი სახეები, რაც, ლამაზ, მუხრჩენიანსა და ყოფის ამ ეტაპის თავისებურებებით იყო ნაკარნახევი.

როგორც მრავალრიცხოვანი მასალა მოწმობს, ამ საფეხურზე უფრო იხვეწება ადამიანთა მხატვრული გემოვნა, ამ დროს ჭურჭელთა გასაფორმებლად გამოყენებულია როგორც პლასტიკური მოტივები, ისე გრავიურული მრავალფეროვანი სახეები. პლასტიკური მოტივები უმაჟრავლად ღრმა-ღელის ჭურჭლის ყურთა ცხოველური სახეების გამოცემასი ეკონდება. გრავიურული მოტივები მრავალფეროვანია. ზოგიერთ ჭურჭელზე მოწმობს, ღამაზად და თანმიმდევრულადაა ერთი მეორის გვერდით განლაგებული კონცენტრული წრეები და სოლური სახეები, რელიეფური გრებილი ორნამენტები და ვაჯერების კბილისებრი ღამაზად დატეული სახეები, ღრმა ღარები და რელიეფური სარტყლები. ხანდახან ერთიდაიგივე ჭურჭლის გაფორმებისათვის შერწყმულია გრავიურული და პლასტიკური სახეები, მრავალადა ტეხილზაზოზირივი ბადისებრი და ტალღისებრი მოტივები და ყველა ეს სამკაული რიტმულად, სათანადო გემოვნებითაა განლაგებული ჭურჭლის ტანის ზემო ნაწილზე, ხან კი ჭურჭლის გამოპერილ ნაწილზედაც ბატარაილური კალტურის აღნიშნული ძვილი თბილისის ტერიტორიაზე მაღალი სულიერი კულტურისა და ტექნიკურად დაწინაურებულ მოსახლეობათა არსებობის შესახებ მეტყველებს.

* * *

კიდევ უფრო მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანია ის არქეოლოგიური ძეგლები, რომლებიც საკუთრივ გვიანბრინჯაოს პერიოდს, მის უთანასებრ საფეხურს მოიცავენ. ისევე, როგორც გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ადრეულ საფეხურზე, ამ ეტაპზედაც დასახლებული ყოფილა მტკვრის როგორც მარჯვენა, ისე მარცხენა ნაპირის ტერიტორია. წინა პერიოდთან შედარებით აშკარად შეიმჩნევა მეტალურგიის დაწინაურება. თუ

ანტიკური პერიოდის თიხის ჭურჭელი.

გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ადრეული საფეხურის ბრინჯაოს იარაღები.

მოსახლეობებით, ამით ამკვანებდნენ თავიანთ ესთეტიკურ გემოვნებას.

გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის დანარჩენ ძეგლთაგან ყურადღებას იმსახურებს მასალადღევი აღმოჩენილი შუბის პირი და სასტეკარი. ბრინჯაოს სასტეკარი ჩვეულებრივი კახური ტიპისაა, როგორც პირის, ისე ტარის მოყვანილობით და შეკვლეობის მონაკვეთს, როგორც შედარებით გრძელი და საბრძოლოდ უზრუნველყოფილია. შუბის პირი კი თავისი სიღამაშით, ცალკეული ნაწილების პროპორციებით, პირის შესანიშნავი მოყვანილობით გამოირჩევა, საერთოდ იმდროინდელი ამ ტიპის საკმარისი იარაღისაგან. მას გრძელად მასწავ. ფოთლიანი პირი და მომრგვალო ფრთები აქვს. წვერი კი წაწვეტებულია. მის შესანიშნავ მოყვანილობას ლაზათს მატებს პირის მომრგვალებულ და საკმაოდ მაღალ ქედზე კონხად გავლებული სამი წიბურით. ამგვარი შუბლის პირის ახალივები ძეგლთა ჩვენს ტერიტორიაზე მოპოვებულ არქეოლოგიურ ძეგლებს შორის.

უნდა შევინახოთ, რომ აღნიშნული იარაღის მშვენიერად ჩამოსახვა-გამოჭდა მოწმობს ბრინჯაოს პერიოდის აქაური ხელოსანების მაღალ ტექნიკურ გამოდგომებასა და დახელოვნებას. ეს ხელოსანები არა მარტო იმით ყოფილან დახელოვნებულნი, რომ შეექმნათ სრულყოფილი, მავარი და მასის საბრძოლო იარაღი, არამედ ცდილობდნენ პროპორციული, კონხა და მიზიდვული გამოსულების ის, ძე. V, II ათასწლეულის მიწურულსა და I ათასწლეულის პირველი ნახევრის ძეგლთაგან ჩვენ განვიხილეთ მხოლოდ ნაწილი, რადგან ამ პერიოდის მასალები თბილისის მრავალი მუნიდანაა შეგროვილი (ღრმა-ღელდან, დიღუბის რამდენიმე ადგილიდან, მასალადღევიდან, ავლაბრიდან, სანაპირო ქუჩიდან, საბურთალოს რამდენიმე ბუნქტიდან და სხვ.). ამ პერიოდის არქეოლოგიური მასალაზე წარმოდგენილია როგორც თიხის შურჭული, აგრეთვე ბრინჯაოს ნივთების სახით. ბრინჯაოს ნივთთაგან ერთი ნაწილი საბრძოლო იარაღებია; არის სახაზო ნივთები და სამკაულებიც. ზემოთ ჩამოთვლილ არქეოლოგიურ მასალაში შორის ყურადღებას იმსახურებს ბრინჯაოს ორიგინალური მახვილი, აღმოჩენილი 1936 წელს, სანაპირო ქუჩის მშენებლობის დროს, მტკვრის ნაპირს. მახვილი სანტატრუსია იმით, რომ შემკულია როგორც რელიეფური სახეებით, ისე ჩარმდებელი (ამოკარწოლი) ორნამენტით, რელიეფური სახეებით შემკულია იარაღის სახელები, ხოლო სამუშაო პირი და ვადა გრავირებულია ცხოველის ირმის სიარაღური და დღემისმავარი სახეებით.

როგორც ცნობილია, გვიანბრინჯაოს პერიოდის მიწურულსა და რკინის ადრეულ ხანაში საკმაოდ მრავლადა ცნობილი ირმის გამოსახულებები. იგი გვხვდება როგორც ცალკეული ქანდაკებების, ისე სხვადასხვა ნივთის სამკაულის სახით. განსაკუთრებით ფართოდ იყენებენ მას ძე. V, I ათასწლეულის შუა ხანებში, შესანიშნავი ქართული ქამრის მალთების შესამკობად. თავდაპირველად ის ნახევრად ფანტასტიკურია, ხოლო შემდეგ უფრო რეალისტურ სახეს იღებს. ირმის გრავირული გამოსახულებით შემკულია ბოლოკვეთილი მახვილების ზოგიერთი ეგზემპლარი და ზოგჯერ კახური ტიპის სასტეკრებიც. ასე რომ, შემკულობის ის მოტივები, რაც თბილისის სანაპიროზე აღმოჩენილი მახვილის შესამკობადა გამოყენებული, მეტალოურების განვითარების სიღრმინდანვე მომდინარეობს, შემდგომ თანდათან იხვეწება, უზეოკვანდება და მრავლდება. მაგარმა, ნაცვლად უფრო ადრეული პერიოდისათვის დამახასიათებელი ნატურალისტური სტილისა, როგორც ამის შესახებ სამართლიანად შენიშნავს პროფ. შ. ამირანაშვილი, ამ პერიოდში ადვილი აქვს სტილიზაცია. იმდენად, რომ ხანდახან ცხოველთა გამოსახულებები ბუნებრივ სახეს ჰკარგავენ, ფანტასტიკურ იერს იძენენ.

ძე. V, I ათასწლეულის I ნახევრის მასალები შედარებით მრავლადა წარმოდგენილი საბურთალოდან. 1940 წელს I ახალშენის ქუჩაზე მიწის სამუშაოების დროს აღმოჩენილი იქნა სამარხები, სამარხებუ-

ლი ინვენტარი უმთავრესად თიხის შურჭულიაა წარმოდგენილი. იგი ჩვენს მიერ დათარიღებულია ძე. V, XI საუკუნით. ეს მცირე ზომის, სხვადასხვა ფორმისა და დამაშუქების შურჭული გამოირჩევა ძერწვის სიფაქიზით. მასალათა შორის არის ქითნები და ქანკეთნებიც. ამ ტიპის შურჭულს შემკულობის მოტივები უმთავრესად მხარზე გააჩნია, ორნამენტები გეომეტრიული და შედარებით მარტივი: კონცენტრული წრეებისა და პარკეტული ორნამენტის, მარკეტული ქვებისა და დამრეცი ზოლების სახით.

ძე. V, VIII—VI საუკუნეთა მასალები საკმაოდ რაოდენობითაა აღმოჩენილი საბურთალოზე. 1949 წ. ვიზურის ქუჩაზე სახლის მშენებლობის დროს შემოხვევით აღმოჩნდა ორმოსამარხები. სამარხებში ნაპოვნია თიხის შურჭული და ბრინჯაოს სამკაულები.

პირველ სამარხში აღმოჩენილ თიხის შურჭულთაგან ყურადღებას იმსახურებს ლევაფერის ჩაფხვა, თიხისა. შურჭული ფაქიზად ნაკეთებია და მშვენიერადაა გამოკვეთილი ცალკეული ნაწილები.

თხელკელებდა და ფაქიზად ნაკეთები აგრეთვე № 1 სამარხში აღმოჩენილი ლევაფერის თიხის მრეცა, ვიწრო გადმოშლილი პირით და დაბალი ყელით, მრგვალი სფერული ტანიტა და მკვეთრად გამოყვანილი ძირით.

ამავე სამარხშია ნაპოვნი ლევაფერის სამსიხი, ცილიანდრული, ძირისკენ ოდნავ შევიწროებული.

თიხის შურჭულის გარდა, სამარხებში აღმოჩენილია ბრინჯაოს სამაჯურები. სამაჯურების ერთი ნაწილი სადაა, უორნამენტო. რამდენიმე ცალი კი შემკულია გეომეტრიული და პლასტიკური სახეებით.

ბრინჯაოს სამაჯურების გეომეტრიული სახეებით შემკობის ტრადიცია, მისი ნაზოვანი სახეებით შემკობა, დაწახანება ძე. V, პირველი ათასწლეულის პირველი ნახევრის მასალებისათვის საკმაოდ დამახასიათებელია. რაც მთავარია, ამ პერიოდში ფართოდ იყიდებს ფხვს ქვეწარმავლი თავებით სამაჯურები: მძეკობა, მაგარმა ხანდახან იგი იმდენად სტილიზებულია, რომ ძნელია გამოიკნობა. საზოგადოერ კვლევის გამოსახულებები, ჩვენს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი არქეოლოგიური მასალების მონაცემების, დიდი ტრადიცია, მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. იგი გვხვდება თიხის შურჭულზე, როგორც შემკულობის მოტივი; ზოგჯერ გვხვდება სამარხ იარაღებზე — მახვილის პირებზე ცალკეული ნაწილის სახით. საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი მასალათა შორის თითქმის ყველაზე ადრეული ხანის სახეების ბრტყელოვანი საკმინის გვერდზე გამოყვანილი ვეკლის ხაზოვანი რელიეფური გამოსახულება. იგი შედარებით კარგადაა წარმოდგენილი თრიალეთის შუაბრინჯაოს პერიოდის მიდღრულ ყურთანულ სამარხებში აღმოჩენილ დიდ თიხის შურჭულზე.

თრიალეთში, გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის შავად გამომწვარი თიხის შურჭულზეც არის გველის რელიეფური გამოსახულება. ამავე დროს უნდა აღინიშნოს, რომ თრიალეთის ადრეული პერიოდის ლითონის ნაწარმზე არ

გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ადრეული საფეხურის თიხის შურჭული.

გვიანი ბრინჯაოს პერიოდის ადრეული საფეხურის თიხის შურჭული.

ენეოლითურ პერიოდის თიხის შურჭული.

1958 წლის 1-ლ ოქტომბერს შესრულდა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის 9 წლისთავი. ამ ისტორიული თარიღის აღსანიშნავად პეკინის ტიანანმენის მოედანზე მოეწყო სამხედრო პარადი და მშრომელთა გრანდიოზული დემონსტრაცია. ცენტრალურ ტრიბუნაზე იდგნენ: მაო ძე-დუნი, ჯუ დე, ლუ შაო-ცი, ჩეუ ენ-ლაი, მათი თანამემამულეები და უცხოელი სტუმრები. დაიღეს 10 საათზე გაიმზა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო ჰიმნი. დაიწყო სამხედრო პარადი, რომელიც გადიარდა მშრომელთა შთამავლებულ მსვლელობაში, ჩინელი ხალხისა და კომუნისტური პარტიის ერთიანობის, ახალი ჩინეთის მშენებლობის გამარჯვების, სოციალისტური ქვეყნის მეგობრობის ვანტაჟების დემონსტრაციაში.

აკირველი ოქტომბერის ზეიმი პეკინის ტიანანმენის მოედანზე

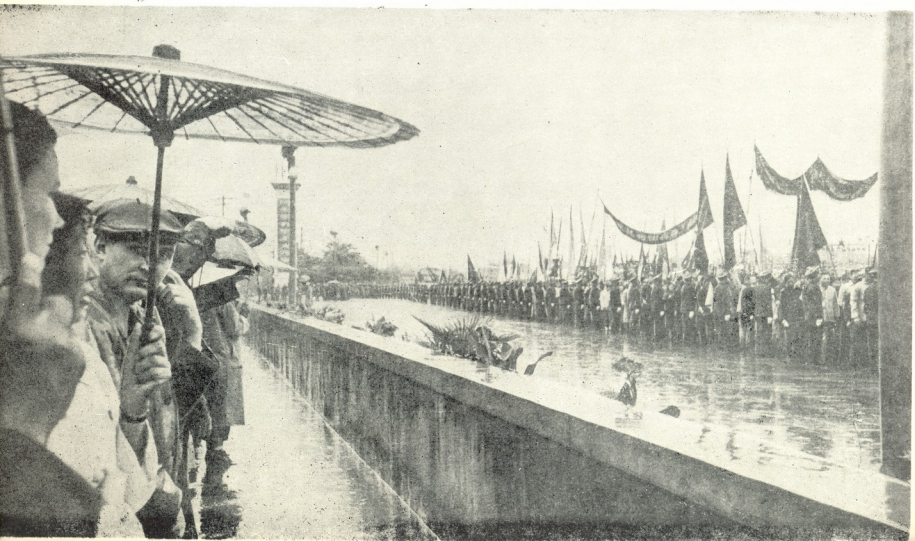
1. ახე იყო 1966 წლის პირველ ოქტომბერსაც. ყოველ კოლონას მოთავე მებრძოლები მიუძღოდნენ. ისინი მზურვალედ მიესალმე-ბოდნენ ჩინეთის ყველა გამარჯვების სულის ჩამდგმულ კომუნისტურ პარტიას, ხალხისებულმდგანელებს, ჩინეთ-საბჭოთა კავშირას ურდვეე მშობას.

შ. აუვადა და გაიფურჩქნა ჩინეთის უძველესი, შრავალაუკუნოვანი ხელოვნება, რომელიც ხალხის გენიამ შექმნა და ახლა ხალხსაც ემსახურება. დაუშრეტელი ფანტაზია და გამომგონებლობა აჩვენეს ჩინელმა მომღერლებმა, მოცეკვავეებმა, მუსიკოსებმა და აქტიორებმა ტიანანშინის შოედანზე. ხალხურობით, კლასტყურობით, სილამაზით, იდეურობითა და გრანდიოზულობით გამოირჩეოდა შათი ერთობლივი მხატვრული გამოსვლები ტრიბუნების წინ, უცხოელი და აქციონი ჩამოსული ჩინელი სტუმრების გასახარებლად.

შ. ჩინელი ხალხის შრომით და მხატვრულ შემოქმედებით წარმატებებს განციფრებული და აღტაცებული შეპყურებდა ტიანანშინის შოედანზე მსოფლიოს შრავალი კვენიდან სამეგობროდ მოსული შრავალი ათასი სტუმარი, რომლებიც მიუხედავად იმ დღის ძლიერი წვიმისა, ჩინური კოლგების ქვეშ თავს ბედნიერად გრანობდნენ და ახალ გამარჯვებებს უსურვებდნენ კოლგნებად ჩაველი ჩინელ მეგობრებს, იმათ ვინც თაჯის შრომით სოციალიზმის საერთო საქმეს ამტკიცებს.

5. ზღვაზე ღელავდა დროშებითა და ტრანსპარანტებით აფერადებული ტიანანინის ისტორიული მოედანი, გაზარებული თვალბით უმჯობრდნენ ისინი ტრიბუნებს, სადაც მათ მისასალმებლად სხვეთან ერთად მრავალი საბჭოთა მოქალაქე იდგა. ამ ორი დიდი ქვეყნის შშობამ კიდევ უფრო მტკიცე გახადა სოციალიზმის ბაზა.

8. ბევრი უცხოელი დაცხრო ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ზეიმს, ტრიბუნაზე იყვნენ საბჭოთა კავშირის, დემოკრატიული ქვეყნების წარმომადგენლები და მსოფლიოს თითქმის ყველა კუთხიდან ჩამოსული მოწინავე, პროგრესული აღმზიანები. ჩინელი ხალხისა და პარტიის ერთიანობის მოწამე გახდა საქართველოდან ჩასულ მოგზაურთა დიდი ჯგუფიც.

7. მწუხარი რიგებით, შეწყობილი და რიტმული ნაბიჯით ჩაიარეს ჩინელ სპორტსმენთა მრავალათასიანმა კოლონებმა, რომელიც ახალი ჩინეთის ფიზიკური და სულერი აღორძინების სურათს წარმოადგენდა. კუნთმაგარი და გულმართალი ჩინელი ახალგაზრდობა მუდამ მზად არის თვალისჩინივით დაიცავს თავისი სამშობლოს ბედნიერი აწმყო და უფრო უკეთესი მომავალი.

და ყელის შუა ნაწილზე შემოვლებული რელიეფური ზოლი. ზოგიერთი მათგანის ზედაპირზე წითელი საღებავი წასმული. თიხის ჭურჭლის გარდა, კომპლექსი შეიცავს ბრინჯაოს ბეჭედს. ბეჭდის თვალბეჭდში ჩასმულია ყვირული მინის გრძელი, როდის პირზე გამოხატულია წინა ფეხებზე წამოწილი ღლიანი.

სახბტრესოა ამ კომპლექსის ორი ნივთი — პირველი მათგანი ავგაროზი კაშიაია, ძოცისფრო, ზოგან მოყვითალო ფერისა; თვალური მოყვანილობის ზუსტ გამოხატულ ბაყევი, მეორე ავგაროზი — სყარაბეია პასტისა, მოყვითალო ფერისა.

დიდ ყურადღებას იმსახურებს ღრმა-ღელეში, პლასტმასის ქარხნის ტერიტორიაზე, 1937 წელს შემოხვეული აღმოჩენილი გვიანი ანტიკური ხანის არქეოლოგიური ძეგლები. მასალა შედგება მინისა და თიხის რამდენიმე ჭურჭლისაგან. მინის ჭურჭელი ოთხიანი, ერთი მათგანი სახელაქცებელი, იშვიათია თავისი ფორმითა და შექცელობით. იგი ფერადი ლურჯი მინისაგანაა ნაკეთები. შედარებით სქელკედლება და მძიმე ჭურჭლის ტიპი დაახლოებით ქვეყრის ფორმისაა და მთელ სიმაღლეზე შეჭრილია თეთრი და მუქი ყვითელი ზოლიებით. თავისი ფორმით სანბტრესოა მინის მეორე — ღია ცისფერი ჭურჭელი, რომელსაც გვერდები ჩაღარული აქვს („ჩაჭყლებულია“ სიკაქეზე). აქედამევა პატარა საწელსაცხელე მინისა, მოთვითი, ოდნე გადმომლი, გასქელებილი პირით; რამდენიმე ცალი თიხის ჭურჭელი (ღობი, ხელადა, ქილები, კოპოები).

1933 წელს ვაკეში საავადმყოფო კომბინატის მშენებლის დროს აღმოჩენილი იქნა კრამიტის სამარხი, სანბტრესო იმით, რომ მასში ნახოენია ავგაროზის (ძვ. წ. 27—ახ. წ. 14 წწ.) მონეტა, ხიირის ფურცლები ოქროსი და ოქროს ბურთულები.

მათ გარდა ამ პერიოდის არქეოლოგიური ძეგლები აღმოჩენილია საქ. სახ. მუზეუმის და საჯარო ბოლიოთუქის ტერიტორიაზე, ბალნეოლოგიური კურორტების მიდამოებზე და მთაწმინდაზე.

ამრიგად ძვ. წ. I ათასწლეულის მიწურულისა და ახალი წელთაღრიცხვის I ათასწლეულის I ნახევრის არქეოლოგიური ძეგლების სიმრავლე, მათი თილისის სხვადასხვა პუნქტებში აღმოჩენა, წერილობითი წყაროების სიმცირის პირობებში, ერთგვარ წარმოდგენას ვეძლევენ თილისის ტერიტორიის ამ პერიოდის დასახლებებზე. მისი მოსახლეობის სამეურნეო-კულტურული და სოციალური ყოფის შესახებ.

პირველ ყოვლისა, არქეოლოგიური მასალის მიხედვით ირკვევა, რომ ძვ. წ. I ათასწლეულის II ნახევარსა და ახ. წ. I ათასწლეულის I ნახევარში თილისის მოსახლეობას საქონლის გაცხოველებული გაცლა-გამოცლა პეონია არა მარტო საქართველოს ტერიტორიის ცალკეული მხარეების მცხოვრებლებთან, არამედ სხვა ქვეყნების ხალხებთანაც. ამას მოწმობს თილისის სხვადასხვა უბანში და მის მოსაზღვრე ადგილებში აღმოჩენილი უცხოური მონეტები. დიდი რაოდენობით მათი აღმოჩენა თილისის ტერიტორიაზე იმ დროს სასაქონლო მუერუნობასა და ვაჭრობის განვითარებაზე, ვაჭართა ფენის არსებობაზე მიუთითებს. ძნელია თქმა, თუ რა საქონელი იყო მიმოქცევაში ამ იმ დროს.

აქვე ნახვენ ანტიკური პერიოდის მასალათა შორის თითო ოროლა შემოტანილი ნივთებიც ჩანს. ასეთად მივგანჩნა: კაური (ლევნოქია), პასტის საყიდი ბაყისი გამოსახულებით და თილისმა ხიოგის გამოსახულებით. ე. წ. „ეგვიპტური სყარაბეი“ და სხვ. 1957 წ. ღრმა-ღელეში

პლასტმასის ქარხნის ტერიტორიაზე მოპოვებულ მასალათა შორის შემოტანილია ჩანს მინის ფერადი, თეთრი და ყვირული ზოლიებით შემკული ჭურჭელიც. თილისის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი არქეოლოგიური მასალების მსგავსება მოსაზღვრე ტერიტორიის არქეოლოგიურ მასალებთან, ხანდახან კი მათი ზუსტე ერთგვარობა ამ რაიონებში მცხოვრებთა შორის გაცხოველებულ ურთიერთობაზე მეტყველებს.

საქეოლოგიურ ნაგებობათა ნაშთები ჯერჯერობით არ არის მიკვლეული. დღისათვის შემორჩენილი თილისის ციხის ნანგრევების შესახებ ჩვენ მალთან ძუნჭი ცნობები გვაკანია. აღნიშნული ციხე, როგორც წერილობითი წყაროებიდან ჩანს, აგებულია IV საუკუნის II ნახევარში, მეფე ვარაზ-ბაკურის დროს, როდესაც თილისი საკმაოდ მჭიდროდ დასახლებული ყოფილა. როგორც ცნობილია, ამ ციხის ერთ-ერთი დანიშნულება იყო გაეპარებინა იმდროინდელი დედაქალაქი მცხეთა; ნიშანდობლივია ისიც, რომ სპარსთა მიხედვით, პიტიაშუმს, რომლებიც ქართლის მეფეთისათვის თვალური უნდა ედგენებინათ, თავის რეზიდენციად აურჩევიათ თილისი. ამრიგად, IV საუკუნის ბოლოს თილისი უბრალო დასახლებულ პუნქტად კი არ იწოდება, არამედ „ქალაქად, ციხედ“. IV საუკუნიდან მოყოლებული ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობანი იწვევდნენ თილისის თანდათანობით ზრდას, სავაჭრო-ხელოსნური ურთიერთობის გაფართოებას. V—VI საუკუნე იყო „ნამდვილი ისტორიული მოსარჩინი“, არა მარტო ეკონომიური განვითარების თვალსაზრისით, არამედ აგრეთვე სოციალური, პოლიტიკური გარდატეხების მხრივაც. ფეოდალური ურთიერთობის გამარჯვება დაიდა შეუწყო ხელი საქართველოში ვაჭრობა-ხელოსნობის განვითარებას. საქალაქო ცხოვრების აყვავებას... ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობის გამარჯვების წყალობით, სავაჭრო ურთიერთობა გაცხოველდა. მან კი წარმოევა ახალი ქალაქები, ხოლო ზოგი ძველი ციხე-ქალაქი ქალაქად გადაიქცა. მაგარამ, ამასთან ერთად, თანდათან დაეცა ზოგიერთი ძველი წინავედლური ხანის ქალაქი. V—VI საუკუნიდან იწყება აგრეთვე ქართლის უძველესი დედაქალაქის—მცხეთის ეკონომიური და პოლიტიკური მნიშვნელობის დაცემაც. ასეთი გარდატეხის ეპოქაში წარმოიშვა თილისი, როგორც დედაქალაქი“ (დ. გვრიტიშვილი, შ. მუსხიხა).

სამეფო რეზიდენცია მცხეთიდან თილისში გადმოიღოს VI საუკუნის დასაწყისში და ამ პერიოდიდან თილისის ხდება ქართლის დედაქალაქი. ამრიგად, თილისის ტერიტორიის დასახლება, ჯერ ციხე-ქალაქად, ხოლო შემდეგ მის დედაქალაქად ქცევას. პირველ რიგში, ხელი შეუწყო მისმა გეოგრაფიულმა მდებარეობამ. მტკვრის ხეობაში მოქცეული თილისის ტერიტორია წარმოადგენდა ტაფობს და შესაძლებელი იყო მისი მორწყვა, მიწათმოქმედების წარმოება. მცხოვრებთ შეეძლო მდ. მტკვარზე თევზის წარება; დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა იმასაც, რომ თილისის გზაჯვარედინზე მდებარეობდა. აქ გავიდა დიდი გზა, რომელზეც ქართლს სპარსეთთან აკავშირებდა.

ამრიგად, მატერიალური კულტურის ძეგლების მიხედვით, თილისის ტერიტორიის დასახლება უძველესი დროიდან (წნოლითის პერიოდიდან მაინც) მომდინარეობდა, მომდევნო პერიოდში დასახლებულს ეს პროცესი თანდათან ფართოვდება; ძვ. და ახ. წ. მიჯნადა მოქცეული ეს ტერიტორია საკმაოდ მჭიდროდა დასახლებული; VI საუკუნის დასაწყისში მცხეთიდან ქართლის სამეფო რეზიდენცია გადადის თილისში, რომელიც ხდება ქართლის როგორც ეკონომიური, ისე პოლიტიკურ ცენტრად.

სცენა სპექტაკლიდან „ოქმულება ნაწილი ადამიანზე“.

რულა. მისმა ნამუშევრებმა მალაქოძის შეფასება დაიმსახურეს მოზარდთა თეატრების საკავშირო ფესტივალზე. ბევრი საინტერესო წარმოდგენა უჩვენა თეატრმა თავის მაყურებელს. რეპერტუარში იყო ზღაპრები (ი. არაყიშვილის „ია და ცისკარა“, ზაქის და კუხიცივის „ზღაპარი ზღაპრებზე“), ისტორიულ-მიოკრაფიული პიესა („ალექსანდრე პუშკინი“ დ. დელისა), კლასიკა (ა. ოსტროვსკის „უცუარი სიმღერე“, მაინ რიდის „უთაჲო მზე-ღარი“); აგრეთვე ბ. პოლოვსის ცნობილი რომანის ინსცენირება „ნამდვილი ადამიანი“, ს. მიხალკოვის „სომხ-ერო“, ვ. როზოვის „ცხოვრების ფურცელი“, გ. ბერძენიშვილის „კოჲლი მეწისქვილე“ და სხვ.

თუ ი. არაყიშვილის „ია და ცისკარა“ (დაღმა რ. შაფთაშვილისა) საერთო მოწონება დაიმსახურა, ამას ვერ ვიტყვი გრ. ბერძენიშვილის „კოჲლი მეწისქვილეზე“ (დაღმა ვ. ვოლგუსტისა). სამწუხაროდ, თვის პიესას აქვს იმგვარი მხატვრული ნაკლოვანებები (გაუმართლებელი სიტუაციები, ხასიათების სტატეორება), რამაც ერთგვარად განაპირობა სპექტაკლის წარმატებლობა. რეჟისორმა ვოლგუსტმა ვერ შესძლო ცოცხალი, მართალი ატმოსფეროს შექმნა და პირობითობამ, სიყალბემ მოიკალათა სცენაზე. გაუმართლებელია ისიც, რომ დამდგმულმა მთლიანად დაუკარგა პიესას მისი ეროვნული კოლორიტი. თუმცა ზოგიერთმა მსახიობმა წარმატებით განასახიერა რამდენიმე გმირი, სპექტაკლი მაინც მკრთალი და ხელოვნური გამოვიდა.

წარმატება ხელა წილად ბ. პოლევოის რომანის „ნამდვილი ადამიანი“ ინსცენირებას (დაღმა ნ. მარშაკისა, მხატვრები ი. შტენერგი), სპექტაკლის ღირსება მის მაღალ პატრიოტიზმში, მის კეთილშობილ პუმიზიზმშია. ამიტომაც ასე დამაჯერებელია მფრინავ მერსიკის თავგადასავალი; ამიტომაც შეიკვარა მაყურებელმა ნამდვილი სამართა ადამიანების — მერსიკის (ნ. ჭონიშვილი), გორბოივის (რეს. დამს. არტ. ლ. რომანოვი), კლავდია მიხაილოვანს (რეს. დამს. არტ. ი. ბელენკო) სახეები.

სხვაგვარი ხასიათისაა ს. მიხალკოვის „სომხრეო“, მასში ავტორს არ დაუსახავს არც განსაკუთრებული პირობებში, არც მაღალი მიზნები. პიესა დაწერილია მსუბუქად და აგებულია გაუგებრობაზე. სპექტაკლის დამდგმულმა, რუსთაველის სახელობის თეატრალური ინსტიტუტის დიპლომანტმა ვ. რციხლაძემ და მსახიობებმა სცადეს ეჩვენებინათ მხიარული, ცოცხალი წარმოდგენა საბჭოთა მაგნევის დასვენების, გართობის, მეგობრობის შესახებ.

უთუოდ საინტერესო სცენური სახე

კატაკა თბილისელთა მებოზარი

(მოზარდ მაყურებელთა რუსული თეატრის სპექტაკლებზე)

ნადია შალუტაშვილი

ხელოვნებაშიცოდნობის კანდიდატი

ენინგრადის მოზარდ მაყურებელთა თეატრი ს სამხატვრო ხელმძღვანელმა ბ. ვ. ზონამ ერთხელ ჰკითხა სტანისლავსკის, თუ როგორ უნდა ითამაშონ მსახიობებმა საბავშვო თეატრის სცენაზე. დიდმა რეჟისორმა უპასუხა: „ჩემის აზრით, ისევე, როგორც უფროსებისათვის, მხოლოდ უფრო უკეთესად. — მეტი

სიმართლითა და სიწმინდით“... საბჭოთა მოზარდთა თეატრს ახალგაზრდობის აღზრდის მეტად მნიშვნელოვანი ფუნქცია აკისრია. ამ როლს წარმატებით ართმევს თავს თბილისის მოზარდ მაყურებელთა რუსული თეატრი, რომელიც დიდ და სასარგებლო საქმეს ეწევა. გასული 1957 — 58 წლის სეზონი თეატრმა საკამო წარმატებით დაას-

შექმნა ნიჭიერმა მსახიობმა რეს. დას. არტ. ჩ. კიროვამ (ვოვა პესტიკოვი), რომელმაც დიდი სითბოთი და უშუალოებით გვირგვინა „მექსიკელით“ გატაცებული, ცოცხალი და გულმარათალი ბიჭუნას სახე.

ტრაგედიის ამბლუსათვის საჭირო აქტიორული მონაცემები გამოამკლავა ახალგაზრდა მსახიობმა ა. უზნაძემ შურკა ტინინკის როლში. ამავე როლს გამოცდილი მსახიობი რეს. დას. არტ. ვ. ბუბუტივიშვილი ასრულებს, თუმცა მას უკვე უჭირს ასეთი ხასიათის როლების შესრულება და ბავშვურ სიმკვირცხლეს სცვლის ხელოვნური ტემპერამენტით, რაც, რასაკვირველია, დიდად ენებს სცენურ სახეს.

სეზონის დასასრულს, უკანასკნელ პრემიერად თეატრმა მაცურებელს უჩვენა ბავშვების ერთ-ერთი საყვარელი მწერლის მან რიდის ცნობილი ნაწარმოების „უთავო მხედარის“ ინსცენირება (ინსცენირების ავტორია ი. რუბინშტეინი).

გამოცდილმა რეჟისორმა ნ. მარშაკმა ინსცენირების ფარგლებში (რომელიც, როგორც თითქმის ყველა ინსცენირება, გარკვეული ხარვეზებით ხასიათდება) შექმნა ემოციურად დაძაბული, საინტერესო სპექტაკლი. თეატრს უფარდა, მექსიკელის სევედი სილერას მაცურებელი თავიდანვე შეჰყავს ნაწარმოების გმირულ-რომანტიულ სამყაროში, და ეს განუყოფილებლა ბოლოიდ არ სტოვებს მას.

ერთიანი მოქმედება, დაძაბული რიტმი, ანსამბლურობა, ფერადოვანი, ორიგინალური მიზანსცენები — ყველაფერი ეს სპექტაკლის ღირსებას წარმოადგენს.

სპექტაკლის წარმატება განსაზღვრა ახალგაზრდა ნიჭიერი მხატვრის დ. ნოდის მხატვრობა. სპექტაკლში იგი, ფონი ილუსტრაცია კი არ არის, არამედ ორგანულადაა შესული პიესის გმირთა მოქმედებაში, მჭიდროდაა დაკავშირებული მოქმედ პირთა განცდებთან.

ყოველგვარ პომპეზურობას მოკლებული, ძუნწი, მეტყველი დეტალებით მხატვარი კარგად გამოვლევს მოქმედების ადგილს. მაგალითად, გიგანტური კატკუსების ჩრდილი ყვირთულ სილაზე ქმნის გარუჯულ-დაბანაკებული ველების სურათს.

სცენურ სახეთა შორის ყურადღებას იპყრობენ: ი. სუხანოვი (ჯერალდი), ლ. რომანოვი (ზეფსტეინი), ს. ევანგელიდი (ლუჩა), ლ. გავროლოვი (პენრი), ი. ბალა (კალაუნი).

თეატრის რეპერტუარში, ახალ დადგმებთან ერთად, გარკვეული ადგილი უჭირავთ ძველ და ადღვინილ

სცენა სპექტაკლიდან „ზღაპარი ზღაპარზე“.

სპექტაკლებს, რომელთაც არ დაუკარგავთ თავიანთი მხატვრული ღირებულება. ამ მხრივ აღსანიშნავია ვ. როზოვის პიესის „ცხოვრების ფურცელის“ და ა. ნ. ოსტროვისკის „უცნაური სიმღერის“ დადგმები. ვ. როზოვი კარგად იცნობს ჩვენს ახალგაზრდობას, მის ფიქრებს, ოცნებებს, მისწრაფებებს. მის ნაწარმოებებში ნამდვილი ცხოვრება სუნთქავს, მისი გმირები ცოცხალი, რეალური ადამიანები არიან.

„ცხოვრების ფურცელი“ ახალგაზრდობისათვის მნიშვნელოვან და სერიოზულ საკითხებს ეხება, ავტორი მხატვრულ სახეებში (ბორის მაკატრიონის მაგალითზე), გვიჩვენებს თუ

როგორ ისწავდეს ჩვენი ახალგაზრდობა ცოდნისაკენ, როგორ იბრძვის იმისათვის, რათა გახდეს ახალი ცხოვრების განათლებული, შეგნებული მშენებელი. შრომა, მეგობრობა, — აი, ის ნათელი იდეალები, რომლებიც გამსჭვალულნი არიან პიესის ახალგაზრდა გმირები.

პიესაში ნაჩვენებია საბჭოთა ადამიანების მდიდარი, მჩქეფარე და მრავალფეროვანი ცხოვრების მხოლოდ ერთი ფურცელი, მაგრამ ამ ერთ ფურცელზე აღიგნება ამ ადამიანთა მღაღი გრძობები, მათი კეთილშობილური იდეალები.

სპექტაკლის დამდგმელმა მ. გიქმიყელმა სწორედ ეს მომენტი მიი-

სცენა სპექტაკლიდან „მოქმედება ნამდვილ ადამიანზე“.

სცენა სპექტაკლიდან „გამოქცევა“

სცენა სპექტაკლიდან „ნაკარქეია“

სცენა სპექტაკლიდან „ზღაპარი ზღაპარზე“

ჩნია გამოსავალ წერტილად და გვიჩვენა ის ძნელი, მაგრამ სწორი გზა, რომელსაც პიესის გმირი ეწევის ცხოვრებაში.

რეჟისორმა მთელი თავისი ყურადღება მოქმედ პირთა ხასიათებზე, მათ ურთიერთობაზე გადაიტანა; ამიტომაც სპექტაკლში ისინი მართალი და ცოცხალი არიან. სადა, ფსიქოლოგიურად გამართლებული მიზანსცენები, შემოქმედის შემოქმედებით მიმდგრება — ყველაფერი ეს ქმნის მოქმედებისათვის საჭირო ატმოსფეროს. სპექტაკლის შემსრულებელთა შორის თავისი გულწრფელობით გვაღელვებს რეს. დამს. არტ. თ. ორიოლი (ელიზავეტა მაქსიმოვნა).

მდიდარი შინაგანი ბუნების, მტკიცე წარმოსუფის ადამიანს წარმოგივლებენ ნიჭიერი მსახიობი ნ. ჭონიჭოვი (ბორის ბოკატინოვი).

ოსტროვისის „უეცარი სიმდიდრის“ დადგმა აღსტურებს მისს, რომ თეატრის რეჟისურა და მსახიობები დაუფლებულნი არიან ნათელ სხეულზე ხელოვნებას, რომ თეატრი მხატვრულად საინტერესო ძალას წარმოადგენს. ცმაყოფილების გრძნობით უნდა აღვნიშნოთ, რომ მან დასძლია ა. ოსტროვისის ეს რთული ნაწარმოები. გვიჩვენა უფოლდ კარგი სპექტაკლი. დამდგმელმა მ. ვახანიანსკიმ, მხატვარმა ი. შტენბერგმა მსახიობებთან ერთად სინიორა ვანსახიერეს ოსტროვისის მიერ გენიალურად ასახული „ბუნების სამყარო“ ობროლობისა და ძალადობის ადვილსამყოფელი.

სპექტაკლს თავიდან ბოლომდე მოსდევს ფულის ძალმომრეობის თემა. ფულია მთავარი მამოძრავებელი ზამბარა, კერძი, რომელსაც ეთყვანება ყველა.

გამიღრმების სურვილმა ბევრი ცოცხა და დანაშაული ჩაადენინა მიხელე მიხეი კრუტიციის. რეს. დამს. არტ. ა. იულინი სიმართლით წარმოასახავს თუ როგორ გადაგვარდა; რაოდენ სულიერი სიცარიელემდე მივიდა მისი გმირი; როგორ სტანჯავს იგი ცოლს, დისწულს, მისთვის სამყაროს რეალობა განსხეულებულია ფულში. კრუტიციის თვითმკვლელობა მსახიობის შესრულებით წარმოგიდგება როგორც დამახინჯებული, სიძინწისა და სისარბისაგან დამსხვრეული ცხოვრების კანონზომიერი შედეგი.

ქმრის პათოლოგიური სიძულწის მსხვერპლია კრუტიციის ცოლი ანა ტინიონოვა. მსახიობი თ. პაბიკაშვილი გვიჩვენებს ამ ადამიანის სრულ სულიერ სიციროვებს. მის მიერ კეთილად და მოკრთის კრატერიუმის დაცარგავს. არაერთი ადამიანური ღირსება აღარ დატოვია, ისე გასრობა იგი მგლოვრ კანონებზე ავტოტოტა ცხოვრებამ, და ახლა მას ცხოვრების მწვერი ტალღები ნაფოტითი მიაქანებს უფსკრულისაკენ.

ადამიანური გრძნობები, სურვილები, განცდის უნარი ჯერ კიდევ აქვს შენარჩუნებულნი ნასტიათს. მსახიობი ე. ალალოვა ფაქიზად, მაგრამ ამასთან ერთად დრამატინომით გადმოგვცემს თავისი გმირის განცდებს. ნასტიათს დრამატულ მდგომარეობას, მის უსასოებას მოძალადეთა წინაშე.

ჭორიკანა, ძუნწი, ბოროტი ბივიანური იდეაკაცის ზეგაროვან დროწივალე სახე შექმნა რეს. დამს. არტ. ე. გლობენკომ. გლობენკო-ჭორიკანა მთელი სპექტაკლის მანძილზე როლის სტიკაშია, მისი ხმის მდიდარი ინტონაციები, სახის მეტყველი მიმოქა, ყოველი მოძრაობა გვიხატავს მუშარული სულისყვეთებით გამსჭვალული არუბას, რომელიც მდიდრების წინაშე ციტირად მლიქვნლობს, ხოლო სუსტების და მოჩრჩილების ბატონი და მმბრანებელია.

ფულის, კამიტალის საშინელი ძალა წარმოდგება მაყურებლის და სპექტაკლის მამხილებელი პათოსი ზიზღისა და აღფოთების გრძნობას იწვევს მასში.

აქ ჩვენ შეგვხვთ რამდენიმე სპექტაკლს, აღვნიშნეთ თეატრის ძირითადი წარმატებები. მაგრამ მომავალში თეატრის ხელმძღვანელებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს რეპერტუარს, სადაც დღემდე საგრძნობლად მცირედ არის წარმოდგენილი საბავშვო პიესები. პირველი რიგში თეატრი მოზარდებს უნდა შეხვედეს და ამიტომაც რეპერტუარი ბავშვებისათვის უნდა იყოს შედგენილი.

გარდა ამისა, თეატრმა მეტი უნდა დაედას ქართულ მასალაზე დაწერილი პიესები, საბჭოთა პიესები, რომლებზე ჩვენს მომავალ თაობებს აღზრდიან საბჭოთა მორალის კეთილშობილური პრინციპების მიხედვით. ჩაუნერგავენ მათ კომუნისტურ იდეალებს.

თეატრს, როგორც აღვნიშნეთ, აქვს საინტერესო და კარგი დადგმები (მაგ. „ცხოვრების ფურცლები“, „უეცარი სიმდიდრე“, „უთავი მხედარი“). ასეთი სპექტაკლები უფრო ფართო საზოგადოებრიობას უნდა გუჩენილი, გავცნობთ მაყურებლების მეტ მასს თეატრის შემოქმედებით მუშაობა.

უფაოდ კარგი იქნება, თუ კულტურის სამინისტრო და სხვა სახელმწიფო ორგანიზაციები დახმარებას გაუწევენ თეატრს შენობის საკითხის მოგვარებაში და ხელს შეუწყობენ ახალგაზრდა ნიჭიერი მსახიობებით დასის დაკომპლექტებას.

მოზარდთა რუსული თეატრი ჩვენს რესპუბლიკის შემოქმედებითი ცხოვრების აქტიური მონაწილეა. მის სპექტაკლებს ესწრება ბევრი ქართველი მაყურებელი. თეატრს ყველა პირობა უნდა შეუქმნათ, რათა უკეთ იმუშაოს, უფრო მეტ წარმატებებს მიღწიოს.

ქანრული სურათები თბილისის სსოვრებიდან

გიორგი დარისბანაშვილი

რესპუბლიკის სახალხო არტისტი

ამბოთა ხელისუფლების დამყარებამდე ავლარის სცენისმოყვარენი არაორგანიზებულად მართავდნენ წარმოდგენებს. ვინც პიესას იმოწინადა და სცენისმოყვარებს თავს მოუყრიდა, იმას უნდა ეთამაშნა მთავარი როლიც, მიუხედავად იმისა, შეეძლო თუ არა მას ეს. ხშირი იყო შემთხვევა, როცა წარმოდგენა ურეისიროლად დავიდებამს. ვისაც რა გინდოდა, იმას ვაკეთებდი სცენაზე. ერთხელ, ეს იყო 1920 წელს, ერთმა უფროსმა ამხანაგმა იმოწინა ნაკლებად ცნობილი ავტორის დ. გაბრუაშვილის პიესა „ბრძოლა არსებობისათვის“. მის დასადგმელად მუშაობას შევუდგენი. მე სცენაზე პირველად გამოვდიოდი და ამიტომ ერთსიტყვიანი როლი მომცეს, რომელიც სასუძვლიანად „დავამოყვებ“.

უფროსები მასობრივ სცენებში მონაწილეობის მისაღებად განგებ იწყებდნენ ხოლმე ისეთ ახალგაზრდებს, რომლებსაც დღენიდაც ჩხუბზე ეჭირათ თვალი. წარმოდგენის დროს ზოგიერთ უწესიერო ახალგაზრდას თავიანთი ამხანაგების შიში და რიგი ჰქონდა და წესიერად იქცეოდა. ამ სპექტაკლში მონაწილეობისათვის ასეთი ახალგაზრდებიც იყვნენ მოწვეულნი.

პიესის მიხედვით ხელნართული ბრძოლა იმართება ბატონის მდევრებსა და აჯანყებულ გლეხებს შორის. სცენაზედაც ვაჩვენებ ეს უთავბოლო ხოცვა-ჟლეტას. სცენაზე მდევრების მებრძოლი დარჩა, დახოცილები სათითაოდ გაგვყავდა სცენიდან. ჩხუბის თავი სცენის ბოლოს ედო და ვიდრე ყველას არ ვაგვიყვანებდი, იმის ვაკვანა შეშუძულებდი იყო. ერთი-ორი კაცი რომ ვაგვიყვანებო, ის ჩუმად დაკვიშებოდა „მოილი, ახლა მე ვაძიყვანებო“. ჩვენ შიშისაგან ხელში აყვანილი მივცვლებული უკან დავდეთ და მასთან მივიდით. ახლა კულისებიდან რეჟისორმა ფეხების ბრავუნნი დაკვიწო და „რას შევბოთო“ — გვიყვით. მცირე დაბნეულობის შემდეგ ისევ თავიდან დავიწყებო მდევრების გატანა. ამაზე მოვლად გადაიარა ჩვენი ამგზავ „არტისტი“, უცებ წამოდგა, ერთი შეგვიერთება და სცენიდან კულისებში გავარდა. ისე ვაგვცვლებული იყო, რომ ყველას შეეშინდა და აქეთ-იქით მიიმალა. მაყურებლებში სიცოცხლის-ხარხარა ატყდა.

— ხედავ, კაცო, მკვლარი გაცოცხლდა!
— არა, თანაც, როგორ შეგვანება..!

სცენისმოყვარეთა მიერ დადგმული სპექტაკლების დროს ასეთი კურორები ხშირად ხდებოდა. მაგრამ ეს ჩვენ გულს არ გვიტყვია და მაინც სიყვარულით მივისწრაფოდით სცენისაკენ.

მურაშკოვის თბილისის საგარეუბნო თეატრის დილის ხნის ისტორია აქვს. სამბოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ იქ მე-11 არმიის წითლარმიელებმა აღადგინეს. ისინი იქ წარმოდგენებს მართავდნენ რუსულ ენაზე. მოიძებნენ თეატრის უფროსი, რომელმაც ჩემი თხოვნის შემდეგ სამიწველით დამართო ნება პარალელურად ქართული წარმოდგენებიც გამართა. მალე დაიწყო რეპერტუციები, ჩემიანად სულ ექვსი კაცი ვიყავით: გიორგი მჭედლიშვილი (მოკარინახე), ლადო სულთანბეგილი,

შალვა ჯაფარიძე, ძმები დავილოვები — და მე. ვინაიდან სცენისმოყვარე ქალები არ გვყავდა, ამიტომ „უქალი“ პიესები შევარჩიეთ.

1921 წლის ერთ კვირა დილას შევასრულეთ „ორი მშვიერი“ და „ტიმოთეს ლევი“. ჩვენმა პირველმა წარმოდგენამ ისეთი გულწრფელი მოწონება დაიმსახურა, რომ თეატრის უფროსი — წითელი არმიის მთავარი, სცენაზე ამოვიდა. მსახურის ნიშნად ხელი ჩამოგვართვა და ვვთხოვა შემდეგი პიესის შუადგმა დავეჭქტებინა. ყველაზე დიდი სიხარული ის იყო, რომ რუს ადამიანს, რომელსაც ჩვენი ენა არ ესმოდა, მოეწონა წარმოდგენა, და რაც მთავარია, მომავალი მუშაობის სტიმული მოგვცა. გაიშალა ჩვენი წრის მუშაობა. წრის პირველი მერცხლები ცას ეწვევიდით სიხარულით. „ურწმუნო თომები“ კი, რომლებსაც ჩვენი განარჯვების არაფერი სჯერდებოდა, ახლა ბილიშის მოხდით მოვიდნენ სამუშაოდ. კიდევ ვიწვინეთ უქალი პიესა „არკადიას სალილი“ და მეორე წარმოდგენაც შაბათ საღამოს დავდეთ. უბნის მოსახლეობამ თანდათან სიყვარული და პატივისცემა დავიმსახურეთ. ნაწილი ჩვენი უბნის ბიჭებისა, რომლებიც ერთმანეთს დანით კენწულაობას ეჩეოდნენ და ცუდ გზას ადგენენ, ჩვენგან ჩვენს საქმიანობაში.

ამ უწინშენლო შრომამ იძინდალ კარგი ნაყოფი გამოიღო, რომ მალე ჩვენი რაიონის ცნობილი სცენისმოყვარენი: ენა კულანაშვილი, ზესო მასოურაძე, გიგო პაპინაშვილი, გარსო ვამარჯუაშვილი, გიორგი ჭუჭუნიშვილი, ვასო ფრიაშვილი, ალ. ზუციშვილი, ვარდენ კერვალიძე და სხვებიც შემოვიკრიბდნენ.

ამის შემდეგ გადაწყვიტეთ ა. წერეთლის ისტორიული პიესა „პატარა კახი“ დავგვეღა.

„პატარა კახის“ რეპეტიციებზე ძალიან ბევრი ძველი სცენისმოყვარე იყრიდა თავს, ისინი მოდიოდნენ ძეილიშვილის სანახავად... იმართობოდა სჯავ-ბასის განვლილი მუშაობაზე და ბევრ კურორულ შემთხვევასაც ივხებდნენ ხანდახან. პოპულარული იყო ვინმე მერცხალუს ვითურაკები და ოინბაზობა. მერცხალუთა თავის დროზე კარგ სცენისმოყვარეთა ითვლებოდა. მაგრამ ამ დროს სცენიდან განდევნილი იყო ლოთობის გამო. მას ერთხელ მურაშკოვის თეატრში, ერთი ასეთი აფხმა გამოვიტყვე: მურაშკოვის სახალხო თეატრში ლადო მესხინძელის მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება „შექსპირის“ „ჰამლეტი“.

საერთოდ მურაშკოვის თეატრში, ძველად, მესხინძელის ხშირად იწყებდნენ სხვადასხვა წარმოდგენებში მონაწილეობის მისაღებად, მაგრამ იმ საღამოს მერცხალუსა სულ არა ჰქონია მისი მოწვევის განზრახვა. მას ეს შემოსაძლის თვალსაზრისით ვაკუტეობდა. იმ დამეს თურქ იძინე ხალხი მოაწვდა თეატრს, რომ ბილეთები არც იყო და კონტრამარკები იყიდებოდა. შემდეგ, როცა ხალხი სულკანაბული ელოდებოდა დიდი არტისტის გამოჩენას, ფარის წინ გამოდის კაცი და აცხადებს. „ვინაიდან პატრიცეპული ლადო მესხინძელი ავადმყოფობის გამო არ გამოცხადდა, „ჰამლეტი“ სწავლად წაიკა პიესა „ქონხა“, მერცხალუს მონაწილეობით“. ამას მოჰყვა სცენაზე, ყვირილი, როგორც იქნა დაწყნარებულა ხალხი და სცენაზე, დიდი ხელოვანის

ზედი ქველ თბილისზე

სანჯინი

ძველი და ახალი თბილისი

საკი მაღალი...

პროსპექტს მიჰყვება კაცი მაღალი, ბევრის მწაველი და ხანდაწმული, იღლით მიჰქვს სახლი ახალი — გრავილი ქალაღღე გადახაზული.

მოდის და ვუცკერ მოხუც შემომქმედს, (მის გოლიათურ ღონეს დიდება) მძიმე სვეტებით მორთულ შენობებს მომავლისაკენ რომ ეზოდება.

ღამეებს თვითრად ტეხდა გარმაგი, გაღვნილი ღამე დილისთვის,

საკი გულმკანი

ბადარჩინილი ჩუქურთმა

მოდიოდა სამშვილდელი მგოსანი, გაუსწორდა ფიტარეთის ხეობას... უწრაფოდა მგოსნის სიტყვა ფრთოსანი, ბრძოლადა აღძრულ თბილისელითა დღეობას!

დალოდა მოხუცს ისეც თავი უხურდა... წამით შედგა უპატრონო ტაძართან, ყოწილბანი ქვით ამტარებდა ჩუქურთმას და არც კარის ჩამორღვევს დაწარდა.

ჩოგორც დომბა, როგორც ხარი რქოსანი, წმინდა ტაძრის წარვეთი იყო გაროული; ჩანეთ ხელში ზედ მიტერა მგოსანი, რათა ეხსნა ორნამენტი ქართული:

..მაგ ზღუდეს რომ ბუდასავით ეხლდები, კაფე ვაზებს, გამოყვითლს ტინიდან, — არ შეხებლყო ხელგონების ძეგლებში ამ გვარგიდან დანთხეული ტყინითა!

გიორგი ჩიქობავა

სიკრუარის ანჩისხატი

დავიწყებას შეიღებნა წლები, რამდენ ბრძოლის ქუჩილი და ტეკა... მანც ლავს ანჩის-ხატზე თვლები, თვლებში სუნთქავს ოპიზარი ბეკა.

მოკედლილი ოქროცურვილ ვერცხლით, გამოიწროო რვაასი წლის ალში, როგორც დღეღუში შენახული ცაცხლი ან სიმღერა დარხეული ხალხში.

..პირი ღმრთისა! წაშლილია უკვე ფერთაფერის ნატამალი მოჩას,

რომ დაამშვენოს ჩვენი ქალაქი, რომ უკეთესი გადეს თბილისი.

ბრძოლა მისთვის დიდი დღეობა, ებრძვის ღამეებს ჯანის განწრვიო, რომ კომუნისწმი მისი შენობაც ჩასდგეს რიგითი ვარისკაცივით.

პროსპექტს მიჰყვება კაცი მაღალი, ბევრის მწაველი და ხანდაწმული, იღლით მიჰქვს სახლი ახალი — გრავილი ქალაღღე გადახაზული.

ყოწილბანა იძრო მრუდე მახვილი, მსგავსად მართლა გაკვეთილ რქოსანთა დაქუქა და „გოურის“ ძახილით ამოიჭრა მოხუცებულ მგოსანთან.

ჩუქურთმები ჩანვით როგორ დავცაიო, ეს იყო შენართება ზღაპრული ქნარის სიმებს სახსისხლოდ დაცვა მრუდე ხმალი, მრუდე ხელი დავკრული.

მომღერალმა მოიქნა ქნარი და თავში დავჭრა ვადამთიელ ზარბაროს... წამოდგება თუნდა სისხლის ღვარვიდან, რომ ჩუქურთმა თავის მკერდის დაფაროს!

მტერს წითელი რიდე ეყო ჭილობა — მოეურნავდა სისხლი გოგრა თავიდან... მომღერალმა შეიხვია ჭრილობა, ჩუქურთმები აკრთვა და წავიდა.

მაგრამ ხალხი ოსტატს ქებას უკმევს, ხელოვნებას დღეს ვინ შეგვიბოჯავს!

დიდოსტატი ვავიჯრის ოქროს რვაასი წლის წინანდელი რეკა დღესაც ისმის, დღესაც ფიჭრებს იბურბებს თამარ მეფის დროინდელი ბეკა.

ანჩის-ხატი... ძველთა გულის ძეგრა, ეს წარსულის საამაყო კვერთხი შეიფარა საბჭოურმა გრამ, ვით თბილისის საშაული ერთი.

ფირსმანის ფუნჯი

ის დღეღუში ცხოვრობდა მარტო, ვაზებს ხატავდა ხაცვ მტეგვიანს, ნატრობდა: ტეკა არუით გამაბობი, ღამეც ლოგინში გამათევი!

არ ჰყავდა ცოლი, არ ჰყავდა შვილი, ფუნჯე ცრემლებით დაუნაშია, გაულს უღაგავდა მუდამ შიმშილი — უწლავზე დიდი კაცოქამია.

ხელი ფრთოდა, მიინც ხატავდა, ინეცემებდა თავს ტაილ დროში. დარღებს არუის სმას გადატანდა მიკრინსაგან მიგდებულ გროშით.

სარდაფში ნიკოს ფრცკვებს დაათრობს ხაერი შიმე, დგინით დამბალი,

მაკათხავდა ხანდახან ღლი — მხატვარი დიდი და თავმდაბალი.

ფულს გადაცემდა, ნიკო იტყოდა: — შალღობა მხატვართ აკადემია... არუით ვაფთხები ამაღამ... ზო-ღამ... ნიტავი ღამე გამათევი!

აკაწმელთულ ხელით ხატავდა ქართულ შთაბარის ჯალისწურ ნიხებს, რთველს, მარგარიტას... ფერთ რანდავდა კინტოს, ხელსონს თუ ყარაიხიხელს...

დღეს მუწუხში მოხუცმა მითრას: — ვინ იფიჭრება ამას, შელოსან. ხალხს დღურტებს საწაული ნიკა, ხალხი იხზავს თავის ფირსმანს!

რუსთაველის სახ. თეატრალური ინსტიტუტის სტუდენტებმა, მომავალმა რეცისორებმა და მსახიობებმა, წარმოადგინეს „ქართული ქორწილი“, რომელსაც ესწრებოდნენ ლუარსაბ თათქაიძე მწუღელათურთ და კლასიკური პიესების პერსონაჟები — ყარაიხიხელი, ხანუმა და ქებატო, აგრეთვე თანამედროვე „სტილიაგები“, რომლებიც თავისი რიგებიდან დროზე გააძევა მოწინავე საბჭოთა ახალ-გაზრდობამ.

მარჯანიშვილის სახელობის მოედანზე ნაირფერად აღბეჭდა თბილისის თეატრების ისტორია.

წიგნი თბილისზე

ლია ბოჭორიშვილი

მრავალპირანხული და ჩენის დროში ხელახლა აღორძინებული ქალაქის ათასწუთასი წლის აუბილე იდუხასწაულა ქართველმა ხალხმა. ამ ღირსშესანიშნავ თარიღთან დაკავშირებით კარგი სასტუკარი მიიღეს ქართველმა მეთიხველდებამაც. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემულია გამოკვეთა ვახუშტის სახელობის გეოგრაფიის ინსტიტუტის მიერ შესრულებული ნაშრომი „თბილისი“ (კონომიურ-გეოგრაფიული დახასიათება).

წიგნის ცალკეული თავები დაწერეს: გ. გველესიანმა („შესავალი“, „მოსახლეობა“, „მრეწველობა“), დ. უსლებამ („ბუნებრივი პირობები“, „გარეუბნის ტერიტორიები და საგარეო ადგილები“), შ. შესხამა („ისტორიული წარსული“), ვ. კვაკაძემ („კომუნალური მეურნეობა“), ვ. ჯაიშვილმა („გარეუბნის სოფლის მეურნეობა“, „თაბაკის გარეუბნი სახე და შიდასეკიზიანი“), ა. გველესიანმა („საგარეო ტრანსპორტი, სანაწირო-კონომიური კავშირი და ვაჭრობა“), ნ. დედეიამ („კულტურა და ჯანმრთელობის დაცვა“), ვ. ბერიძემ („არქიტექტურა“), ირ. მიქელაძემ („ქალაქის ღირსშესანიშნაობანი“), ა. თევზაძემ („თბილისის განვითარების პერსპექტივები“). წიგნის რედაქტორია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი აღ. ჯგავიანიშვილი.

ეს ნაშრომი წარმოადგენს თბილისის სერიოზულ კომპლექსურ ეკონომიურ-გეოგრაფიულ დახასიათებას. აღსანიშნავია, რომ იგი არა მარტო ქართული ქალაქების მეცნიერული შესწავლის პირველი ცდაა, არამედ ერთ-ერთი თვალსაჩინო მონაგრეული გამოკვლევაა საზოგადო ამ სახის საქმიანობაში. გეოგრაფიის ინსტიტუტის მეცნიერ თანშრომლებს დიდი შრომა გაუწევიათ მდიდარი ფაქტურ-გეოგრაფიული, სტატისტიკური, ეკონომიური, ისტორიული და ლტერატურული წყაროების დასა-

მუშავებლად. აღნიშნული ნაშრომი მეიხველს აცნობს თბილისის, როგორც საქართველოს ეკონომიური და კულტურული ცენტრის, მნიშვნელობას, მისი განვითარების პერსპექტივებსა და სხვ.

სარეცენზიო წიგნი კარგადაა დახასიათებული თბილისისა და მისი მიდამოების ბუნებრივი პირობები. ჯერ მოცემულია ბუნებრივი კომპლექსის ცალკეული ელემენტების (რელიეფის, კლიმატის, შიდა წყლების, ნიადაგების, მცენარეული საფარის, ცხოველთა სამყაროს) საქმად დეტალური დახასიათება და შემდეგ განხილულია ტერიტორიის საინტერესო ლანდშაფტური დარაიონება. შრომის ამავე თავში შესაფერისად აღწერილია თბილისის მიდამოების წიაღისეული სიმდიდრეები.

თბილისის ისტორიულ წარსულს გვიჩვენებს შრომის მეორე თავი. აქ მოკლედ განხილულია თბილისის განვითარების ძირითადი ეტაპები ათასწუთასი წლის მანძილზე. სხვა საკითხებთან ერთად აღწერილია ის ბარბაროსული შემოსევები, რომლებიც ქალაქმა განიცადა ხაზარების, ბიზანტიელების, არაბების, ოსმალების, მონღოლებისა და სპარსელებისაგან.

თბილისის მოსახლეობის ეროვნული, სოციალური სტრუქტურისა და პროფესიული შემადგენლობისაში მიმდინარეობს ის თავი, სადაც ავტორი ვრცლად მოგვიხირობს იმ ცვლილებებზე, რაც მოხდა საქართველოს საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მოსახლეობის მატერიალური და კულტურული პირობების გაუმჯობესების მხარე.

მრეწველობისაში მიმდინარე თავში საქმად დაწვრილებით არის დახასიათებული თბილისის მეურნეობის ამ წამყვანი დარგის ჩამოყალიბების პროცესი. ციფრობრივ მონაცემებს მომარჯვებით ავტორი გვაძლევს იმ უდიდესი განვითარების ნათელ სურათს,

რომელიც განიცადა თბილისის მრავლობამ საქართველოში სოციალისტური ინდუსტრიალიზაციის განხორციელების შემდეგ. განსაკუთრებით დიდი ყურადღება აქვს მიქცეული თბილისის მრავლობის მნიშვნელობის დახასიათებას არსებულ სივრცეში, იმ საწარმო-ეკონომიურ კავშირ-ურთიერთობას, რომელიც მისი განვითარების შედეგად დამყარდა საქართველოსა და სსრ კავშირს შორის ეკონომიურ რაიონებს შორის, აგრეთვე ქალაქის ტერიტორიაზე მრავლობის განსაზღვრის თავისებურებას.

გაცივდა არის განხილული ქალაქის კომუნალური მეურნეობა და ის დიდი ცვლილებები, რაც მიღწეულია მოსახლეობის კომუნალური მოსახურებისა და, საერთოდ, თბილისის კეთილმოწყობის საქმეში. ფართოდ გაშლილია საბინაო მშენებლობამ, ელექტრომეურნეობის, წყალსადენის და სპორტული ტრასპორტის ძირულმა გადახალისებამ, ახალი ქუჩების, ხიდების და მოედნების მშენებლობამ, მწვენი ნარკვევის ვრცელი მასივების შექმნამ თბილისი გადაკეთა საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი კეთილმოწყობილი ქალაქად. ნაშრომში მოცემულია თბილისის გარეუბნის სოფლის მეურნეობის საქმიანობის სრული დახასიათება. განსაკუთრებული ყურადღება აქვს მიქცეული იმ დარგებს, რომლებიც ქალაქის მოსახლეობას უზრუნველყოფს პროდუქტებით ამარაგებენ (მებოსტნეობა, მებოსტნეობა-მევენახეობა, საბჭოე მეცხოველეობა და სხვ.). დამატებით მონათხრობილია ნაჩვენებია სავაჭრეობის სოფლის მეურნეობის მნიშვნელობა ქალაქის მოსახლეობის სასურსათო პროდუქტებით მომარაგების საქმეში და საგარეოს სარჩევი სისტემის დადებითი როლი თბილისის მიდამოების სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ამაღლებაში.

წინაში ცალკე თავი აქვს დამოხილი თბილისის არქიტექტურული სახის განხილვას. აქ დახასიათებულია თბილისში დღესდღეობით შემონახული ფეოდალური ეპოქის არქიტექტურული ძეგლები: ანჩისხატი, სონი, ლუჩური მონასტერი, მეტეხის ტაძარი; მეცრამბეტი საეკლესიო სხვადასხვა სტილით ნაგები შენობები, მეოცე საუკუნის დასაწყისის „მოდერნის“ სტილით ნაგები სახლები და უკანასკნელი ათწლეულის წლების მანძილზე თანამედროვე ქართული სტილით მოდერნიზებული ნაგებობები. მარცხენა მხარეს ნაგებობები, როგორც არის მთავრობის სახლი, მარსის-ლენინის საქარაფხლოს ფილიალის შენობა, „დინამოს“ სტადიონი და სხვ.

წინაში დახასიათებულია სტრატეგიული მეურნეობა და ვაჭრობა. საქმიანობა აქვს დამოხილი ქალაქის კულტურული საქმიანობის და მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვის საკითხების გაშუქებას. ნაჩვენებია თბილისის უდიდესი როლი ქართველი ხალხის კულტურულ ცხოვრებაში; მოკლამია საინტერესო ცნობები უმაღლესი და საშუალო სკოლების, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტებისა და ჯეოლოგიის დაწესებულებების საქმიანობის შესახებ. ტურისტებისა და საგარეო ადგილების დახასიათებას, მართაობა, მცირე დეტალი აქვს დამოხილი, მაგრამ ლიტერატურული წყაროების შესწავლის და პირადი დაკვირვების შედეგად ავტორმა მიიღო შესწავლილი მოცულობის საქმიანობის და მრავალმხრივი გეოგრაფიული აღწერა.

თბილისის გარეგნული სახისა და მისი შიდა გეოგრაფიული თავისებურებების შესახებ მოკვთობის წინასწარ ერთ-ერთი თავი, სადაც კარგად არის მოცემული ქალაქის ჩამოყალიბებისა და განვითარების რთული პროცესი. აქ პირველად ვხვდებით თბილისის შიდა ეკონომიურ-გეოგრაფიული დარაიონებას ქალაქის ცალკეული ნაწილების სამეურნეო და კულტურული ფუნქციების საფუძველზე. მკითხველი ზეერ საინტერესო ცნობას ნახავს ამ თავში თბილისის უბნების წარსული და თანამედროვე მდგომარეობის შესახებ.

წინასწარ ბოლო თავში აღწერილია თბილისისა და მისი მიდამოების ლიანდროსიანი ადგილები: მთაწმინდა, დიდუბის პანთეონი, ქალაქის მშენებლობა — ბეტონური ხალი და სხვა მრავალი. აქვეა მოცემული თბილისის განვითარების განვითარების პერსპექტივები, რაც დახასიათდა მომავალი წლების მანძილზე დროთა განმავლობაში უფრო მოზარდი წლები დადგენილი აუვადება და გაფორმების მისი კულტურა და მრავლობა; ახალი მომავალი ქალაქი გეოგრაფიული იქნება.

მონოგრაფიის დართული აქვს დამატად გაფორმებული დღესტრატეგია, გეოლოგიური შედეგითი კარტოგრაფია, დარგების, ძველი და ახალი თბილისის კარგად შერჩეული ფოტოსურათები, რაც საშუალებას გაძლევს თვალნათლივ გავალოთ პარალელური ძველი და ახალი შორის, უფრო მეტიველი დინამიკით საქმიანობის სხვადასხვაობის წლებში მიღწეული გეოლოგიური ცვლილებები.

წინასწარ დართული აქვს ბიბლიოგრაფიული ცნობები. ლიტონის დაკვირვებული მნიშვნელოვანი ფაქტების ქრონოლოგია (ივტ. კ. ანთაძე). ეს მასალები ვულნოვიჩინდ არის დამუშავებული და დიდი დახმარებას უწევს მკითხველს. წინასწარ, რომელიც შეიცავს 485 გვერდს, დაწერილია სადა, მოკლედრონი ენით. აღსანიშნავია ტრასის სიმცირე (2000 ცალი), რის გამო მრავალრიცხოვან მკითხველთა მოზოვიანობა ვერ იქნა დაკმაყოფილებული.

მონოგრაფია „თბილისის“ გამოცემით ვახუშტის სახელობის გეოგრაფიის ინსტიტუტმა სასარგებლო საქმე გააკეთა. ჩვენი დედაქალაქისაში მიძღვნილი ლიტერატურა მნიშვნელოვანი წიგნი შეიქვს.

ოქტომბრის სახელობის რაიონის მშრომლებმა დიდი ენთუზიაზმით ჩატარეს საიუბილეო საღამო. ასე იხებოდა ქალაქის ყველა რაიონში.

პეკინი, ჩინელ ხელოვანთა კოლონა ტრანზიტის მოედანზე

სასაღსო ჩინეთის მესხრე წლისთავი

ჩვენ ჩინეთის ხელოვნებას გავეცანით და ჩინელ ხელოვანთა მშალო ოსტატობით აღატყნავთ მოვლით.

მაგრამ მარტო ხელოვნებაში როდით ვიგარტყნით ჩინელების დრმა არტისტოში, ახეთივე ოსტატობით გამოირჩევიან ჩინელი ექიმებიც; მათი ქირურგები გულის ღრუშიც ისევე ხაფუთობენ, როგორც საოთოთი და აზოზი თვალის ვარსის სფეროში, მაგრამ ამას აკეთებენ ძალზე თანდასადა, მშაურისა და პრეტენზიის გარეშე.

პეკინში და ნაქონში, შანაიში და ხანგაუში ბევრი სამედიცინო და სამკურნალო დაწესებულება ენახებ და ყველგან წესრიგი, სიმშვიდე, სისუფთავე და ავადმყოფებისაგან გულისხმებრება დავეხვდა. თვალში შეცა გარეგნულად უბრალო, მაგრამ ძალზე მოსახერხებელი რკინის საწოლები, ბელის მსუბუქი დაქვრით ავადმყოფი ადვილად იღებს სასურველ მდგომარებას; მოუხდება, — მუხლებს მალდა ააწუბოს, წამოაღდება, მოისურვებს, მარცხენა ან მარჯვენა გვერდზე გადამობრუნდება, მაგრამ ისე, რომ ოდნავაც არ შეირბევა, არ დაიძლიება, — ძალდაუტანებლად გულანაშა ვადაწვდება.

გონებაშიაბიჭურად მოუწყვიტო ავადმყოფის კეცხაც; საუზმის დროს ლიგინთან ჩამოუშვებენ სტეკიალურად მოწყობილ ბონჩა-მაგიდას, მწოლიარეს საწოლიანად შექნიურად წამოაწებენ, წამოშვებენ და საკუთარი ხელით აწაურებენ; ახეთი „თეთრომსახურება“ ავადმყოფს გულს უკეთებს, ფსიქოლოგიურად აშაგრებს და ამხნევეს, რადგან სხვის საზოგადოებად იღარ ხდება.

საინტერესოდ მოუწყვიტო ავადმყოფთან მომსახურებ პერსონალის გამოძახების საქმეც, უკველი ავადმყოფის მაგაღზე ქსელში ჩარეული სპი დალიქტროზარია დავს, ავადმყოფი თითის დაქვრით მართლაც იოაზში თავის ნომრის ანინებს და ამ ნიშანზე მომედილი ქველი ავადმყოფის საწოლთან განხდება, გერ ზარის გამოძახებს და შემდეგ მომსახურებისა შუეუდება, თუ ვინცისობა მომედილი დროე არ გამოცხადდა, ავადმყოფი მეორე ზარის დააქვრებს და ნიშანი უკვე მორიგე ექიმის იოაზში აინიება. თუ მოხდა და არც ის მივიდა, შესამდე დარტავს და ნათლვა ამა უკვე მთავარი ექიმის კაბიტრეში ავაციონდება. ვერც ერთი მთავარი ვერ ჩააქვრებს ანინებულ ნათარას თუ ავადმყოფის მაგიდასთან მისულება ჩარეული ხეზო არ გამოჩნდეს, ახეთი წესის წყალობით ავადმყოფს მშაშალო აღარ უხდება მოსმასახერ პერსონალის გამოძახება, ზარის არ აწაურებენს და

სხვებს არ აწუხებს, ნაკლებად დღეავს და იცის, რომ ვისაც თხოვს, აუცილებლად მოევა, იწვიოთა, რომ საქმე მთავარი ექიმის გამოძახებაში მიღვეს, და თუმცა ერთი ექიმს მშადე ავადმყოფის მოვლა უხდება, უტრადლებასა და მწრუნველობის არც ერთ მთავანს არ აუღებდა.

გერ ჩინეთში შემოდებულთა არ არის უფასო მკურნალობა, მხოლოდ მუშები სარგებლობენ მდგავითა და ნახვარ ფას იღებან მკურნალობით, მუშების ცაყოფაზე მყოფნი და მოსმასხურენი კი სრულ საფასურს უფაღებს, დასახვენებელ სახლებშიც საკუთარი სახსრებით მიდიან. მდგავთან საჯსურებით მხოლოდ ისინი სარგებლობენ, ვინც ფაბრიკა-ქარხნებში მუშაობს. ამიტომ არის, რომ ჩინურ სანატორიუმებში ძალზე ცოტა დასვენებელია, ეს იმიოაც იახსნება, რომ ჩინეთში, საერთოდ, არავინ არ სარგებლობს შევებლებით.

ძნელა ჩინეთში ჩასული ჩინური ნაციონალური მედიცინითაც არ აღინტერესდეს, ჩინელი ჯგუფიც დიდი ხალისით ეწვიო ჩინური მედიცინის ნაწილის კენიჯისა, რომელიც კოლოუს ტაძრის გვერდით მდებარეობს, უფენებოდ იყო მხოლოდ ერთი ჩვენთავანი — პოეტო ალოო მიტცხლავა. მას ქილო სტიკოდა, ვასიხულ უნებო ხელომლო და ექიმითი თორე ხაღაში გამოუყობად პოეტო ხელომლოდას დაღერებელი მიხედვდა. ჩვენ ჯგუფში ხეთი მკურნალო თუო ქეთივან ღლოლა, ნელა და ოღერე კაპაბძებეი, ნაღდეა ნადარტიშვილი და გავი ხაბაძე, რომლებიც ისეთი პროცესული ინტერესით აღაჩამოდებდნენ კლინიკის სარეოლებზე და იზგვარი საქმიანი იერით ავადმყოფებდნენ ნათებს და სუფოა პალატებს, რომ ტრადიციულ „პროცესორის შემოვლა“ გვერუნებოდა.

ნაციონალური მედიცინა დიდი პოპულარობითა და ნდობით სარგებლობს ჩინეთში. ჩინურ მედიცინას მკურნალობის თავისი მეთოდაც აქვს შემუშავებული, მათ შორის ნემსის თერაპიის, აკიუპქტურის და „დეინჯიუ“-ს, მოწიურ მკურნალობის მეთოდი. ჩინური ნაციონალური მედიცინა ორიაოასობთა წელს ითვლოს, ექიმებს ახსოვლურები საზუსტო შეუსწავლობთ აღამაინის ანატომიური აღწავლის, სხი ნერვული სისტემა, დიაფრაგის დავაენის შემდეგ ექიმ მოქმებს საქრო ნერვს, რომელიც შევრებულა ავადმყოფის სხეულის დაავადებულ არესთან და ფრობილად შეაქვს შიგ ზოგვერ

ქ. შავლაშვილი

ქალის პორტრეტი.

ზეთი

სიმღერა თბილისზე

მუსიკა ოთ. თედორაძის

კომპოზიტორმა ოთარ თედორაძემ 1940 წელს დამოუკრთობის პირველი მუსიკალური სკოლა შენდვას ვაძეულო აქნა საბჭოთა აზრით. ჯერჯერ და მშობლიურებულთა შეედა თბილისის ვ. სათავეშეულის ჩახელის სახელწოდებით კონსერვატორიაში საკომპოზიციო ფაკულტეტზე. მეცადინეობდა პროფესორ ანდრია ბალანჩივაძის ხელმძღვანელობით. ჯერ კიდევ სტუდენტობის დროს დაწერა სიმფონიური პოემა „რუსთავი“, რომელიც შესრულებული იქნა რადიოში და ლა კონცერტებზე თბილისსა და რეს. თავში. იმავე ხანებში შექმნა „საკომპოზიტორის სუიტა“ და რამდენიმე რომანი.

1949 წელს წარმატებით დაამთავრა კონსერვატორია, რის შედეგადაც დაუფიქრებულ მუ-

შაობას ეწევა. ცნობილია მისი მუსიკალური ნაწარმოებები: „სიმფონიური სერცო“, „საფორტეპიანო კონცერტი“, კანტატა 1905 წელს, „სიმფონია № 1“ და სხვ.

განსაკუთრებით კომპოზიტორი პირადობაა ო. თედორაძის ქართული სურათი ნაწილი, რისთვისაც მზარდ ასრულებს საკავშირო რადიო. კომპოზიტორი ნაყოფიერად მოღვაწეობს თეატრებშიც — მუსიკალურად გაფორმებული აქვს 45 სპეტაკალი.

თბილისის 1500 წლისთავისთვის კომ. ოთ. თედორაძემ დაამთავრა ოქრია „თქმულდა თბილისზე“, რომელიც დაწერილია ძველი ლეგენდის მიხედვით ვ. გუდუშვილის მიერ დამუშავებულ ლიბრეტოზე და ამ წინა-ის კონცერტში მიიღო მეორე პრემია.

ამვე თარიღისთვის კომპოზიტორმა პოეტ ი. ნინუშვილის ლექსზე დაწერა „სიმღერა თბილისზე“, რესპუბლიკური კონკურსზე პრემიარებული ამ სიმღერის მუსიკას და ტექსტს ვაძეულებით აქვე.

ჩვენი დღედაქალი, მზარდ სათელზხაში, საქართველოს გული ხარ, გულის თანხაობა.
 მომღერებს: თბილისო, შენ ძველთა ძველო და მზარდ ახალო.
 სულ შესენე, შესენე მივღებთ ოცნების გზეს.
 თბილისო, მომავლის წმინდა შუკი ხარ ნათალო,
 შენ გებრძვის ჩვენი გული, სულ შენთვის ძველს.

გორგასლის ნაკურთხო, ჩვენი დღედაქალი, სიბაძის, ოცნების წერტილ დაუქცობელი მომღერებს: ბედნიერო ქალაქო, ფუფე ქართული ერისა, დღეგაყოფ იესო შენი მზე შენი მიწა, შენი ვა.

ნელი კალის ტექსტი.

ჩვე - ნო დე - და - ქა - ლა - ქო,
 ვა - რად ნა - თელი მზი - ა - ნო. სა - ქარ - თე - ლოს ცუ - ლი ხარ,
 ცუ - ლის თა - ნა - ნი - ა - რო. ცუ - ლის თა - ნა - ნი - ა - რო. თბი - ლი - სო,
 შენ ძველთა ძვე - ლო და მზარდ ა - ხა - ლო. სულ შესენე, შესენე მოვლეთ ოც - ნე - მის
 გზეს. თბი - ლისო, მო - მავ - ლის წმინ - და შუ - კი ხარ ნა - თე - ლი. შენ გებრძვის
 ჩვე - ნი ცუ - ლი სულ შენ - თვის ძველს... ძველს - ე

მის შიში თქვენდამი მორჩილებაში ვადადის, მაინც ნაძვლილი

აღრღინს ცხოველყოფილებას ვერა გრძობს. ამბობს ხსენა გრძობა გამოსახი. შრომებს უნდა შეიქმნოს და კავშირში მეგობრობა, იგი უნდა იყოს ბრძენი, ღონიერი და აქტიური აღმართი, მეგობარი. ბავშვებს უყვარს, როცა თავდაბლადაა, მაგრამ ღრბებით ეცევა შრომით. ისინი სამომავლო იმპნენ უფროსების მსჯელობას წინამძღობს და ხალხისათვის თავდადება უკეთეს და ღონიერ აღმართებზე. ისინი საკუთარი თავს ჩაუბრუნებენ ზღვევ მოსწონილ ღვადარს და მართალ ამავე-სეულ. მათ თავი მოსწონილი ახლოს მონაწილედ ღმირი და ძალა-ნი კმაყოფილი არიან, თუ ასეთი იყენებს. დაწინაურების სამართლი გააუფრებს უფროსი აღმართების ირრინი არ შეხედვინან, მოუ-თხოვრებ ბავშვებს ჩინების დაკონინილი წინააღმდეგ, წინააღმდეგ, რომ-ლებმაც თავი გაწერეს უცხოელთა შინააღმდეგ ბრძოლაში, და იძაბეს, ვინც ახლაც ასეთედ დაღვინს ბედნიერი ცხოვრე-ბის საფუძვლების გასამაგრებლად. უფობარი მათ, რომ ახლა ჩინების მიწაზე არც ერთი უცხოელი კაპიტალისტის კოლონიზატორ არაა აღმართი, და თუ მაინც ჩამოიდას, მოხლოდ იმდობ, რომ ჩინებს ძალაში დარწმუნდნენ. უფობარი ბავშვებს, რომ ჩინეთი ახლა ის აღმართი, რაც 8 წლის წინათ იყო, და 8 წლის შემდეგ ის აღმართი მათ, რაც ახლა არის. უფობარი, რომ მომავალი ჩინე-თის ბედი მათ ხელშია, არ იმთ ხელში, ვინც ახლა შესაძლოა უჭრანი დროს აცდნის, ისინი მაგარი, რომ წინა უჭირის, ან საკუ-რთოს ლეხას, უფობარი, რომ ბავშვებს, მათგან და დედებს ბევ-რი გააუფრთ მათი ბედნიერებისათვის, მაგრამ მათ უფრო სიბი-რულ და კავშირში მომავალი თაობებისათვის. უამბოთ საინტერესო და საკომუნოები და ისინივე დაავიწყდნენ. მაშინ აღარ დაგვირგებთა მათ უყან სარბილი და წყალებების მძლერება. მაშინ სიმშვენი და სუკური ჩამოყარება თქვენს მუშაობაში და ასეთი თანამობით აწუხობთ ჩინეთს საქმე ბედნიერებას მოუხდის ყველას, — იმთ, ვინაც ერთი შეხედვით ბედი ადვირებს და იძაბას, ვინც ათის აღმარ-ლებს წინააღმდეგ.

ლექტორი არ იღლებოდა, „უხოს“ ოთხი წინს ვანმარტა და მესუთისში მიატო.

მაგრამ მისივე ერთის მოქმედება არ კმარა საკუთარი შე-რდების კარგად აღსწარმად. — ნათესავებიც უნდა მოიხვედნენ. შეხედვის ახლობლებისადმი, სიყვარული და პატივისცემა უნდა უჩვენებოდ და მათთვის დანახი. სიყვარული მიაკვლია გუფილე-რობა. ნათესავი თუ ახლობლის სარგა, იქ ნახულ დასაჯი ბავშვი უფილ-ისასლობრებს და საკუთარი ჩვევად აქცევს ხოლო იქ გოგონილ ცუდს ავფილად ეცევა. იმიტომ უნდა დავილო, რომ თქვენი საინტერესები ისე სწორად ირჩებოდნენ, როგორც ეს თქვენ გა-ახარებთ. არც თქვენი არცა უნდა დაავლოთ და მათიც უნდა მოიხლო.

— და ბოლოს, უნდა ისწავლოთ, ისწავლით ყველამ. — დღეობა და პატივობა, რაფგან ჩვენ ახლა მარტო სიტყვა „ვაგონიარსუფ-ულობს“ იფილაღებს ეს არ უნდა ვცნობოდ, არამედ ჩინეთ წინს-ვლისა და წინააღმდეგობის შინაგონიერ კომუნისტური პარტიის სიმბრას ამოიხვევად უნდა შეავსებოდ. დაბ, დაბ, — მიიღებს იქ ხოლო არ სიღიერებს უნდა ჩაუფიცი, რომელიც საუყურებინს მანძილ კაპიტრობას შეიქმნა.

ღიახალსებში მოწყურებელი თვალებით უხინენ ლექტორს.

ისიც ძველი ცხოვრების სიმძიმის მიწაზე უხინდა და ახლაც

ბედნიერი აწუხის უპირატესობის შეგნება უნერგავდა. რა არის ეს? მოსახლეობის პოლიტურებში ჩაბნის თავისებუ-ლი ფორმა? შესაძლოა. თუმცა ძველ ნათესავთ ასე უკეთეს ცხოვრებლობა ახლა ერთად ირჩებენ და საქართველო საყო-სებზე უბედინენ. ასე იყო ჩვენთვის, ქართველ სოფლებშიც. კვარა ის უკმე დღის ნაჩვევ ავფილად დიდი და პატარა შეიკრიბებოდა და ჯგუფებდებოდნენ, შემდეგ კი ყველა ერთად, სოფლის საკითხებზე უბედინდა და თაობირობდა. ექვსი დღის მანძილზე თავჩანდარული მამული მსოფლიო კვარა დღის ამოღება ხოლმე ხმას, გრძობა, და სოფლებს ალაპარაკებდა და კეთილად, სარგად, ნააზრება და ნაჯვლებს ამბავებულებდა. ასე უკეთესა ჩინეთშიც, მაგრამ, წარსულში მათ პოლიტიკაში დასდებოდნენ. ახლა კი მათთან მთავრობის სახეობა მომდევნო უტრიალებდნენ. ახლა კი მათთან სახალხო მთავრობის კაცო მიიღეს და სახელმწიფოზე უსაბურვო, არა მარტო ქვეყნის პოლიტიკაზე საკითხებს უხინს, არამედ უფრო-ერთი დამსკდებლობის კარგ ჩვევებს აჩვენებს, რომელთა შორის „უხოს“ც თავის ადგილი უნდა იქნას.

ენსწავლით, რომ ახალი სახელმწიფოს, სოციალისტური ხე-ზოგადების შენება შეეცადოს. რა დასაძლია, უჩინ ბავ-რთვენას წინააღმდეგ. არა ჰქონდა ქვეყნის მთავრებ. ახლა კი დარბება შეიკვლიდა. დღეს თუ არა ხვალ, ბევრ თქვენგანს საქვენი საქმის წინააღმდეგ გაიწვევენ და არა დაწარჩებენ და რბირობის საზოგადოებრივი მოღვაწეობის გარეშე. მაგრამ ხელმძღვანელს რომ გაუყო და მისი ნააზრება განხორციელო, ამახვ ხალხი მთა-ლად ირგუნავდა. უფრის, ვაქოვლებდა სტრადება. ჰოდა, თუ ეს ასეა, მაშინ არც ერთი თქვენგანი არ დარბება ისე, რომ სახელმწიფოს საქმეებში მინაწილობა არ მიიღოს, ეს კი იმს მთიობის, რომ ვისწავლით, ენსწავლით სახალხო, დასაშვარე-სკოლში, ყველაზე, ჩვენც თვითი უზნალობა და გული სკვენს. მისე ავფილდება კი სხვე ცხოვრება, თავისუფალი, დაიდა მარტო-დასავსე და ბედნიერების მომტანი ჩვენი სოციალისტური აწუხა.

ლექტორმა დაამთავრა. ეგრეთ შეხებობრიული ხალხი შეუტყდა, ამისთვისა და ახორციელდა. ბევრს თავისი გრძობების თქმა სურდა; ბევრმა კი გაუფრება არჩია, რაფგან აქამედ ისე არ ირგუ-ბოდა, როგორც ახლა აქ უჩინის, და მონაწილეს გრძობას თავი დააბრებინა. მაგრამ ეს არ იყო ამპონიბელობა აღმართის სიმწრე-პირიერი, ენაამოგვიფულ სიმხვენს უფრო ჰგავდა სიმშვიდე რომ „უხოს“ სარგებლობის ძალამ და ფასამ დაბრუნა.

„უხოს“ კარგად მოსწონებს ბუშა. მშენება, დრამა გაიგაფ ფესვ ჩინის სოფლებს და ქალაქში, რაფგან ძირფესვად შეიცვალა მოსახლეობის იკონიფორმა მდამობრება. ახლა ჩინელი ჩინლს აღარ ეძრებება. მთიობელი მუშაობდა აღარ ეძრებებდა; ერთიც და მეორიც სპორთა საქმის აკეთებენ და წინააღმდეგის საწინაღობს ერთსოფლებში და შეშვიდრებებში უხინდნენ. მაგ-რამ თუ მაინც არაბ ისინი, რომლებიც ქვეყნის შვიდნი სპორთის აღტებზე დინებოდნენ, ისინი იმას წინააღმდეგ ასხებენ წყალს, ვინც ბავშვებზე აღ-კა-ბნის ბიღის გამოსწორებას ბოძებს. ეს კი ისევე არ ახებდა, როგორც „ჩინელი მთავრებე ვერ ახებდა“, — გულდაუტრებელი ამბობენ ჩინელები.

(მ. ბაბაძე)

ართული ლიტერატურისა და ხელოვნების დეკადა მოსკოვში იყო არა მხო-ლოდ ქართული კულტუ-რის ეროვნული ზეიმი, არამედ კიდევ ერთი დადასტურება იმისა, რომ საბ-ჭოთა კავშირში შემავალმა ხალხებმა მძაღურეს თავიანთი კულტურული განვითარების ახალ საფეხურს. ეს წარამატება შედგება იმ დიდი ზრუნვისა, რასაც კომუნისტური

პარტია და საბჭოთა მთავრობა იჩენენ სოციალისტური ლიტერატურისა და ხელოვნების განვითარებისათვის.

ეროვნული, ერთმით მრავალერო-ვნანი და მდიდარი ქართული ლიტ-ერატურა და ხელოვნება ერთიანი საბჭოთა კულტურის განუყოფელი ნაწილია.

ბუნებრივია, რომ ისეთმა დიდმა მოვლენამ, როგორც საქართველოს დეკადა იყო, დიდი ინტერესი გამოი-წვია მოსკოვლებში. ცხადია სპექ-ტაკლადური, კონცერტებზე, საღამოე-ზე დამსწრეთა ყველა მსურველს სა-ღამოეპრობაციო დარბაზები ვერ დაი-ტყვედა. თბილისის კინოსტუდიამ გაი-

თვალისწინა ყოველივე ეს და მოს-კოვს მიაკლანა გამოცდილი რეჟისო-რები და ოპერატორები, რომელთაც კინოფორმა აღმებენ ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების მიღწევითა დემონსტრაციას. მოკლე ხანში დამზადდა და მაყურებელმა იტრანზე უყვი ნახა ექვსწილიანი დეკადემენტური ფილმი „მეგობრობის ზეიმი მოსკოვში!“

იწყება ფილმი მაყურებელი ხელდას მოსკოვს თავისი ფართე ქურჩიბთა და მომდებნი. აი კარგად ეწყობა კურს-კის ვაგზალი, სადაც საქართველოს დეკადის მონაწილთა მატარებელი ჩამოვდა. შეგნერა საღარებო, მი-

სოცხალი მატინე

ნოდარ კოჭლავილი

ტინჯი, სუსხიან ამინდში თბილი მოსვენება...

საზემოდ გამოიყურება რეკლამები აპროდუქციული მოსკოვი.

ფილმში აღებულა პირველი სადაღის სახეში ნაწილი, როცა დიდი თეატრის სცენაზე ერთმანეთს მიეხამნენ ქართული და რუსული ხელოვნების ცნობილი წარმომადგენლები. ზაქარია ფალაშვილის „დაისის“ წარმატების შემდეგ ეკრანზე ვხვდებით სამაჟორე აკადემიის შენობას, სადაც სამბოთა კავშირის კულტურის მინისტრი ნ. ა. მიხაილოვი საზიოში ვითარებაში ხსნის საქართველოს სახეობი ხელოვნების გამოფენას. ლენინის სახელობის ბილინოთეკაში გამოფენილია ქართული წიგნი. აქ მოსკოველებთან ერთად ბევრმა უცხოელმა ნახა ძველი ქართული ხელნაწერები და ახალი გამოცემები, აქვე გამოფენილი საქართველოს რუსეთთან შეერთების ტრაქტატი ერეკლეს ხელწერით.

ეკრანზე მოჩანს ჩაიკოვსკის სახელობის საკონცერტო დარბაზი, სადაც ი. სუბინიშვილის და ნ. რამიშვილის ხელმძღვანელობით საქართველოს ხალხური ცეკვის ანსამბლ კონცერტი გაუმართავს.

შემდეგ კი კავშირების სასახლის სცენაზე იან დარბაზი. დედაქალაქის საზოგადოებრიობა კულთითადად ხვდება ქართველ მწერლებს. დეკადის ლიტერატურულ ნაწილს ხსნის მწერალი სობოლკვი. პრეზიდენტში არიან ქართველი და რუსი მწერლები. საუთარი ლექსებს კითხულობენ ქართველი პოეტები, მათ თარგმანებს კი რუსი მსახიობები. პოეტი ნ. ზაზო-ლიუკვი კითხულობს „ვეფხისტყაისის“ საუთარი თარგმანის ნაწყვეტს.

...ლიხაჩოვის სახ. სააგრომომილი ქარხნის კულტურის სახლში გამართული საღამო. ქარხნის მუშა-მისადასახურელი საზეიმი ვითარებაში ხედიან ქართველ მწერლებს. ლექსს კითხულობს პოეტი კ. ნონეშვილი, ეკრანზე ვხვდებით საქართველოს ლაშქარს ზეიზაზე.

...დიდი თეატრის ფილიალი. თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სახანოს მხატვრული კოლექტივი თავის ხელოვნებას უჩვენებს მოსკოველ მაყურებელს.

...ვახტანგოვის თეატრი. დღეში სამჯერ იმართებოდა რუსთაველის სახ. თეატრის სპექტაკლი „ოიდიპოს თაჟი“.

...მიკერ თეატრის სცენაზე თავის სპექტაკლებით გამოიღოს მარჯანიშვილის სახელობის თეატრის კოლექტივი, მაყურებელს უჩვენებენ ლ. გოთუას ბიესს „გაჯაგარდინზე“.

...არ მარტო ოფიციალურ დაწესებულებებსა და საზოგადოებრივ ადგილებში იყო გულთბილი შეხვედრები,

არამედ ოჯახებშიაც, სახელოვნანა მომღერალმა იანე კოზლოვსკიმ თავის ოჯახში სტუმრად მიწვეული ქართველი მომღერლები ზურაბ ანჯაფარიძე და პეტრე ამირანაშვილი. შინაურ კონცერტზე ი. კოზლოვსკიმ და ზ. ანჯაფარიძემ ქართულ ენაზე იმღერეს „თავი ჩემო“.

დიდი თეატრის დარბაზი ხალხითაა გავსდილი. მაყურებელს თავის დიდ ხელოვნებას უჩვენებს ვახტანგ ბუბუჩიანი.

...დეკადის უკანასკნელი დღე ეკრანზე დასცენითი კონცერტები დიდი თეატრის სცენაზე. საქართველოს გაერთიანებული გუნდი ასრულებს ს. ცინცაის „გამოთხოვების სიმღერას“, დიდი ალტაყუბა, მჭეხარე ტანი, სიყვარული და მოწონება.

ასე დამთავრა ხალხთა მეგობრობის ეს ზეიმი. ამით დასრულდა ჩინოფილიც. საქართველოს კინომწაქეებმა კარგი სამუშაო გააკეთეს: იმით, ვინც დეკადს არ დასწრებია. შეურაცხველ სურვილი ენახათ კონცერტები, შეხვედრები, სპექტაკლები, გასცნობილნი საერთოდ დეკადის მხელელობას. ამ ფილმით დაინტერესდება ყოველი, ვისაც აინტერესებს საბჭოთა საქართველოს კულტურა და ხელოვნება.

ფილმის რეჟისორებმა შ. ჩაგურაძემ და შ. ხომეძემ დალოცუნებურ კინემატოგრაფიის ძირითადი მოთხოვნის შესაბამისად დეკადის გაშუქებას მისცეს იდურე სიმახილე. მათ ფორმალურად სისუსტით რომი აღნუსხეს მოვლენები, არამედ შარჩიეს და განახოვადეს უფრო არსებით მასალა, რითაც განსაკუთრებით ძალა მისცეს ფილმს, ინფორმაცია ხელოვნების სიმაღლეზე აიყვანეს. მაგარი მითითებების საკმარისია საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტ იანე კოზლოვსკის ოჯახში ქართველი მომღერლების მიწვევა. ამით რეჟისორებმა ორი ერის მეგობრობა და სიყვარული გაიჩვენეს.

ფილმს იღებდა ზუთი ოპერატორი. უკვე თავისთავად ცხადია, რომ რეჟისორებს საკმაოდ რთული საბჭოთაუნებოდად ფილმის სიუჟეტურად შეკარგის თაღსაზრისით. ეს სიუჟეტი ბატაკა ჩინოფილისობებისაგან შიდავება, მაგარი ერთ სტილისტური მითლიანობაში მოყვება. ერთ მითლიან აშბდა არის შეკრული და ამით ფილმს დასრულებული კინონაწარმოების სახე ეძლევა.

სიუჟეტის დრამატულ-კონსტრუქციული აუქებულა ბერადანა დამოკიდებული კინოოპერატორის თეიმქიქიქილბით ოსტაკობაზე, იმაზე, თუ როგორ გამოიყენებს იგი კინემატოგრაფიის გამომსახველობით შესაძლებლობებს (კადრის კომპოზიცია, დეტალის გადკვეთა, ობიექტის შორიგვა და სხვ.) დოკუმენტურ კინემატოგრაფიაში ოპერატორი ერთ-ერთი

ძირითადი ფიგურაა, იგი არის კინოკორესპონდენტიც და სიუჟეტის უმეტესი ავტორიც. ამ მხრივ გამოცდილი ოპერატორის ც. ასათიანის ხელმძღვანელობით თოხივე ოპერატორმა დაკისრებულ მომავლეთა პირნათლად მისარულია. მაგარი აქვე უნდა აღინიშნოთ ერთი ისეთი გამომსახველობითი დეტალი, რაც ზუთივე ოპერატორის გამოჩენილია და, ვფიქრობთ, ამ ფილმის სათვის აუცილებელია კადრი უნდა ყოფილიყო. მიუხედავად იმისა, რომ მოსკოვის ტელეცენტრი ყოველთვის გადმოცემადა ამა თუ იმ ლინისძიებებს, დეკადის სპექტაკლებზე და კონცერტებზე დამსწრეთა მსურველი მტკი იყო. საჭირო კი იყო ამ მრავალრიცხოვან მსურველთა ჩვენება ეკრანზე და სხვ.

აღიარებულა, რომ ფილმის მონტაჟი კემსარტად შემოქმედებით პროცესია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც დოკუმენტალის რეჟისორის ხელთა აქვს უმარავი „ნედლი“ მასალა. აქ რეჟისორმა რაიკონილურად უნდა გამოიყენოს ფილმის განსაზღვრული ფართობი (მეტრაჟი), რომ გამომსახველობითა და სრული ლაკონირობით წარუდგინოს მაყურებელს რეკომენდური ფილმი. რეჟისორებმა შ. ჩაგურაძემ და შ. ხომეძემ ოსტატურად დაამონტაჟეს მასალა. მონახეს ფილმის შინაგანი ხასიათი, ერთიანი მხატვრული, ლოგიურად განვითარებული სიუჟეტი, რაც მითლიან წარმოდგენას იძლევა ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დეკადზე.

დალოცუნებურ კინემატოგრაფიაში სადიტორი ტექსტი ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია, რადან ეს, რაც გამომსახველობით შემოქმედებელი მითლიან მაყურებელსა და სადიტორი ტექსტმა უნდა შეაყოს. ტექსტი უნდა იყოს მოკლე და ნათელი. კადრს უნდა მისცეს საჭირო კოლორტი და კომპოზიციონად გასავეტი ვახანოს. ამ მხრივ აღნიშნული ფილმის სადიტორი ტექსტი პოეტური და ნათელია, მაგარი გჯხედება ადგილები, სადაც გაკუთრებული თხრობა და ლექსების კითხვა. სუბოდა კი ამის ხარჯზე უფრო მეტი კომენტარული და პუბლიცისტური კინომასალის გადმოცემა.

კარგია ფილმის მუსიკალური გაფორმება. თავის ადგილზე გამოიყენებული როგორც ქართული ხალხური, ისე კლასიკური მუსიკის ნიმუშები.

თბილისის კინოსტუდია „ქართული ფილმის“ მეგობრობის ზეიმი მოსკოვში გადაღებით დიდი საქმე გააკეთა. ეს ფილმი დარჩება, როგორც რუსი და ქართველი ხალხების მეგობრობის აღდანიანი დემონსტრაციის ცოცხალი მატანე.

„ჩვენი თბილისი“

თბილისის 1500 წლისთვის აღსანიშნავად გამოქვეყნდება „საბჭოთა საქართველომ“ ა ბრძამის, ა მირაცხელისა და ნ. შველიძის რედაქტორებით გამოსულ წიგნების კრებული „ჩვენი თბილისი“.

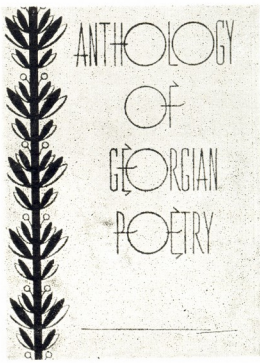
წიგნი შეტანილია ძველ და თანამედროვე პოეტების ლექსებით თბილისზე. „ათ შირის აღსანიშნავით: არჩილის „გაბაშაზე თეიმურაზისა და რუსთაველსა“, ფიროს მაზას „შაჰნავაზის“; ვახტანგ მეექვსის „რა სჯობს მათსა ტფილსსა“, დავით გურამიშვილს „მით ქართლისა“, თეოდორე მჭედის „ქება სრისა“, ბესიკის „სამაინისაოვის“, საიათოვას „მტკვარი ამტვერელი“, სტეფანე ფარშვანიშვილის „თბილისის აობრებაზე თქმული 1795 წელს“, ზალ ზაალიშვილის „ტფილისი“, გრიგოლ ორბელიანის „იარაღის“ და „მუხამბაზი“, ნიკოლოზ ბარათაშვილის „შემოღამება მთაწმინდაზე“, „მეორე მტკვრის პირას“ და „ლამე ყაბაზე“, ვახტანგ ორბელიანის „იმიერ კავშირისათვის“ „უაბასისდში“, ილია ჭავჭავაძის „მეცხე“, „ქება წყნისა“, აკაკი ტყეშელაშვილის „გაყარევილის აგინიანი“ და „აფორთხეტი ერეკლესაზე“, ვაჟა-ფშაველას „1795 წლის სახარადა“, სულ მხატვრულში შეტანილია 98 ლექსი. მხატვრების ე. გიორგობიანი, ს. კახიანიანი და მ. კუპრაშვილის მიერ ზალ ზაალიშვილის ეს კრებული შეიცავს 310 გვ., ჩასმულია ილუსტრაციები და ღირს 7 მან. 40 კაპ.

აართული კოლხის ანთოლოგია ინგლისურ ენაზე

გამოქვეყნდება „საბჭოთა საქართველომ“ გამოსულ „ქართული პოეზიის ანთოლოგია“ ინგლისურ ენაზე. ეს არის ამ წიგნის უფრო სრულ გამოცემის (პირველი გამოცემა გამოვიდა 1948 წ.)

წიგნი შეტანილია თითქმის ყველა ცნობილი ქართველი პოეტის საინფორმაციო ლექსები, დაწვრილებული რუსთაველიდან და დამოუკიდებელი თანამედროვე ახალგაზრდა მწერლებით. ანთოლოგიაში მოთავსებულია ნაწყვერები შოთა რუსთაველის „აფხაზისაგინიდან“, გიორგიშვილის „ქართლის პირი“ და „ზუბოვკა“, ბესიკის ლექსები; ვრ. ორბელიანის „თამარ მეფის სახე ბეთანის ეკლესიაში“, ნიკოლოზ ბარათაშვილის „შემოღამება მთაწმინდაზე“ და „მეორე“; ილია ჭავჭავაძის „იუდეაობა“ და „გაბრველი“, აკაკი წერეთლის „სულელი“ და „გაბრველი“, ვაჟა-ფშაველას „აველსმამული“, რაფიელ ერისთავის და ლაშქარის „გალატეონ ტაძრის“ მე და „ლაშქარის“ მალდა; გიორგი ლეონიძის მე გვიხელობის „ქართლის ცხოვრებას“ და „ნიონ ჰეაქაძის“; ირაკლი აბაშიძის „აპოტიანი ბუხაიზე“; გრიგოლ აბაშიძის „ღროშები“ და სხვ. მეორე გამოცემაში პირველად იბეჭდება ტყეშელაშვილის, ზუბა ბერუღაძის, რეჟო მახვიანიანი და ან კლდიაშვილის ლექსები. ანთოლოგიაში შესულია აგრეთვე ზალ ზაალიშვილის „საბჭოთა საქართველო“ მათ შორის „ამირანის“.

წიგნი დაბეჭდილი აქვს აბრეჯითა მოკლე ბიოგრაფიები. თარგმანები შესრულებულია ვენერა ურუშაძის მიერ.

ახალი წიგნები

წინასიტყვაობა და რედაქცია ეკუთვნის მიხეილ კეკელიძეს; გამოცემლობის რედაქტორია ლ. ელიოზიშვილი. მხატვრული წიგნი კაჟად არის გაფორმებული ლალი გრიგოლის მიერ.

საქართველო

ლუ სინის მოთხროვაები

გამოქვეყნდება „საბჭოთა საქართველომ“ გამოსულ ახალი ჩინური ლიტერატურის ფუნდამენტის ლუ სინის მო-

თხრობები. წიგნი შეტანილია 13 მოთხრობა: „შეშლილი დღეები“, „მედიკალი“, „ამაგი თემის შესახებ“, „შაღლა-რება“, „შობილი სოფელი“, „ა-იუს ნაძვლები ისტორია“, „ზაფხული“ „უ-სასწავლო“, „ილვაზება“, „სულცა ბელ-ნიერეზები“, „სამაინიანი“, „ბელ-ნიერი რაჯი“, „სამაინიანი“, „მეხენა წარ-სულზე“, წარმოდგენილი მისთვის დაი-ბეჭდილი ცენტრის ლუ სინის ცხოვ-რებისა და მოღვაწეობის. წიგნი დაბე-ჭდილი აქვს შინიშინები, კარგად არის გა-ფორმებული, ჩასმულია მკაჟი გარეგანი, შეიცავს 231 გვ. და ღირს 4 მან. და 60 კაპ.

ჯიოვანოლის „საბარაძი“

ძველ რომში მონათა აჯანყება კაცის გლადიატორთა სკოლიდან სამცხე-დასთავამდე მრავალბრძოლურ სახელ-წოდება, რომელთაც შეუერთდნენ მოსა-წყობის დაბალი ფენები. აჯანყებულნი დაშობას ემეურებოდნენ რომის მონათმფლობელურ სახელ-მწიფოს. აჯანყებას ხელშეწყობდა მო-სულდის სამხედრო ნიჭი დაჯილდოე-ბული შინა, თრაველი საბარაძი. გლა-დიატორთა ბრძოლდან მან შექმნი მტკიცე დისციპლინაინი ჯარით და მრავალ და-მარცხება აგება რომის გაურთიხელ ჯა-რებს.

წიგნი შეტანილია სინაგმა აჯანყებულების წინააღმდეგ მრავალბრძოლურ ჯარით გა-გზავნა 71 წ. შეტყუება მოხდა ბრძენე-ბეშობაში. დამარცხდნენ აჯანყებულნი, ბრძოლში დაღუპა თითქმის საბარაძე.

წიგნიდან ამ პერიოდში რომის სახელ-მწიფო ჯერი კიდევ ძლიერი იყო, მონაგს და გლადიატორების მხარს აცხადებდა მისაღწეობის სხვა ფენები, აჯანყებუ-ლებს ვარჯიშობდა მხარში და განმეფა, ან შეშეშებულ დასარტავი აჯანყებუ-ლებს გამოსულიყო. მაგარეს ეს სრულბო-ბით არ ამოკრება თაიისთულებითაისის სპარტაკის ბრძოლებში მნიშვნელობის. სპარტაკი ისტორიაში შევიდა როგორც თაიისთულებითაისის გმირი მებრძოლის სიმბოლო. მარქსის ერთ-ერთი თაიის წე-რბოში ნებას სწრება: სპარტაკი უდი-დესი მთავარსადალია, ანტიკური ხანის პირდაპირიბრძოლის კეთილშობილი ავანგარ-დი.

მრავალი ჭკვიანი მწერალი ანტიტარ-სებდა იესახ სასპარტაკის გმირული ისტორია. ეს ამოცანა ბრწყინვალედ შეას-რულა რომელიმე რაფიელ ერისთავის.

რაფიელ ერისთავის „სასპარაკი“, რომელიც პირველად 1874 წელს გამო-ქვეყნდა, მეტყველებს საკუთრი ბიბლისის ლიტერატურის ერთ-ერთი ბრწყინვალე ნაწარმოებია. რაფიელ ერისთავის კო-ლამს ეკუთვნის მრავალი სხვა ისტორი-ული რომანი.

„სასპარაკი“ სამეცნიერო კომისიის ხელთა მრავალ მანჯარ თარგმნილი. პირველ რიგში თარგმანი დაბეჭდილი 1880 წელს. ეს ნაწარმული პირველად ქართულ თარგმან ნინო ყიფიანი და დაბეჭდა 1932 წელს. „სასპარაკის“ ახალი გამო-ცემა შედარებულია უკანასკნელ რუსულ გამოცემასთან და შეიცვლილია. წიგნი დაბეჭდილი აქვს შინიშინები, მხატვრული კაჟად არის გაფორმებული, ჩასმულია მკაჟი გარეგანი, შეიცავს 534 გვერდს და ღირს 22 მან. 40 კაპ.

საბჭოთა ხელოვნება

Савьота Хелოვნება

შ ი ნ ა ა რ ს ი

<p>საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი, სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო — საქართველოს კომუნისტური პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტს, თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს, ქალაქ თბილისის ყველა მშრომელს</p> <p>საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტს (თბილისის 1500 წლისთავისადმი მიძღვნილი მშრომელთა საერთო საქალაქო მიტინგის მიხედვით)</p> <p>ბ. ა. გიგინეიძე, საქ. კ. თბილისის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი —</p> <p>შთავლების ქალაქი</p> <p>შალვა აღღინი —</p> <p>თბილისი</p> <p>საბრძნის ტაძარბაძე —</p> <p>ზოგი რამ თბილისის წარსულთან დაკავშირებით</p> <p>ვისილ კიქნაძე —</p> <p>თბილისი ქართულ დრამატურ-გიაში</p> <p>ნიკოზიტ აბულაძე —</p> <p>შალვაშინი თბილისში</p> <p>მარბარიტა მანანაძე —</p> <p>თბილისის მომღერალი</p> <p>ლ. თაბუკაშვილი —</p>	<p>სამი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მხატვართა ნაწარმოებების გამოფენა . 35</p> <p>ნონა მუსხელიშვილი —</p> <p>თბილისის საოპერო სცენის ისტორიები . 41</p> <p>ივანე მნაკოლოვანი —</p> <p>რუსი კომპოზიტორები (ს. რახმანინოვი და მ. ილიტი-ვიანოვი) თბილისში . 47</p> <p>დომენტი შორიძე, ელენე მახაზარიანი —</p> <p>რას მოვიტოვებენ არქეოლოგიური ძეგლები თბილისის დასახლების შესახებ . 50</p> <p>ნადია შალვაშვილი —</p> <p>პეტარა თბილისელთა მეგობარი (მოხარდ მაყურბელთა რუსული თეატრის სექტელეზე) . 58</p> <p>გიორგი ღარიბაშვილი —</p> <p>ქართული სურათები თბილისის სცენისმოყვარეთა ცხოვრებიდან . 61</p> <p>თბილისისადმი მიძღვნილი ლექსები ო. კელოძის, ა. გელოვანის და გ. ჩიქნაძისა . 65</p> <p>ლია ბოჭორიშვილი —</p> <p>წიგნი თბილისზე . 66</p> <p>სახალხო ჩინეთის მეტყვე წლისთავი . 68</p> <p>ნოდარ ქოჭლაშვილი —</p> <p>ცოცხალი მატინე . 78</p> <p>ახალი წიგნები . 80</p>
--	--

უღის მე-2 გვ. „მეტეორზე“ ნახ. მხატვ. კ. ყარაშვილისა

უღის მე-3 გვ. „სახეობი კოცონი ნარეკალზე“ ნახ. მხატვ. კ. ყარაშვილის

სატიტული ფერცლის მე-2 გვ. „მოხეივნი თბილისი ღამით“. ხედი კომკავშირის ხეივიდან

ფურანლის ფერ-4, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31

გვერდებზე: ფოტომონტაჟები თემაზე „მოხეივნი თბილისი“, ა. ბალაბუევის, ი. ზევი-

მე-12 გვერდზე: თბილისის 1500 წლისთავისადმი მიძღვნილი პლაკატი მხატვ. ირ. გორდელაძე.

ჩანართი ფურცლებზე: I. ფოტოსურათები სკკპ ცკ პრეზიდიუმის წევრების კანდიდატის, საქ. კ. კვ პირველი მდივნის ბ. გ. მეჯანაძის გამოსვლა თბილისის 1500 წლისთავისადმი მიძღვნილ მიტინგზე; თბილისის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს საიუბილეო სესიის პრეზიდენტი; თბილისის 1500 წლისთავისადმი მიძღვნილ სამრეწველო გამოფენის სენის საქ. კვ თბილისის კომიტეტის პირველი მდივანი გ. ა. გეგეშიძე; სამრეწველო გამოფენა ღამით. II — პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის დელეგაცია თბილისში — საბალეტო სექტელე „ოტილოზე“ და საქ. ხელოვნების ისტორია კინოცენტრზე; მიტინგი „დინამოს“ სტადიონზე და სხვ. III — თბილისის 1500 წლისთავისადმი მიძღვნილი სპორტული ზეიმი „დინამოს“ და „ქარბუნალას“ სტადიონებზე; გაერთიანებული გუნდის გამოსვლა თბილისისადმი მიძღვნილ საზღიბო კონცერტზე; IV — ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მე-9 წლისთავის დღესასწაულის (პეკინში) ამსახველი ფოტოლექსრაციები.

ფერად ჩანართებზე: ესტონელ მხატვრის ერნსტ ხალომის „თბილისის ხედეიმი“; მხატვ. კ. მალაშვილი — ე. ხალომის პორტრეტი და ჭალის პორტრეტი.

ფერადი ჩანართების მეორე მხარეზე: მხატვ. კ. ყარაშვილის და მხატვ. გ. დიკის ნახატები თბილისის თემაზე; „სომღერა თბილისზე“ მუსიკა კომპოზიტორ თ. თეოდორაძის, სიტყვები ი. ნონეშვილის; იუმორისტული კომპოზიცია „ჩვეული და ახალი თბილისი“ ნახ. გ. კასრაძის, თემა გ. ჩიქნაძისა.

შედეგობების განწობება: ფურანლის მე-9 ნომერში სურათების წარწერები უნდა იყოს შემდეგნაირად:

I ჩანართის III გვ. „ჩვეული თბილისის კუთხე“, მხატვ. შ. ცხადაძე, IV გვ. იმავე სახელწოდების ნაწარმოებზე მხატვ. ელ. კეშელაძე.

II ფერად ჩანართზე უნდა იყოს: ი. აივაზოვსკი „ჩვეული თბილისი“, III-ზე ლ. ლაგორიო თბილისის ხედი“.

მხატვარი-ფოტომგრაფი ა. ბალაბუევი. ტექნიკური რედაქტორი ი. ყარაშვილი
კორექტორი ლ. დვინიაშვილი

ხელმოწ. დასაბეჭდად 15/XII-58 წ. თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5. ტელ. 3-10-24
შეგ. № 509. უე 07421. ტ 5000. ფსი 10 მან.

ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

СО Д Е Р Ж А Н И Е

ЦК КПСС и Совет Министров Союза ССР — Тбилисскому городскому комитету КП Грузии и всем трудящимся города Тбилиси.	3	З. Нижарадзе, Р. Аламяна, А. Григоряна, С. Мурзалия) . . .	35
Центральному Комитету КПСС приветствие от общегородского митинга трудящихся г. Тбилиси).		НОНА МУСХЕЛИШВИЛИ — Мастера Тбилисской оперной сцены	41
Г. А. ГЕГШИДЗЕ первый секретарь Тбилисского городского комитета КП Грузии —		ИВАН ЕНИКОЛОПОВ — Русские композиторы (С. Рахманинов и М. Ипполитов-Иванов) в Тбилиси	47
Город вдохновения	3	ДОМЕНТИИ КОРИДЗЕ, ЕЛЕНА МАЧАВАРИАНИ — Что говорят археологические памятники о древнем заселении Тбилиси	50
ШАЛВА ДАДИАНИ —	14	НАДЕЖДА ШАЛУТАШВИЛИ — Друг юных тбилисцев (о спектаклях Тбилисского русского тЮза)	58
САРГИС КАКАБАДЗЕ — Новые данные об историческом прошлом г. Тбилиси	17	ГЕОРГИИ ДАРИСПАНАШВИЛИ — Жанровые картины из жизни тбилисских любителей сцены	61
БОНДО АРЕВАДЗЕ — Весна древнейшего города	23	ОТАР ЧЕЛИДЗЕ, АКАКИИ ГЕЛОВАНИ, ГЕОРГИИ ЧИКОБАВА	
ВАСИЛИИ КИКНАДЗЕ — Тбилиси в грузинской драматургии	25	Стихотворения, посвященные Тбилиси	65
НЕОФИТ АГЛАДЗЕ — Шалаян в Тбилиси	30	ЛИЯ БОЧОРИШВИЛИ — Книга о Тбилиси	66
МАРГАРИТА ВАЧНАДЗЕ — Пенс Тбилиси	33	Девятая годовщина Народного Китая	68
ЛЕИЛА ТАБУКАШВИЛИ — Выставка произведений молодых художников трех республик (с фоторепродукциями произведений художников Т. Салахова, Т. Салых-Заде, А. Джафарова, Р. Туркия, А. Бандзеладзе, Л. Цуцкиридзе, Г. Котаева,		НОДАР КОЧЛАШВИЛИ — Живая летопись	78
		Новые книги	80

- На второй стр. обложки: «На Куре», рис. худ. К. Карашвили.
 На 3-й стр. обложки: «Праздничный костер на Нарикала», рис. К. Карашвили.
 На 2-й стр. титульного листа: Вид на праздничный Тбилиси ночью с Комсомольской аллеи, фото А. Балабуева.
 На 3-4, 4-й, 5-й, 6-й, 7-й, 10-й, 11-й, 15-й, 19-й, 20-й, 21-й, 27-й, 28-й, 29-й, 30-й, 31-й, 65-й, 67-й страницах: фотомонтаж на тему «Празднование 1500-летия г. Тбилиси», фото. А. Балабуева. Я. Зевина, К. Оганезова, М. Саамова.
 На 12-й стр.: плакат, посвященный 1500-летию Тбилиси, худ. Ир. Горделадзе.
 На 13-й и 14-й страницах: «Закладка памятника Вахтангу Горгасалу», фото А. Балабуева и Я. Зевина.
 На 18-й стр.: «Открытие памятника И. Чавчавадзе и А. Церетели», фото Я. Зевина и М. Саамова.
 На 66-й стр. «Площадь им. Марджанишвили ночью в дни юбилея», Я. Зевина.
 На вкладных листах: 1. Фотоснимки — выступление кандидата в члены президиума ЦК КПСС, первого секретаря ЦК КП Грузии тов. В. П. Мжаваназе на общегородском митинге трудящихся, посвященном 1500-летию г. Тбилиси; президиум юбилейной сессии Тбилисского городского совета депутатов трудящихся, состоявшейся в Гос. театре оперы и балета им. З. Палиашвили, фото А. Балабуева; открытие промышленной выставки, посвященной 1500-летию Тбилиси, — выставку открывает первый секретарь Тбилисского городского комитета КП Грузии тов. Г. А. Гегшидзе, фото Я. Зевина и М. Саамова. 2. Пребывание в г. Тбилиси делегации Польской Народной Республики, фото А. Балабуева, Я. Зевина и М. Саамова. 3. Празднование 1500-летия Тбилиси на стадионах, в Гос. театре оперы и балета; выступление сводного хора на юбилейной сессии, фото А. Балабуева. 4. Фотоиллюстрации к празднованию 9-й годовщины Китайской Народной республики. Фото О. Эгадзе.
 На цветных вкладках журнала: зарисовки Тбилиси — репродукции работ эстонского художника Эрнста Халлопа; портрет Э. Халлопа и портрет женщины, раб. худ. К. Магалашвили; на оборотке вклеен: зарисовки г. Тбилиси, раб. художников К. Карашвили и Г. Дика; а также новая «Песня о Тбилиси», музыка комп. О. Тевдорадзе, текст И. Нонешвили; юмористическая композиция худ. Г. Касрадзе «Старый и новый Тбилиси» (тема Г. Чикобава).

«САБЧОТА ХЕЛОВНЕБА» (СОВЕТСКОЕ ИСКУССТВО)

Орган Министерства культуры Грузинской ССР
 (Выходит ежемесячно на грузинском языке)
 Тбилиси, ул. Марджанишвили № 5. Тел. 3-10-24

Госиздат Грузинской ССР

Т б и л и с и
 1958

